

INŠTITUT RS ZA SOCIALNO VARSTVO
SOCIAL PROTECTION INSTITUTE OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

**Ureditev preživnin v mednarodni perspektivi: primerjalna analiza modelov
preživnin v različnih sistemih blaginje**

Končno poročilo

Ljubljana, 13. 08. 2015

Naročnik: **MDDSZ, Direktorat za družino**
Kotnikova 28
1000 Ljubljana

Skrbnica naloge pri naročniku: mag. Petra Hribar-Habjan

Št. pogodbe: 2611-15-050010

Izvajalec: **Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo**
Tržaška 2
1000 Ljubljana

Skrbnica naloge pri izvajalcu: Tamara Narat

Naslov poročila: **Ureditev preživnin v mednarodni perspektivi: primerjalna analiza modelov preživnin v različnih sistemih blaginje**

Avtorji poročila: dr. Andreja Črnak Meglič
Tamara Narat, univ. dipl. soc.
dr. Urban Boljka

Drugi sodelujoči: Ana Šalika, Tadej Jager, Tjaša Turnšek; na študijski praksi pod mentorstvom Tamare Narat

Št. poročila 07/2015

Datum izdaje poročila: 13. 08. 2015

Št. izdaje poročila: 02

Kopije: Skrbnica naloge na MDDSZ (1x tiskana verzija, 1x e-verzija).
Skrbnica pogodbe na MDDSZ (1x tiskana verzija, e-verzija).
Arhiv IRSSV (1x).
Prosti izvodi z dovoljenjem naročnika.

Odgovorna oseba: mag. Barbara Kobal Tomc, direktorica IRSSV

Seznam pogosto uporabljenih kratic in okrajšav

CSD	Center za socialno delo
DSP	Denarna socialna pomoč
EUR	Evro
IRSSV	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
CMS	Child Maintenance Service
CSA	Child Support Agency
ZZZDR	Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih

Uporabljeni izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za ženske in moške.

Besedilo ni lektorirano.

KAZALO

1	UVOD	6
2	METODOLOŠKI OKVIR NALOGE	7
3	KONCEPTUALNA IZHODIŠČA	9
4	UREDITEV PODROČJA PREŽIVNIN V SLOVENIJI	11
4.1	Določanje višine preživnine	11
4.2	(Ne)plačevanje preživnine	12
4.3	Identifikacija problemov obstoječega sistema ureditve preživnin	13
4.3.1	Vidik otrok	13
4.3.1.1	Višina preživnine.....	14
4.3.1.2	(Ne)plačevanje preživnine	18
4.3.1.3	Odgovornosti otrok	20
4.3.2	Vidik staršev otrok, upravičencev do preživnine	21
5	UREDITEV PODROČJA PREŽIVNIN V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH	23
5.1	Ureditev preživnin v Nemčiji	23
5.1.1	Določanje višine preživnine	25
5.1.2	(Ne)plačevanje preživnine	26
5.1.3	Primeri dobre prakse	27
5.2	Ureditev preživnin v Združenem kraljestvu	28
5.2.1	Določanje višine preživnine	31
5.2.2	(Ne)plačevanje preživnine	32
5.2.3	Primeri dobre prakse	33
5.3	Ureditev preživnin na Švedskem	36
5.3.1	Določanje višine preživnine	39
5.3.2	Neplačevanje preživnine	40
5.3.3	Primeri dobre prakse	41
6	ZAKLJUČEK IN PREDLOGI	44
7	LITERATURA	54
PRILOGE		57

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Število preživnin, glede na višino preživnine</i>	15
<i>Slika 2: Število otrok in mladoletnih oseb, žrtve kaznivih dejanj po posameznih poglavjih Kazenskega zakonika – neplačevanje preživnin</i>	18

KAZALO PREGLEDNIC

<i>Preglednica 1: Število in višina preživnin glede na akt o določitvi preživnine</i>	17
<i>Preglednica 2: Düsseldorfska lestvica za leto 2015</i>	27
<i>Preglednica 3: Preživninska lestvica UK</i>	34
<i>Preglednica 4: Plačilo preživnine po Osnovni stopnji</i>	34
<i>Preglednica 5: Plačilo preživnine po Osnovni plus stopnji</i>	34
<i>Preglednica 6: Plačilo preživnine po Zmanjšani stopnji</i>	35
<i>Preglednica 7: Plačilo preživnine po Zmanjšani stopnji</i>	35
<i>Preglednica 8: Znižano plačilo preživnine glede na deljeno skrbništvo nad otroki</i>	36
<i>Preglednica 9: Višina preživnine na otroka na mesec glede na letni dohodek</i>	41
<i>Preglednica 10: Primerjava različnih preživninskih modelov</i>	46

KAZALO SHEM

<i>Shema 1: Prikaz sistema ureditve področja preživnin v Sloveniji</i>	11
<i>Shema 2: Prikaz sistema ureditve področja preživnin v Nemčiji</i>	25
<i>Shema 3: Prikaz sistema ureditve področja preživnin v Združenem kraljestvu</i>	31
<i>Shema 4: Prikaz sistema ureditve področja preživnin na Švedskem</i>	38

POVZETEK

Naloga obravnava analizo področja ureditve preživnin v Sloveniji, s poudarkom na preučitvi sistema določanja preživnine, višine preživnine, obstoja varnostnih mehanizmov (kot je npr. preživninski sklad), vloge akterjev, vključenih v urejanje preživnin (CSD, sodišča), sankcij v primeru neplačevanja preživnin. Naročnik naloge, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, je analizo naročilo s ciljem pripraviti strokovne podlage za izboljšanje systemske ureditve področja preživnin pri nas. V ta namen smo poleg pregleda slovenskega modela preživnin, analizirali še tri primere držav, in sicer Nemčijo (kot primer konservativno-korporativističnega sistema blaginje), Švedsko (primer social-demokratskega modela države blaginje) ter Združeno kraljestvo (primer liberalnega sistema blaginje). Na podlagi primerjalne analize modelov preživnin v različnih blaginjskih sistemih smo ugotovili, da se v Sloveniji, kot ključen problem na tem področju kaže pomanjkanje ustrezne podpore za akterje, vključene v urejanje preživninskih zadev (predvsem z vidika pomanjkanja orodja za izračun višine preživnine ter v postopkih izterjave preživnine). V zaključnem delu naloge podajamo predloge in rešitve, za katere menimo, da bi jih bilo, ob upoštevanju zgledov iz tujine, smiselno uvesti za izboljšanje področja preživnin.

Ključne besede: preživnina, blaginjski sistemi, pravice otrok.

SUMMARY

The report offers an analysis of child maintenance system in Slovenia with the emphasis on the administration of child maintenance, its amount, the existence of special maintenance fund(s), relative importance of roles of different stakeholders (centres for social work, courts etc.), sanctions in the case of non-payment and examples of good practices. The main goal of the report is to enable Ministry of Labour, Family and Social Affairs to introduce policy improvements to the existent system of child maintenance in Slovenia. With this in mind, we have analysed the Slovene system in the international context comparing it to the child maintenance systems in three countries belonging to three different ideal types of welfare systems: Sweden (social-democratic), Germany (conservative-corporatist) and the UK (liberal system). Comparative analysis has shown that there is a lack of appropriate support for the stakeholders involved in the process of administration of child maintenance in Slovenia. There are no rules, formulas or support tables for determining the amount of payments available and relatively little support is offered in the process of enforcement of payments. In the final part of the report we list some recommendations for which we are certain, that (taking into account some examples of good practices from abroad) could lead to improvements of the child maintenance system in Slovenia.

Key words: child maintenance, welfare systems, rights of the child.

1 UVOD

Po temeljnem zakonu ZZZDR¹, ki v Sloveniji ureja področje preživnin, so starši »dolžni svoje otroke preživljati, skrbeti za njihovo življenje in zdravje in jih vzgajati. Po svojih močeh so dolžni skrbeti za šolanje in strokovno izobrazbo svojih otrok glede na njihove sposobnosti, nagnjenja in želje« (103. člen). Dolžnost staršev je zapisana tudi v Ustavi RS², v skladu s katero imajo ti »pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke« (54. člen).

Pravno-formalno so tako pravice otrok zagotovljene, vendar v praksi nemalokrat prihaja do kršenja oziroma neupoštevanja le-teh, na kar posebej opozarjamo v pričujoči nalogi.

V letu 2014 je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju MDDSZ), v okviru letnega programa dela in razvoja Inštituta RS za socialno varstvo (IRSSV) za leto 2015 naročilo nalogo o preživninah, s ciljem pripraviti strokovne podlage za izboljšanje ureditve preživnin pri nas. Pri analizi obstoječega sistema je bila na pobudo naročnika naloge pozornost usmerjena v naslednja ključna področja:

- sistem določanja preživnin;
- višina preživnine;
- varnostni mehanizmi (npr. preživninski sklad);
- službe, vključene v urejanje preživnin (CSD, sodišča itd.);
- sankcije v primeru neplačevanja preživnin.

Poleg analize slovenskega modela preživnin, eno pomembnejših aktivnosti v nalogi predstavlja tudi izvedba študije primerov treh evropskih držav, predstavnic različnih blaginjskih sistemov, in sicer Združenega kraljestva (liberalni blaginjski sistem), Švedske (kot predstavnice social-demokratskega sistema) in Nemčije (kot predstavnice konservativno-korporativističnega blaginjskega sistema). Študije primerov izbranih držav temeljijo na prej omenjenih elementih analize. S tem smo pridobili uvid v identifikacijo dobrih praks na tujem, na podlagi katerih smo pripravili nabor predlogov in priporočil za izboljšanje ureditve preživnin pri nas.

Struktura poročila obsega naslednja poglavja: poleg uvoda (prvo poglavje) in metodoloških izhodišč (drugo poglavje) ter konceptualnega okvira naloge (tretje poglavje), v četrtem poglavju predstavljamo ugotovitve, ki smo jih zbrali za slovensko področje ureditve preživnin. V petem poglavju pozornost usmerimo v analizo tujih modelov preživnin, medtem ko v zaključnem delu naloge (šesto poglavje) na podlagi pridobljenih podatkov in ugotovitev podamo predloge in usmeritve za izboljšavo obstoječega sistema ureditve preživnin v Sloveniji, pri čemer smo v skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah sledili zagotavljanju koristi in pravici otrok; upoštevanje omenjenega načela je v veliki meri značilno tudi za izpeljane reforme analiziranih tujih praks.

---

¹ Uradni list RS, št. 69/2004 - UPB1, 101/2007 - Odl. US, 122/2007 - Odl. US; ZZZDR.

² Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 - UZS68, 66/00 - UZ80, 24/03 - UZ3a, 47, 68, 69/04 - UZ14, 69/04 - UZ43, 69/04 - UZ50, 68/06 - UZ121,140,143, 47/13 - UZ148 in 47/13 - UZ90,97,99).

2 METODOLOŠKI OKVIR NALOGE

V nalogi smo za globlji uvid v preučevano problematiko uporabili kvalitativne metode raziskovanja. Osrednji del naloge namreč temelji na ugotovitvah izvedenega skupinskega intervjuja in treh intervjujev.

Izvedba skupinskega intervjuja s strokovnimi delavci s CSD

V marcu 2015 smo organizirali skupinski intervju s strokovnimi delavci CSD, ki se ukvarjajo s področjem preživnin. CSD smo vnaprej poslali motivacijsko pismo za udeležbo na skupinskem intervjuju, v katerem smo na kratko predstavili namen naloge in okvirne iztočnice pogovora.

Srečanja se je udeležilo 10 oseb, in sicer kot predstavnice CSD Koper (dve osebi), CSD Škofja Loka, CSD Šentjur, CSD Murska Sobota, CSD Ljutomer, CSD Ljubljana Moste-Polje, CSD Pesnica, CSD Kranj in CSD Jesenice.

Skupinski intervju je bil izveden v prostorih IRSSV. Trajal je približno uro in pol.

V skladu z metodologijo smo skupinski intervju izvedli v dvoje, in sicer ena oseba v vlogi moderatorja, druga pa v vlogi zapisovalca in skrbnika dinamike poteka skupinskega intervjuja. Udeležencem smo v uvodnem nagovoru predstavili namen naloge in potek skupinskega intervjuja, nato pa smo skupinski pogovor izvedli na podlagi vnaprej pripravljenih smernic. Pogovor je bil strukturiran na podlagi naslednjih vsebinskih sklopov³:

- identifikacija ključnih problemov, s katerimi se v praksi srečujejo CSD pri:
  - določanju preživnin in višine preživnin,
  - izterjavi preživnin,
  - sankcij v primeru neplačevanja preživnin.
- Identifikacija morebitnih drugih problemov, ki CSD ovirajo pri strokovnem delu na področju urejanja preživnin.
- Predlogi in mnenja za izboljšanje obstoječega sistema urejanja preživnin.

Citate skupinskega intervjuja v tekstu označujemo z I_{CSD}.

Izvedba poglobljenih intervjujev s strokovnjaki

V februarju 2015 smo izvedli dva intervjuja s strokovnjaki, ki se srečujejo s problematiko urejanja preživnin. Pri tem smo uporabili metodo polstrukturiranega intervjuja, po kateri vprašalnik ni povsem strukturiran, se pa med spraševanjem opiramo na določene oporne točki, ki nam služijo kot vodilo.

V intervjujih so sodelovali: predstavnik preživninskega sklada (Jaka Bizjak) ter predstavnici Zavoda Emma (Dževada Popaja in Natalija Gregorič). Intervjuja sta trajala od ene ure do ure in pol⁴. Sogovornike smo v splošnem spraševali o njihovih pogledih in izkušnjah glede problematike preživnin, vprašanja pa smo prilagodili glede na strokovno področje, ki ga pokrivajo. Predstavnika preživninskega sklada smo prosili za odgovore na vprašanja, ki so se dotikala naslednjih točk:

³ Pogovor smo v celoti posneli in transkribirali. Posnetek hranimo v arhivu IRSSV in je namenjen izključno analizi pričujoče naloge.

⁴ Pri izvedbi intervjuja sta sodelovali dve raziskovalki. Pogovor smo snemali z diktafonom, zvočni posnetek smo tudi transkribirali.

- opis delovanja preživninskega sklada,
- opis težav, s katerimi se srečujejo pri svojem delu,
- interpretacija podatkov o prejemnikih nadomestil za preživnine,
- vlaganje prošelj za pridobitev nadomestila,
- najpogostejša vprašanja, ki jih postavljajo osebe preko njihove brezplačne telefonske številke,
- predlogi za izboljšanje obstoječega stanja.

Pogovor s predstavnicama Zavoda Emma pa je bil strukturiran na podlagi sledečih vsebinskih sklopov:

- opis težav, s katerimi se srečujejo pri svojem delu,
- vloga Zavoda Emme pri opolnomočenju žensk na tem področju,
- sodelovanje Zavoda Emma z drugimi akterji na tem področju,
- predlogi za izboljšanje obstoječega stanja.

V juniju smo opravili še intervju s sodnico z Oddelka za družinsko sodstvo v Ljubljani, in sicer z dr. Tadejo Jelovšek. Zaradi težav z uskladitvijo terminov, smo pogovor opravili kar prek elektronske pošte. Predstavnici smo v vpogled poslali vprašanja in v točkah, kjer je bilo potrebno, smo za tako pridobljene odgovore prosili za dopolnitev oziroma dodatna pojasnila (vprašanja se nahajajo v prilogi A).

3 KONCEPTUALNA IZHODIŠČA

Koncept sistema blaginje predstavlja teoretski okvir poročila. Sistem blaginje sestavljajo sfera države, trga, civilne družbe in skupnosti.⁵ Sistem blaginje se nanaša na koncept »pluralizma blaginje« (»welfare pluralism«) in »trikotnika blaginje« (Pestoff 1992; Johnson 1990; Evers in Laville 2004 v Rakar idr. 2012, 234), ki jih opredeljujejo specifične interakcije med posameznimi sferami, kar predstavlja kriterij razlikovanja med posameznimi tipi sistemov blaginje. Za potrebe našega poročila lahko izbrane tuje države in njihove ureditve preživnin umestimo v različne sisteme blaginje: Združeno Kraljestvo v liberalni, Nemčijo v konservativno-korporativistični in Švedsko v social-demokratski tip sistema blaginje. Na koncu poglavja med sisteme blaginje umestimo tudi Slovenijo.

Za **liberalni sistem blaginje** je značilno, da pri zagotavljanju blaginje državljanov prevladuje tržna logika – trg kot glavni vir blaginje. Za tiste, ki na trgu ne zmorejo sodelovati ali iz njega izpadejo, so na voljo mreže zasebnih neprofitnih organizacij in neformalna socialna omrežja, tudi družina. Civilna družba je na drugem mestu. Država v tem sistemu poskrbi le za tiste, ki izpadejo iz trga in mrež civilne družbe; država torej zagotovi pomoč le, če odpovedo vse druge možnosti za zagotovitev socialne varnosti. Posameznik mora izkoristiti vse svoje vire in priložnosti za delo, preden je upravičen do socialnih prejemkov. Poudarek je torej na individualni odgovornosti posameznika za lastno socialno in materialno varnost (Myles in Quadagno 2002, 40). Vloga države ja zato najmanj pomembna in jo lahko opredelimo kot rezidualno (Kolarič idr. 2002, 58; Črnak-Meglič 2000; Abrahamson 1996 v Rakar idr. 2012, 234).

Za **konservativno-korporativistični sistem blaginje** ja značilno, da prvo mesto v zagotavljanju blaginje, podobno kot v liberalnem sistemu, pripada trgu, vloga države je v tem sistemu na drugem mestu (Rakar idr. 2012, 235). Radikalna tržna logika sicer tu ni nikoli prevladovala, saj država skozi statusno diferencirane sheme socialnih zavarovanj, načela zaslužnosti in horizontalne solidarnosti podpira, da si vključeni na trg delovne sile (in njihove družine) različne (socialne) storitve zagotovijo na trgu. Za tiste pa, ki izpadejo iz sistemov obveznih socialnih zavarovanj, država poskrbi z instrumenti socialne pomoči, poleg tega pa za njih naroči storitve pri zasebnih neprofitnih organizacijah. Neprofitne organizacije so sicer v hierarhiji trg-država-civilna sfera na zadnjem mestu, a so vseeno zelo pomembne, saj jih financira tudi država. Vloga države zajema delitev dela med državo, ki je naročnik in financer storitev pri zasebnih neprofitnih organizacijah, ter zasebnimi neprofitnimi organizacijami, ki so proizvajalke naročenih javnih dobrin in storitev za državo (Kolarič idr. 2002; 58–59, Črnak-Meglič 2000; Abrahamson 1996 v Rakar idr. 2012, 235).

V **socialno-demokratskem sistemu blaginje** je za zagotavljanje blaginje državljanov najbolj odgovorna država, ki je na podlagi univerzalnih socialnih pravic in zaveze k minimiziranju ekonomskih tveganj, vzpostavila močen javni sektor. Trg v tej hierarhiji zaseda drugo mesto, zasebne neprofitne organizacije, družina in neformalna socialna omrežja pa zadnjega (Kolarič idr. 2002, 59; Črnak-Meglič 2000; Abrahamson 1996 v Rakar idr. 2012, 236). Poudarek je torej na krepitvi posameznika in njegovih zmožnostih za neodvisnost, kar ima za posledico dekomodifikacijske (raz-trževalne) učinke. Država zagotavlja vsem enake storitve, močno je poudarjena enakopravnost na najvišjih možnih standardih in ne enakost minimalnih potreb.

---

⁵ »V okviru sistema blaginje je sfera države operacionalizirana z javnimi neprofitnimi organizacijami kot producentkami dobrin in storitev, z obveznimi in nacionalnimi sistemi socialnih zavarovanj in s shemami socialnih pomoči. Sfera trga se nanaša na zasebne profitne organizacije kot producentke kolektivnih dobrin in storitev in zasebne zavarovalne sheme. Sfero civilne družbe sestavljajo zasebne neprofitne organizacije ali, pri nas bolj uveljavljen termin, nevladne organizacije, sfero skupnosti pa neformalna socialna omrežja, v okviru katerih poteka skrb za socialno varnost in blaginjo njihovih članov« (Kolarič idr. 2002, 55).

V preteklosti se je **Slovenija** uvrščala med skupino držav, v kateri prevladujejo elementi državno-socialističnega tipa sistema blaginje. V tem tipu sistema blaginje ima najpomembnejšo vlogo pri preskrbi z javnimi dobrinami in storitvami država, tako na zavarovalnem kot tudi oskrbovalnem oz. servisnem področju. Ker državna sredstva niso zadostovala za zadovoljitev vseh potreb posameznikov, so veliko breme za zagotavljanje socialne varnosti in blaginje posameznikov nosila neformalna socialna omrežja, predvsem družina in sorodstvo. Vloga organizacij civilne družbe je bila šibka zaradi formalnih ovir za samoorganiziranje državljanov, predvsem zaradi omejevanja vloge cerkve, trga pa v sferi produkcije storitev legalno ni bilo (Kolarič idr. 2002, 60; Črnak-Meglič 2000).

Po spremembi političnega sistema se blaginjski sistemi nekdanjih socialističnih držav seveda spreminjajo, mnenja o tem, v katero smer, pa niso enotna, predvsem zato, ker gre za t. i. tranzicijske sisteme. Kljub temu lahko rečemo, da te države do določene mere še vedno ohranjajo značilnosti nekdanjega blaginjskega sistema (Kolarič in dr. 2002; Črnak-Meglič 2000; Črnak-Meglič in Rakar 2009). Iz obdobja pred socializmom so se ohranile tudi nekatere značilnosti konservativno-korporativističnega sistema blaginje, kar je še posebej pomembno za potek sprememb v sistemih blaginje držav, ki so nastale v t. i. tranzicijskem obdobju. Po mnenju Deacona (2000) se sistemi blaginje v teh državah razvijajo v smeri konservativno-korporativističnega sistema v kombinaciji z elementi socialnodemokratskega sistema blaginje, ki izhajajo iz predhodnega socialističnega sistema blaginje.

V Sloveniji so po mnenju Kolarič idr. (2009, 2011) spremembe potekale postopno v smeri dualnega modela, ki vsebuje elemente konservativno-korporativističnega sistema blaginje in socialno demokratskega sistema blaginje, reforme v zadnjem obdobju pa so vse bolj usmerjene v liberalni sistem blaginje. Analize sprememb potrjujejo, da so bile le-te manjše od načrtovanih, saj je upor proti radikalnim spremembam v Sloveniji močan (Črnak-Meglič 2000).

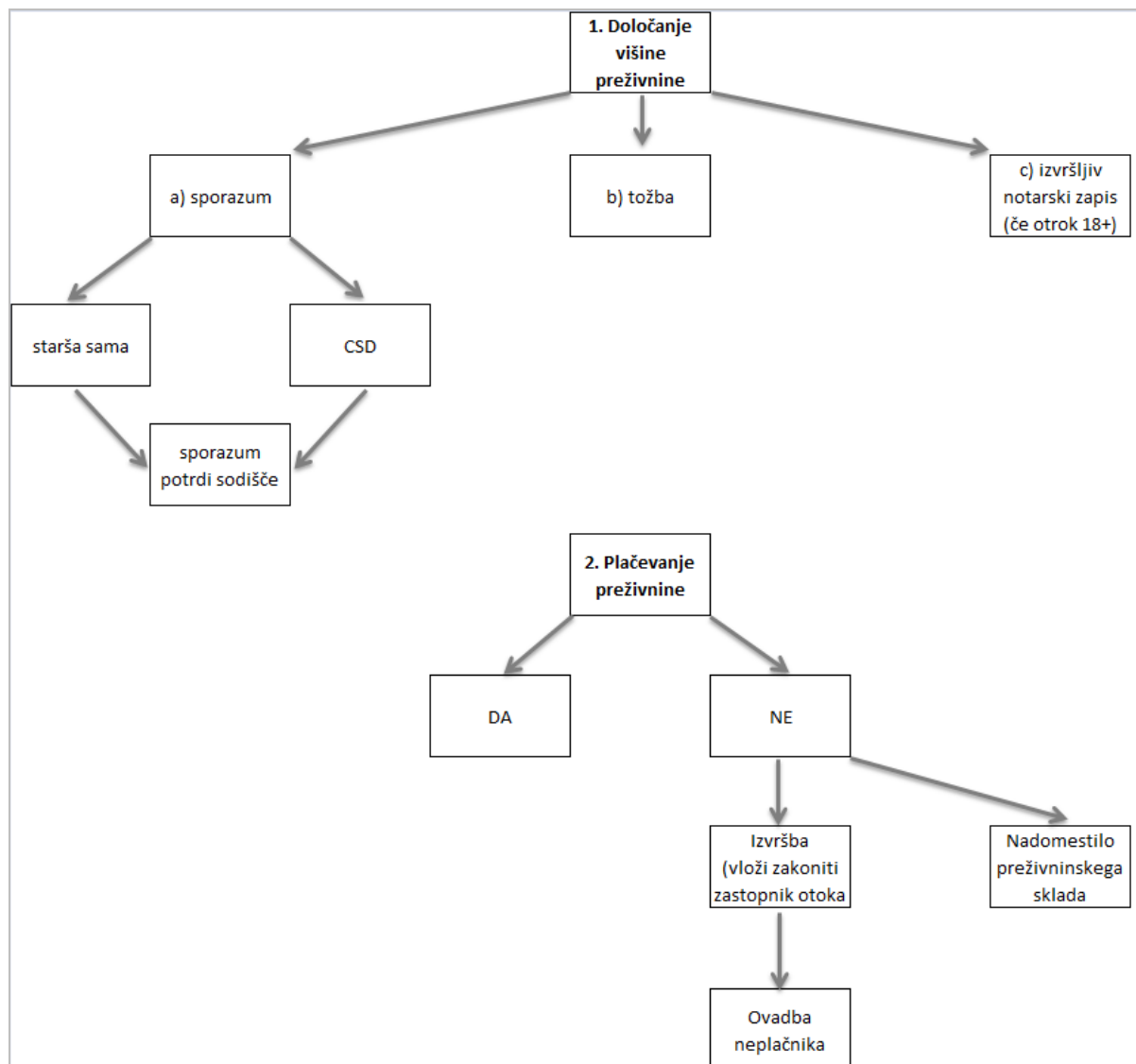
V kontekstu socialne politike bi morala sodobna uspešna družinska politika, kot njena podkategorija, po Esping-Andersenu (2002), prepoznati in upoštevati: a) nove družinske oblike (še posebej enostarševske družine in družine z obema zaposlenima staršema), b) naraščajoče stopnje zaposlenosti žensk, c) pomen kakovostno preživetega otroštva za razvoj otrok in nadaljnja življenjska obdobja posameznika, d) potrebo po oblikovanju politik, ki zmanjšujejo revščino in socialno izključenost otrok in ki prispevajo k usklajevanju družinskega in poklicnega življenja, e) pomen enakosti spolov. Po mnenju avtorja so uspešne družinske politike otrokocentrične, upoštevajo potrebe žensk in mater ter sledijo ideji socialnega investiranja. V social-demokratskem tipu družinske politike Esping-Andersen (2002) tako prepozna močan poudarek na vlogi države (po čemer omenjeni sistem blaginje odstopa od drugih modelov), zagotavljanje enakosti med spoloma, blaginje otrok, obstoj visoke stopnje zaposlenosti žensk, ob nujenju podpore za usklajevanje družinskega in poklicnega življenja, z minimalno vlogo trga in družinskih omrežij. Nadalje, za konservativno-korporativistični tip družinske politike ugotavlja pomen tradicionalnih družinskih vezi, z nizko udeležbo žensk na trgu delovne sile, ki usmerja manj pozornosti v neposredno investiranje v otroke. Za liberalni tip družinske politike pa je, po njegovih ugotovitvah, značilna pomembna vloga trga, z visoko stopnjo zaposlenosti žensk, prisotnost težav pri usklajevanju dela in družine, kot tudi v povezavi z drugimi tematikami, ki zadevajo otroke, ženske in družine (Esping-Andersen 2002).

Za potrebe naloge smo skozi perspektivo blaginjskih sistemov na primeru štirih držav podrobneje analizirali eno od področij družinske politike, in sicer nas je v tem oziru zanimala ureditev področja preživnin v izbranih evropskih državah, predstavnicah različnih blaginjskih sistemov. Ugotovitve, do katerih smo prišli, na podlagi tako zastavljene analize, podrobneje predstavimo v zaključnem delu naloge.

4 UREDITEV PODROČJA PREŽIVNIN V SLOVENIJI

Sistem ureditve področja preživnin pri nas lahko shematično prikažemo sledeče in ga v nadaljevanju podrobneje opišemo:

Shema 1: Prikaz sistema ureditve področja preživnin v Sloveniji

4.1 Določanje višine preživnine

Višina preživnine se določa individualno, in sicer glede na potrebe otroka na eni strani in materialne ter pridobitne zmožnosti zavezanca na drugi strani (ZZZDR 129. člen).

Preživnino je možno določiti na različne načine. Po ZZZDR se lahko o tem starša sama sporazumeta, njun sporazum pa (ob presoji skladnosti s koristjo otrok) potrdi sodišče, ki v nepravdnem postopku izda sklep o tem (če sporazum ni v skladu s koristjo otroka predlog zavrne). V kolikor starša ne uspeata doseči sporazuma, jima pri tem pomaga CSD⁶, pri čemer je sodišče prav tako v vlogi akterja, ki na

⁶ Na področju urejanja preživnin ima CSD pomembno svetovalno in administrativno vlogo. Slednja zajema vrsto nalog, in sicer: evidentiranje preživnin (vnos v sistem), pošiljanje zaprosil sodiščem ali notarjem za dopolnitev

koncu odloči o preživljanju otrok in primerni višini preživnine. Kadar pa se starša tudi ob pomoči centra za socialno delo ne sporazumeta o preživljanju skupnih otrok, o tem odloča sodišče na podlagi vložene tožbe za določitev preživnine (ZZZDR 105a. člen). Polnoletni otroci, upravičenci do preživnine, lahko sporazum z zavezancem sklenejo v obliki izvršljivega notarskega zapisa.

Sodišče odloči o preživnini tudi ob razvezi zakonske zveze. Ko gre za sporazumne razveze zakonske zveze, je sporazum o preživljanju skupnih otrok del sporazuma o razvezi zakonske zveze. Če pa sodišče razveže zakonsko zvezo na podlagi tožbe, obenem med drugim odloči tudi o preživnini.

Po ZZZDR so tako možni štirje različni izvršilni naslovi za določitev preživnine, ki predstavljajo podlago za usklajevanje preživnin ali postopanje v primeru neplačevanja: a) sodba sodišča; b) sporazum staršev o preživnini, potrjen s sklepom sodišča; c) začasna odredba o varstvu in preživljanju skupnih otrok (v primeru trajanja postopka v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otrok); d) izvršljiv notarski zapis (MDDSZ 2015).

Preživnina se usklajuje enkrat letno z indeksom rasti cen življenjskih potrebščin v državi. CSD mora pisno obvestiti upravičenca in zavezanca o vsakokratni uskladitvi in novem znesku preživnine. Obvestilo CSD je skupaj s sodno poravnavo, pravnomočno sodno odločbo oziroma z izvršljivim notarskim zapisom izvršilni naslov (ZZZDR 132a. člen).

4.2 (Ne)plačevanje preživnine

V primeru, da zavezanec ne plačuje preživnine oziroma je ne plačuje redno, lahko upnik na podlagi Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ)⁷ vloži predlog za izvršbo na sodišču zoper neplačnika. Ker je tovrstno dejanje po Kazenskem zakoniku kaznivo (KZ-1-UPB2) in se lahko kaznuje z zaporno kaznijo tudi do treh let (194. člen)⁸, ima starš možnost vložiti ovadbo zoper neplačnika.

Kadar izvršba ni možna, se zakoniti zastopniki mladoletnih otrok za nadomestilo preživnine lahko obrnejo na preživninski sklad. Ta je na podlagi novele Zakona o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS)⁹ pričel delovati leta 1999. Naloga preživninskega sklada ni strokovno-svetovalna, temveč je razvidna v izplačevanju nadomestil upravičencem, zaradi neplačevanja oziroma nerednega plačevanja zavezancev.

Do nadomestila iz preživninskega sklada so upravičeni otroci oziroma njihovi starši, ki izpolnjujejo naslednje zakonske pogoje (Bizjak 2015):

- preživnina je določena s pravnomočnim izvršilnim naslovom,
- preživninski zavezanec ne plačuje preživnine (to velja v primeru, če ta ni plačana tri mesece zaporedoma oziroma če jo plačuje neredno, kar pomeni, da v zadnjih 12 mesecih dolguje vsaj tri povprečne mesečne preživnine),

---

podatkov, popravki sodnih odločb ali notarskih zapisov, vnos potrdil o šolanju, pozivanje upravičencev za predložitev dokazil o šolanju, ročna valorizacija preživnin, obveščanje upravičencev, zakonitih zastopnikov ter zavezancev o višini preživnine, administrativne naloge povezane z valorizacijo preživnin, ažuriranje podatkov v ISCS, vabljenje strank z namenom ugotavljanja upravičenosti oz. smiselnosti nadaljnjega vodenja preživnine, izdajanje potrdil o višini preživnin ter kopij obvestil o uskladitvi preživnin upravičenim osebam na podlagi vloge oz. zaprosila. Med svetovalne naloge pa prištevamo naslednje: svetovalni razgovor pred razvezo, predhodno družinsko posredovanje v obliki pomoči staršem pri sklenitvi sporazuma o preživnini, pomoč pri varstvu otrokove koristi v sodnih postopkih (v smislu izdelave mnenj za sodišča o koristi otrok glede preživljanja skupnih otrok), družinsko svetovanje – urejanje odnosov v družini (Breznik 2015).

⁷ Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14 in 58/14 – odl. US.

⁸ Kazenski zakonik (uradno prečiščeno besedilo); Uradni list RS, št. 50/12.

⁹ Uradni list RS, št. 78/06 – uradno prečiščeno besedilo in 106/12.

- otrok je državljan RS in ima stalno prebivališče v RS (tujci s stalnim bivališčem v RS, če je tako odločeno z meddržavnim sporazumom ali ob pogoju vzajemnosti),
- otrok, ki še ni dopolnil 18 let,
- izvršba za preživnino je bila neuspešna oziroma postopek še ni končan, od vložitve predloga za izvršbo pa je preteklo že več kot tri mesece.

4.3 Identifikacija problemov obstoječega sistema ureditve preživnin

V nadaljevanju na podlagi opravljenih intervjujev (glej metodologijo) skozi perspektivo zagotavljanja pravic in koristi otrok ter koristi njihovih staršev, upravičencev do preživnine, analiziramo sistem ureditve preživnin v Sloveniji, s poudarkom na identifikaciji problemskih področij obstoječega sistema.

4.3.1 Vidik otrok

Ugotavljamo, da temeljni zakon s področja urejanja preživnin v določenih točkah upošteva koristi otrok. To je razvidno npr. iz 103. člena ZZZDR, ki določa, da so »starši dolžni svoje otroke preživljati, skrbeti za njihovo življenje in zdravje in jih vzgajati«. Tudi v primeru razveze zakonske skupnosti oziroma razpada zunajzakonske zveze sta oba starša še naprej dolžna po svojih močeh skrbeti za potrebe skupnih otrok. Da zakonodaja upošteva korist otroka je razvidno tudi iz določil, kjer je zapisano, da imajo otroci pri preživljanju prednost pred ostalimi družinskimi člani (tudi pred staršem zavezanca za plačilo preživnine) (ZZZDR 131b. člen). Prav tako sta zakonca ali zunajzakonska partnerja dolžna preživljati mladoletnega otroka svojega zakonca ali zunajzakonskega partnerja, ki živi z njima, v kolikor otroka ni sposoben preživljati ta ali drugi od staršev (ZZZDR 127. člen).

Kot problematično prepoznavamo predvsem nejasnost nekaterih določil ter neupoštevanje heterogenosti otrok oziroma spregled določenih skupin otrok, kar vodi v nepočetno prakso različnih akterjev, ki delajo na tem področju (predvsem CSD in sodišč).

Potrebe otrok v temeljnem zakonu niso natančneje definirane, zakon zgolj na splošno navaja, da te obsegajo stroške bivanja, hrane, oblačil, obutve, varstva, izobraževanja, vzgoje, oddiha, razvedrila (ZZZDR 129.a člen). CSD se zato pri določanju otrokovih potreb poslužujejo različnih vodil: »Jaz imam pripravljeno eno tako osnovno tabelo. Mogoče bi nam pomagala kakšna lestvica, ampak samo toliko za okvir, saj imajo otroci različne potrebe« (I_{CSD}).

Nadalje, obstoječa zakonodaja, po mnenju sodelujočih v skupinskem intervjuju, spregleda preživljanje otrok, nad katerimi imajo starši podaljšano roditeljsko pravico. Predlagajo, da bi zakonodaja v prihodnje njihov položaj posebej obravnavala. Temu stališču se pridružuje tudi Varuh človekovih pravic: »Menimo, da dolžnost preživljanja otroka v primeru podaljšanja roditeljske pravice ne bi smela biti obravnavana enako dolžnosti preživljanja otroka do osemnajstega leta starosti (oz. do 26. leta za otroka, ki se šola)« (Varuh človekovih pravic 2014).

Podobno, zakonodaja tudi v primeru sostarševstva, eksplicitno ne določa urejanja preživnine. Po mnenju predstavnikov CSD bi morala zakonodaja na tem mestu predvideti smiselnost odločanja o preživninah oziroma načinov določanja preživnin (Breznik 2015):

- starša si delita stroške brez določitve preživnine;
- določi se preživnina posebej za vsakega od staršev v enakem ali različnem znesku (glede na njune zmožnosti);
- preživnina se določi le za enega od staršev;
- Obenem bi morali zakonodajni okvir predpisati tudi način izplačevanja preživnine (v primeru mladoletnega otroka) bodisi tako, da preživnino starša nakazujeta na transakcijski račun drug drugemu ali da se le-ta poravnava v materialni, ne finančni obliki, bodisi tako, da ustanovita poseben fond, iz katerega črpata sredstva za otroka oz. otroke.

Glede na to, da dolžnost preživljanja otroka ne preneha niti z odvzemom roditeljske pravice (125. člen ZZZDR), morajo tudi starši, katerih otrok je vključen v rejniško družino, poskrbeti za preživljanje svojega otroka. Ker pa zakon tega izrecno ne izpostavlja, se, po mnenju Caharijaz-Ferme (2012), v praksi na tem mestu odpirajo različne dileme. V okviru skupinskega intervjuja je predstavnica centra npr. opozorila na različne prakse sodišč: *»Izpostaviti moram primer rejenca. Ko smo ga namestili v rejništvo, smo oddali zahtevek za preživnino v višini materialnih stroškov. Sodišče je zahtevek zavrnilo z obrazložitvijo, da je otrok v rejništvu preskrbljen. Na odločitev se nameravamo pritožiti«* (I_{CSD}).

Do nejasnostih, povezanih z dolžnostmi preživljanja staršev otrok v primeru izrečenega ukrepa, se je posebej opredelil Družinski zakonik, ki je izpostavil, da starši, ki jim je odvzeta ali omejena starševska skrb, niso oproščeni obveznosti preživljanja otroka. V skladu z omenjenim dokumentom izpostavljeno velja tako v primerih staršev, katerih otroci so nameščeni k drugi osebi, v rejništvo ali zavod kot tudi v primerih, kjer je otrok postavljen pod skrbništvo (DZ 188. člen).

Staršem dolžnost preživljanja preneha z nastopom polnoletnosti otroka oziroma z dopolnjenim 26. letom, v kolikor se ta redno šola ali se redno šola vpisan na izredni študij (ZZZDR 23. člen)¹⁰. V tej točki je zakonodaja precej ohlapna, saj ne specificira zgornje meje stopnje izobraževanja, ki se všteva v redni študij. Izpostavljeno je postalo še posebej problematično v obdobju zadnjih nekaj let, s sprejetjem bolonjskega procesa izobraževanja. V praksi centri zgornje meje izobraževanja ne postavljajo pred starostnim pogojem in tako med redno obliko izobraževanja upoštevajo tudi podiplomsko raven študija, pri tem pa izpostavljajo potrebo po natančnejši zakonodajni ureditvi omenjenega vidika. Ob tem opozarjajo tudi na problematiko fiktivnih vpisov: *»Imeli smo primer, kjer je oče vložil tožbo, ker se otrok ni redno šolal, saj je imel le status. Otrok je bil trikrat vpisan v prvi letnik, opravil pa le nekaj izpitov. In sodišče je ugodilo očetovi vlogi, ustavilo je preživnino, saj se otrok ni redno šolal«* (I_{CSD}).

Tudi na tem mestu Družinski zakonik predvideva natančnejše rešitve, in sicer določa, da morajo starši preživljati svoje otroke le do prvega zaključka srednješolskega izobraževanja, v kolikor ima otrok status dijaka oz. do prvega zaključka višješolskega/visokošolskega študija, v kolikor ima status študenta. Pri slednjem velja, da se, kot »prvi zaključek« razume dokončanje dodiplomskega ali magistrskega študija ali enoviti magistrski študijski program (DZ 187. člen).

4.3.1.1 Višina preživnine

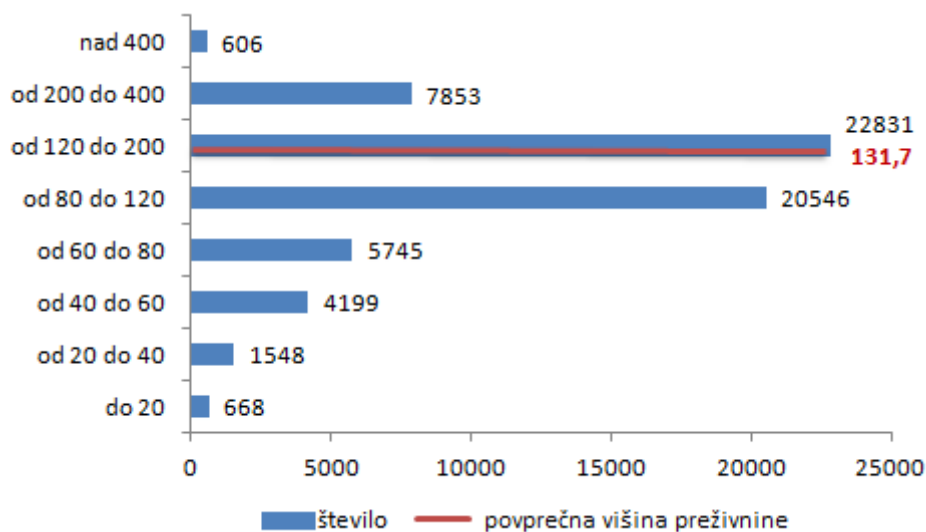
Tako centri kot sodišča morajo pri določanju višine preživnine (oz. centri pri pomoči ob vzpostavitvi sporazuma o primerni višini zneska za preživljanja skupnih otrok staršev) slediti načelu otrokovih koristi. Ne glede na to pa se v praksi po razvezi staršev otrokov življenjski standard pogosto zniža.

Po podatkih MDDSZ (2015a) več kot polovica otrok prejema oziroma je upravičena do preživnine, nižje od povprečne, ki znaša 131,73 EUR.

---

¹⁰ V koliko otrok v tem času sklene zakonsko zvezo ali živi v zunajzakonski skupnosti, so ga starši dolžni preživljati le, če ga ne more preživljati njegov zakonec ali zunajzakonski partner (123. člen ZZZDR).

Slika 1: Število preživnin, glede na višino preživnine (v EUR)¹¹

Vir: MDDSZ (2015a).

Določanje primerne višine preživnine, ki bi bila otroku v korist, je oteženo predvsem v primeru nizkih finančnih zmožnosti zavezanca. To je še zlasti problematično, kadar so zavezanci prejemniki denarne socialne pomoči: *»Mislim, da je res problem pri teh, ki so prejemniki denarne socialne pomoči. Na tem mestu se znajdemo v težki situaciji glede tega, koliko bi morali prispevati. Nenazadnje ti dejansko prispevajo iz državnih sredstev«* (I_{CSD}). Strokovni delavci opažajo, da se je na sodiščih, ko gre za izpostavljene okoliščine, razvila različna praksa postavljanja preživnin v višini 50 EUR oz. 80 EUR, kar velja predvsem za območje Ljubljane, kjer sodniki sledijo logiki preživninskega sklada:

»Sodniki sami povedo staršem, da je najnižja tista preživnina, ki jo določa Jamstveni in preživninski sklad in da je to najmanj za tiste, ki so brezposelni¹²« (I_{CSD}).

»Sodišče v Ljubljani v zadnjih petih letih ni določilo pod 80 EUR, izjemoma le za osebe, ki prejemajo invalidnino – pa še tukaj s pogojem, da bo pomagal pri tem in onem« (I_{CSD}).

Omenjena ugotovitev pa ne velja za vsa sodišča: *»Pri nas ni tako, mi izhajamo iz vsakega primera posebej. Ne znam si predstavljati, da bi kar tako pavšalno postavljali višino preživnine, če gre dejansko za težje zaposljivega prejemnika denarne socialne pomoči, ki je njegov edini dohodek. Morda plačuje še najemnino in ima dva otroke, za katera bi potemtakem moral plačevati po 80 EUR za vsakega«* (I_{CSD}). Temu je v intervjuju pritrdila tudi sodnica, s katero smo opravili intervju: *»Mi izhajamo iz zakonske podlage, 2. odst. 129. a člena ZZZDR in ocenimo (v okviru izkazanega) vsako od potreb, to je del stanovanjskih stroškov, ki odpade na otroka, stroške hrane, obleke, šolske stroške (položnice za hrano in šolske potrebščine ter drugo), stroške dejavnosti, razvedrila in druge. Lestvica preživninskega sklada pa (žal) ne odraža realnih potreb otroka«* (predstavnica Oddelka za družinsko sodstvo v Ljubljani).

Predstavniki preživninskega sklada, s katerim smo opravili intervju za potrebe pričujoče naloge, je proti razumevanju in rabi njihove lestvice, kot minimalne preživnine: *»Ne strinjam se s tem, da so sodišča začela naš zakon jemati kot vodilo najmanjše preživnine oziroma še celo nekoliko pridajo temu znesku. Npr. gospe v psihiatrični bolnišnici, odvisni od različnih opojnih substanc, je sodišče prisodilo*

¹¹ Upoštevani so vsi otroci, tudi tisti nad 18 let.

¹² Po Caharijaz-Ferme (2012) obstajajo etične dileme o vlaganju predlogov za izvršbe na denarno socialno pomoč zavezanca, glede na to, da je namen tega socialnega prejemka zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje.

100 EUR preživnine. Mislim, da bi morali tudi njene interese upoštevati, saj je bilo očitno, da gospa ni bila sposobna skrbeti sama zase«.

Problematičnost določanja zmožnosti zavezanca se izkaže tudi takrat, kadar ta namerno prikazuje, da ne razpolaga z dohodki. O obsegu omenjenega problema med predstavniki CSD ni konsenza, saj se nekateri strinjajo, da je to razširjen problem, medtem ko drugi ocenjujejo, da temu ni tako. Predvsem je lažno prikazovanje slabega finančnega stanja pogosto, kadar gre za nasilne odnose: »Večkrat se zatakne pri bolj premožnih, ki čez noč vse prepíšejo na druge osebe ipd. Država bi morala spremeniti zakonodajo, tako da bi imela sodišča lahko vpogled v zgodovino njihovih dohodkov za daljše časovno obdobje; tako bi ugotovila, da ti zgolj fiktivno prikazujejo, da nimajo denarja« (I_{Zavod EMMA}). Podobno velja tudi takrat, ko bivši partner drugemu ne zaupa ravnanja s financami: »Tukaj se zopet pokaže, kako se primeri med seboj razlikujejo. Starš bo npr. na transakcijskem računu prikazoval slabo stanje (če ima npr. s.p.), ampak po drugi strani pa kaže veliko skrb (pripravljen je plačevati za šolo in druge dejavnosti) in se zavzema za sostarševstvo. Ne želi pa denarja nakazati bivši partnerici, ker ve, kako razpolaga z denarjem. Vse mame niso nujno skrbne, saj se nekatere zavzemajo za visoko preživnino tudi iz lastnih interesov in v tem primeru imajo zavezanci utemeljene razloge za svoje vedenje« (I_{CSD}). Vidik koristi otroka, upravičenca do preživnine, je lahko nekoliko zapostavljen takrat, kadar si zavezanec ustvari drugo družino z novimi otroki, ki jih preživlja, saj se v tem primeru upoštevajo vsi člani, torej tudi družina, s katero trenutno živi zavezanec.

Zdi se, da je pri določanju višine preživnine bolj kot samo korist otroka pomembno doseči sporazum, ki ustreza obema staršema. Ne glede na to, da je osrednji namen strokovnih delavcev s CSD ob nudenju pomoči staršem pri oblikovanju sporazuma o preživljanju skupnih otrok varstvo otrokovih pravic in koristi (ZZZDR; Skupnost CSD 2014), gre v praksi pogosteje za usklajevanje zneskov:

»Tega se lotimo na dva načina. Prvi način ne vključuje natančnega pogledovanja v dohodke staršev, ampak starši podajo predloge – gre bolj za usklajevanje in doseganje zneska, s katerim sta oba zadovoljna. To seveda še ne pomeni, da gre za optimalen znesek, ki odgovarja potrebam otroka in zmožnostim očeta. Pomembno je, da sta s sporazumom oba zadovoljna, da mama reče, da ji predlagana sredstva zadostujejo za preživljanje otroka in da oče na drugi strani oceni, da bo ta sredstva brez težav prispeval in bo lahko tudi sam normalno živel. Drug način pa je izračunavanje otrokovih potreb. Redkeje se za to odločamo. Mogoče samo toliko, da pridemo do nekega okvirnega zneska in potem na koncu zopet preidemo na usklajevanje zneskov« (I_{CSD}).

Predstavniki centrov pri oblikovanju sporazuma med upravičencem in zavezancem za plačilo preživnine opozarjajo na sledeče:

- Če se starša sama sporazumeta o preživljanju polnoletnih otrok, sporazum pa potrdi notar, se pojavljata dva problema, in sicer prenizke preživnine ali fiktivno določene preživnine:
  - »Notarje za polnoletne otroke in druge odrasle osebe nič ne zavezuje, ti samo podpišejo, kar se stranke sporazumejo. Ne moremo nič posredovati tukaj vmes. Če imajo študentje že od prej določene preživnine, jih z notarskimi zapisi potem znižujejo, zato da imajo potem večjo štipendijo. Po drugi strani pa je tudi zelo težko enemu polnoletnemu otroku z očetom, ki ne plačuje, določiti ustrezen sporazum (op. a. »otrok, ki je polnoleten mora sam vložiti vlogo za preživnino«) in tako pristanejo na minimalne vsote, ki so bolj žepnine (npr. 5 ali 10 EUR). Zakonodaja bi morala ščititi tudi polnoletne otroke« (I_{CSD}).
- Če sporazum potrdi sodišče:
  - »Mi opažamo, da sodišče zelo hitro potrdi sporazum in ne preverja, ali je v korist otroka. Oče ima morda zelo visoke dohodke, pa otrok kljub vsemu dobiva nizko preživnino, ker se z mamo tako dogovorita« (I_{CSD}). Po mnenju sogovornikov, ki so sodelovali v skupinskem intervjuju, kot tudi predstavnic Zavoda Emma zakoniti zastopniki otrok pristanejo na nizke preživnine takrat, kadar želijo karseda hitro doseči sporazum z drugim od staršev, da bi bil s tem proces določanja višine preživnine, ki ga doživljajo kot obremenjujočega, čim prej zaključen. Obenem centri opozarjajo tudi na problematiko podvajanja preživnin:

»Mi imamo ogromno primerov, ko so npr. kar tri preživnine določene in še od prej odprte pri posameznikih, ker sodišča za nazaj ne preverjajo in potem na novo odpirajo zadeve (npr. v primeru spremembe višine preživnine), čeprav še obstaja aktualna določba preživnine; predvsem pri romskih družinah se to dogaja« (I_{CSD}).

Podatki MDDSZ (2015a) pritrjujejo opažanjem strokovnih delavcev s CSD v prvi točki, medtem ko za drugo točko to ne drži, saj so, kot je razvidno iz spodnje preglednice, najvišje preživnine dosežene prav na sodiščih.

Preglednica 1: Število in višina preživnin glede na akt o določitvi preživnine

AKT, S KATERIM JE DOLOČENA PREŽIVNINA	ŠT. PREŽIVNIN	VIŠINA PREŽIVNINE (v EUR)		
		Max	Min	Povprečna
Dogovor na CSD	12.473	794,85	0,53	109,37
Sodna poravnava	34.389	1.562,11	0,00	136,33
Sodba o določitvi preživnine	15.382	1.291,49	0,01	146,41
Izvršljiv notarski zapis	1.786	1.057,84	0,00	72,98
SKUPAJ	64.030	Povprečna višina preživnine		131,73

Vir: MDDSZ (2015a).

V preglednici 1 izstopajo podatki o minimalnih zneskih preživnin. Izjemno nizkih preživnin sicer resda ni veliko (predstavljajo 1 % vseh preživnin – sliko 1), vendar jih kljub vsemu ne moremo zaobiti. Na podlagi pogovorov s strokovnjaki s CSD ugotavljamo, da lahko izredno nizke zneske preživnin pripišemo naslednjim dejavnikom:

- izvršljivim notarskim zapisom: kot že rečeno, so nizke preživnine pogosto sklenjene pri notarjih, ko gre za polnoletne otroke.
- Fiktivno določenim preživninam, kar prinaša ugodnost pri uveljavljanju socialnih prejemkov.
- Nizkim finančnim zmožnostim zavezancev, ki nastopajo skupaj še z drugimi težavami:

»Tako zelo nizka preživnina je bila določena, ker je šlo za očeta s težavami v duševnem zdravju, bil je brezdomec in alkoholik. Z nizko preživnino je bilo vsaj zadoščeno pogojem otroškega dodatka. Tako nismo škodovali otroku, ker smo vedeli, da oče ne bo mogel nikoli plačevati« (I_{CSD}).

Z namenom, da bi se pri izračunavanju primerne višine preživnine praksa med akterji, ki delujejo na tem področju, poenotila, predvsem pa da bi sledila koristi otroka, bi bilo smiselno izoblikovati smernice oziroma nekakšne »kalkulatorje« kot jih poznajo v tujini (glej poglavje 5). Tovrstna orodja bi bila z informativnega vidika, po mnenju sodelujočih v skupinskem intervjuju, dobrodošla tudi za zavezance:

»Zavezanci pogosto sprašujejo, koliko naj bi glede na njihovo plačo znašala primerna preživnina. Na tem mestu bi morda pomagala nekakšna lestvica, služila bi lahko kot okvir« (I_{CSD}).

»Najpogostejša vprašanja zavezancev so povezana s tem, koliko znaša minimalna preživnina: "Kakšen odstotek plače se mi lahko vzame? Če sem na DSP, mi preživnine gotovo ni treba plačevati." To so po navadi prvi stavki, ki jih bodoči zavezanci izrečejo. Tako, da mislim, da bi bila neka lestvica super« (I_{CSD}).

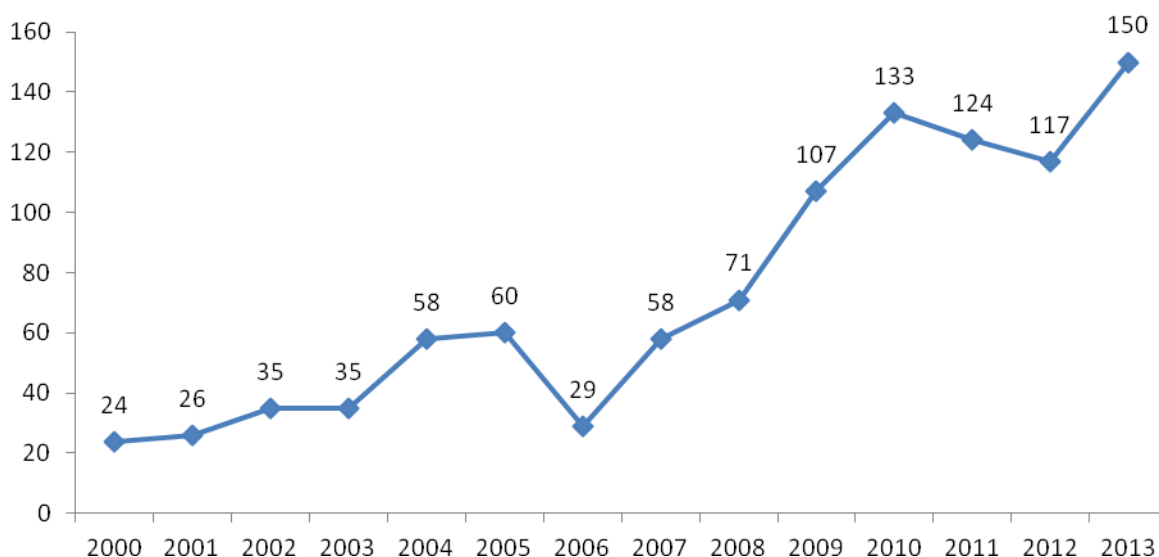
Ob izpostavljenem pa strokovni delavci opozarjajo, da lestvica za izračun višine preživnine ne bi smela biti obvezujoča, temveč zgolj vodilo pri njihovem delu, zaradi pomena individualne obravnave primerov.

Potrebo po objektivizaciji potreb otroka in oceni premoženjskega stanja izkazuje tudi predstavnica Oddelka za družinsko sodstvo v Ljubljani, saj neurejenost tega področja, po njenem mnenju, predstavlja enega poglavitnih problemov systemske ureditve prežिवnin pri nas. Predlaga, da bi bila višina prežिवnine vezana na dohodek starša oz. celotno premoženjsko stanje (kjer se poleg dohodka upošteva še lastništvo nepremičnin, premičnin, vlog na bankah idr.). Na podlagi tega naj bi se potem oblikovala progresivna lestvica z dohodkovnimi razredi in določenim odstotkom od premoženja ali dohodka, ki bi bil primeren za znesek prežिवnine. Da pa bi predlagan sistem v praksi dejansko deloval, bi potrebovali (davčno) urejen in pregleden sistem premoženjskega stanja posameznika ter urejene in dostopne podatkovne baze, saj se v praksi, kot ugotavlja predstavnica Oddelka za družinsko sodstvo v Ljubljani, pojavlja problem določanja prežिवnin v primeru sive ekonomije. Tudi potrebe otrok bi morale biti, po njenem mnenju, systemsko določene glede na starost otroka, medtem ko bi se morebitna odstopanja morala dokazovati posebej. Orodje, ki bi upoštevalo oboje – tako izračun premoženja in dohodka starša, zavezanca za plačilo prežिवnine, kot tudi potreb otroka, bi, kot pravi predstavnica Oddelka za družinsko sodstvo v Ljubljani, »močno skrajšalo postopke in pot do prejemanja prežिवnin, vneslo predvidljivost in pravno varnost ter zmanjšalo (morebitne) razlike med povprečnimi prežिवninami po posameznih regijah«.

4.3.1.2 (Ne)plačevanje prežिवnine

Na podlagi podatkov MNZ (2014) opažamo, da se število neplačanih prežिवnin (z vidika obravnave kaznivih dejanj) v zadnjih nekaj letih, predvsem od gospodarsko ekonomske krize naprej, postopoma povečuje.

Slika 2: Število otrok in mladoletnih oseb, žrtve kaznivih dejanj po posameznih poglavjih Kazenskega zakonika – neplačevanje prežिवnin

Vir: MNZ (2014).

Predstavniki CSD med ključne dejavnike neplačevanja prežिवnin prištevajo:

- finančne stiske zavezancev,
- malomarnost zavezancev,
- zaporne kazni,
- zdravljenje v komuni,
- odselitev v tujino.

Zakoniti zastopniki otrok se, ko gre za neplačevanje preživnine, poslužujejo dveh možnosti:

- nekateri počakajo določen čas, ker razumejo da je bivši partner v danem trenutku nezmožen plačevati preživnino (predvsem to velja v primerih, kjer sta bivša partnerja v dobrih odnosih). Omenjena odločitev je lahko problematična v kolikor gre za daljše časovno obdobje neplačevanja, saj se preživnina šteje v dohodek gospodinjstva, kar vpliva na določanje zneskov drugih socialnih prejemkov (npr. otroških dodatkov, državnih štipendij ipd.). Neobstoje dokazila o neplačevanju preživnine pa nosi posledice za otroke potem še kasneje v njihovem življenju (npr. v okoliščinah dedovanja ter pri preživljanju njihovih ostarelih staršev).
- Drugi se odločijo za izvršbo (več o tem v poglavju 4.3.2), če ta ni možna pa se za nadomestilo preživnine obrnejo na preživninski sklad. Preživnine, ki niso del premoženja in se ne vštevajo v dohodek družine.

Varnostni mehanizmi (preživninski sklad)

V letu 2014 je nadomestilo, gledano v povprečju na mesec, prejelo 3.176 otrok v povprečni višini 101,9 EUR (predstavnik preživninskega sklada). Gledano z vidika skupnega števila vseh preživnin mladoletnih otrok, je delež otrok, ki prejema nadomestilo preživninskega sklada relativno nizek (zgolj 7,1 %). Po mnenju predstavnika preživninskega sklada lahko izpostavljeno dejstvo interpretiramo s tem, da se k njim pretežno obračajo starši otrok z nižjim socio-ekonomskim položajem, ki ne uspejo izterjati preživnine. Socialno-ekonomski položaj dolžnikov je, kot poudarja predstavnik preživninskega sklada, izjemno slab (nimajo znanega prebivališča/prebivališče imajo prijavljeno na CSD/so invalidsko upokojeni/imajo bivališče v tujini ipd.) in zato meni, da je »*tretjina tega, kar uspemo izterjati kar dobro. Potrebno bi bilo konceptualno na novo premisliti področje preživnin in se odločiti, kaj se da izterjati in kaj ne ter kaj potem s slednjimi storiti. Vem, da dve tretjini zavezancev nikoli ne bo zmožna poravnati dolga. Menim pa, da bi moral biti rok zastaranja s treh let, kot sedaj velja, prestavljen na 10 let, saj obstaja večja verjetnost, da se v tem daljšem časovnem obdobju situacija izboljša (npr. v primeru dedovanja)*«.

Nadomestilo preživnine ne ustreza nujno znesku, določenim s pravnomočno sodbo oziroma z dogovorom na CSD. Otroci, ki s pomočjo preživninskega sklada prejema nadomestilo preživnine, lahko namreč prejema nižje zneske od siceršnje določene višine preživnine, zaradi navzgor omejenih preživnin. Preživninski sklad uporablja sledečo lestvico, ki že od začetka delovanja sklada ostaja nespremenjena (JPI 2015):

- otroci do 6. leta starosti – 72,46 EUR;
- otroci od 6. do 14. leta starosti 79,70 EUR;
- otroci nad 14. letom starosti – 94,19 EUR.

Razliko med določeno preživnino in nadomestilom mora upravičenec oziroma njegov zastopnik (v kolikor se zato odloči) izterjati sam. Na drugi strani pa nadomestila niso navzdol omejena, kar pomeni, da lahko otroci prejema nadomestilo, ki je nižje od prej omenjenih zneskov (v kolikor imajo določeno preživnino, ki je nižja od zneskov, ki izhajajo iz lestvice preživninskega sklada). Možno je, da se zato sodišča zgledujejo po zneskih preživninskega sklada, saj ima otrok na ta način možnost pridobivanja višjega nadomestila od preživnine, ki bi bila sicer natančneje izračunana na podlagi upoštevanja vseh dejavnikov – zlasti dejanskih zmožnosti zavezanca.

Otroci, ki pogojev preživninskega sklada ne izpolnjujejo, nimajo pravice do nadomestila. Kot pravi predstavnik preživninskega sklada, najpogostejšo oviro predstavlja zadnji izmed navedenih pogojev, po katerem mora biti izvršba za preživnino bodisi neuspešna bodisi mora trajati več kot tri mesece. Temu je tako, ker po njegovih besedah, sodišča le redko zaključijo izvršbe kot neuspešne (tudi npr. če se postopek ustavi, ker upravičenec ni uspel pridobiti transakcijskega računa zavezanca) in poleg tega danes tudi precej hitreje izdajo sklep kot pa v času, ko je bila pripravljena zakonodajna podlaga za

delovanje preživninskega sklada, ko se je le redko primerilo, da so sodišča izdala sklep v obdobju treh mesecev.

Na tem mestu se konceptualna zasnova preživninskega sklada, ki je utemeljena na izvršilnem naslovu, izkaže kot problematična. Glede na izpostavljenost, kot še posebej ranljiva skupina veljajo otroci tuji državljani, kjer pogosto nastanejo problemi pri iskanju prebivališča drugega od staršev, poleg tega pa izterjava v državah, ki niso del meddržavnega sporazuma, ni možna. Ob tem na pristojnem ministrstvu na drugi strani opozarjajo na možne zlorabe zaradi pomanjkljivega nadzora, do katerih pride takrat, kadar upravičenec ne sporoči, da je uspešno izterjal preživnino, pristojne institucije pa nimajo vpogleda v transakcije iz tujine (glej Prilogo C).

Prav tako do nadomestila niso upravičeni otroci, ki živijo v rejništvu¹³ ali so nameščeni v zavodsko oskrbo, na podlagi argumenta, da so njihovi življenjski stroški pokriti v okviru brezplačne oskrbe. V kolikor je znesek nadomestila nižji od 8,35 EUR, se nadomestilo preživnine upravičencu prav tako ne izplača, le-ta se izplača šele takrat, ko skupni večmesečni znesek preseže to vsoto (JPI 2015).

4.3.1.3 Odgovornosti otrok

Med nalogami, ki jih morajo po zakonu izpolnjevati otroci, izpostavljamo predvsem naslednji dve:

- dolžni so prispevati za svoje preživljanje in izobraževanje, če dopolnijo 15 let, so zaposleni in lahko razpolagajo s svojim osebnim dohodkom (112. člen ZZZDR).
- Za ustrezno usklajevanje višine preživnine so polnoletni upravičenci CSD do konca meseca januarja dolžni predložiti potrdilo o šolanju ali ga obvestiti, kje se redno šolajo (132a. člen ZZZDR).

Strokovni delavci CSD se pri zadnji točki pri svojem delu srečujejo z določenimi težavami. Prvič, opažajo, da se le-te pojavljajo pri vnašanju potrdil v sistem, kar je še posebej očitno pri potrdilih o šolanju v tujini. Zagovarjajo stališče, da bi bilo potrebno na nacionalni ravni pripraviti določila, ki bi vsebovala smernice, kakšna naj bodo potrdila o šolanju (predvsem to velja za potrdila o šolanju v tujini, za katere bi moral biti, po mnenju predstavnikov CSD, obvezno predviden tudi uradni prevod potrdila o šolanju). Drug problem, ki ga na tem mestu izpostavljajo strokovni delavci s centrov, pa je povezan z neustreznim terminom za oddajo potrdil o šolanju. Ker je zadnji rok za oddajo predviden januarja, sogovorniki s skupinskega intervjuja odgovarjajo, da v času od septembra do januarja nimajo nobenih informacij, na podlagi katerih bi lahko sklepali, ali je otrok še vedno vključen v izobraževalni sistem. Upravičenci naj bi sicer centru sporočali spremembe, vendar se tega, kot ugotavljajo predstavniki centrov, ne držijo vedno. Številni očetje, ki niso v rednih stikih s svojimi otroki, za katere morajo plačevati preživnino, so zato v negotovem položaju, ali naj še naprej plačujejo preživnino ali ne. Centri na različne načine pristopajo k reševanju izpostavljene dileme. Nekateri celo svetujejo očetom *»naj nehalo plačevati in naj puščajo ta denar na strani in potem kasneje poravnavajo obveznosti, v kolikor bi se izkazalo, da je to potrebno«* (I_{CSD}).

Na predlog predstavnic CSD bi se opisanim težavam lahko v veliki meri izognili, v kolikor bi bila baza podatkov o preživninah usklajena z drugimi bazami podatkov: *»Če bi bila potrdila o vpisu ažurno prenesena, bi se izognili ogromno klicem zavezancev in nezadovoljstvu le-teh«* (Zemljak 2015).

Z vidika urejanja preživnin obstaja še tretja pomembna odgovornost polnoletnih otrok, ki se nanaša na dolžnost, da po svojih zmožnostih preživljajo svoje starše, če ti nimajo dovolj sredstev. Iz tega so

---

¹³ Poglavitni razlog je v tem, da se tako sredstva za rejnine kot tudi sredstva za nadomestilo preživnine črpajo iz proračuna. Zaradi večje verjetnosti uspešnosti izterjave, ki jo vodi Preživninski sklad v primerjavi z uspešnostjo izvršbe na denarno socialno pomoč (starši oz. zavezanci, ki imajo otroke v rejništvu, so najpogosteje brez premoženja in imajo minimalne dohodke), pa bi bilo po mnenju Caharijaz-Ferme (2012) vendarle smiselno pravico do nadomestila urediti tudi za otroke v rejništvu (Caharijaz-Ferme 2012).

izvzeti otroci, katerih starši iz neopravičljivih razlogov niso izpolnjevali preživninskih obveznosti do njih (124. člen ZZZDR). Pri tem se, v kolikor ne obstaja pravno-formalno dokazilo o neplačevanju preživnine, v praksi pogosto pojavljajo težave: »Jaz razmišljam z vidika otroka. Mama je dolžna ščititi njegove koristi. Mama se resda trenutno lahko odloči, da preživlja svojega otroka brez preživnine¹⁴. Ampak povsem druga zgodba je potem, ko polnoleten fant pride k nam in bi rad potrdilo, da oče ni plačeval preživnine. Nobenih dokazov nismo imeli, ker niso uveljavljali izvršbe« (I_{CSD}). Caharijaz-Ferme (2012) ugotavlja, da se v teh okoliščinah v praksi ne redko pojavlja težnja otrok po tem, da bi se odpovedali lastnim staršem, kar pa seveda ni možno.

4.3.2 Vidik staršev otrok, upravičencev do preživnine

Skozi celoten sistem ureditve področja preživnin se starši otrok, upravičencev do preživnine, lahko srečujejo z določenimi težavami.

Težave se v prvi vrsti lahko pojavijo že pri samem dogovarjanju o višini preživnine. Kot že rečeno, dogovor o višini preživnine (ki ga starša skleneta sama ali s pomočjo CSD) potrdi sodišče, razen v primeru polnoletnih otrok, ko zadostuje notarski zapis. Dosežen sporazum ni zagotovilo, da sta obe strani z višino preživnine zadovoljni in da znesek preživnine dejansko zadostuje za pokrivanje potreb otroka. Tukaj se kot problem pojavlja prenizka preživnina, s katero starš ne uspe zadovoljiti življenjskih stroškov otroka. Glede na to, da enostarševske družine veljajo za eno najranljivejših družin z otroki, kjer je stopnja tveganja revščine neprimerno višja kot to velja za ostale tipe družin (SURs 2015), bi veljalo del odgovora za njihov slab finančni položaj iskati tudi v nizko določenih višinah preživnin. Najpogosteje gre za materinske enostarševske družine, zavezanci za plačilo preživnine so običajno osebe moškega spola. Po podatkih MDDSZ (2015a) je bilo v letu 2014 42.914 mater prejemnic preživnine (takih očetov je bilo zgolj 3.587), medtem ko je bilo očetov, zavezancev za plačilo 56.867 (mater zavezank za plačilo je bilo 5.692).

V kolikor pa se starša ne uspeeta dogovoriti, imata možnost vložiti tožbo na okrožnem sodišču. Vlogo mora stranka vložiti v pisni obliki (ki ni vnaprej določena), pri čemer staršem najpogosteje pomagajo CSD, občasno tudi sodišča. Strokovni delavci na centrih pri tem ne opažajo večjih težav, menijo pa, da bi bilo morda smiselno pripraviti obrazec z zahtevkom za sodišča, s čimer bi staršem olajšali delo in poenotili prakso med CSD.

Po zaključenem postopku določitve višine preživnine, lahko starše nadalje bremenijo težave povezane z neplačevanjem preživnine. Če se odločijo za vložitev predloga za izvršbo na sodišču zoper neplačnika, se starši najpogosteje obrnejo na CSD, vendar ti odgovarjajo, da jim ustrezne pomoči pri tem ne morejo nuditi, saj gre za pravna vprašanja in ne za doktrino dela, za katero so strokovno usposobljeni. Centri stranke lahko zgolj informirajo o tem, kateri obrazec morajo izpolniti, opozorijo jih, da imajo pravico podati kazensko ovadbo zoper starša neplačnika, izpostavijo pa tudi možnost koriščenja brezplačne pravne pomoči. Običajno CSD tudi napiše dopis staršu neplačniku, v katerem ga opomni na njegove dolžnosti povezane s preživljanjem otroka, kar v določenih primerih zadostuje, da dolžnik poravnava svoj dolg.

Glede na to, da v Sloveniji ne poznamo nobene posebne institucije, ki bi bila odgovorna za izterjavo neplačanih preživnin, se morajo starši s postopkom izterjave spopasti sami. Sogovorniki pri tem opozarjajo predvsem na sledeči težavi:

- zahtevnost postopka:

Ta se izkaže že v samem začetku izterjave, pri izpolnjevanju obrazca, ki je glede na izkušnje sogovornikov s skupinskega intervjuja tako zahteven, da ga starši brez pomoči ne zmorejo sami

¹⁴ Odpoved preživnini nima pravnega učinka (128. člen ZZZDR).

izpolniti. Ponekod jim pri tem pomagajo zaposleni na centrih, najpogosteje pa se obrnejo po pomoč k odvetnikom; obrazec je ne le prezahteven, po mnenju Marolt (2015) je tudi neustrezen in bi ga bilo treba v prihodnje nujno na novo oblikovati.

Celoten postopek od upnika terja ogromno vložene energije in truda – sam mora celo pridobiti podatke o stalnem prebivališču bivšega partnerja, o njegovem delodajalcu, transakcijski račun ipd., kar je še posebej obremenjujoče pri upnikih, ki so v partnerskem odnosu doživljali nasilje. V nasprotnem primeru se odvije poizvedba, kar postopek dodatno časovno podaljša.

- Finančna obremenitev upnika:

Povezana je s stroški, ki nastanejo pri koriščenju odvetniških storitev ter storitev izvršitelja. Predstavnici Zavoda Emma ocenjujeta, da celoten postopek stranko obremeni za približno 1.500 EUR, odvisno od zahtevnosti primera. Pri tem so v še posebej nezavidljivem položaju tisti starši, ki želijo izterjati preživnino iz tujine¹⁵, saj morajo predložiti prevode dokumentov. V določenih primerih starši že vnaprej vedo, da izterjava ne bo uspešna, vendar kljub vsemu sprožijo postopek izterjave in pokrijejo nastale stroške, saj ima zgolj na ta način otrok pravico do prejemanja nadomestila iz preživninskega sklada; pomemben motivacijski mehanizem pri tem predstavlja tudi povezanost urejanja preživninskih zadev z uveljavljanjem pravic do socialnih prejemkov (starš je namreč dolžan storiti vse, kar je v njegovi moči, da pridobi sredstva za preživljanje otrok. Starši, ki se ne odločijo za sprožitev postopka o izvršbi, veljajo za starše, ki niso dovolj angažirani in zato posledično niso upravičeni do uveljavljanja pravice do otroškega dodatka, saj odpoved preživnini nima pravnega učinka). V boljšem položaju so tisti starši, ki imajo dovolj finančnih sredstev za kritje nastalih stroškov oziroma tisti, ki so upravičeni do brezplačne pravne pomoči. V začetku aprila letošnjega leta je bila na tem mestu sprejeta pozitivna sprememba zakonodaje. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o brezplačni pravni pomoči (ZBPP-C)¹⁶ je med drugim spremenil pogoje za dodelitev brezplačne pravne pomoči. Po novem so do brezplačne pravne pomoči upravičeni vsi prosilci, ki želijo kot preživninski upravičenci izterjati sodno določeno preživnino.

Ker so upravičenci do preživnine oziroma njihovi zakoniti zastopniki vnaprej seznanjeni z zgoraj izpostavljenimi težavami, pogosto precej dolgo časa odlašajo z odločitvijo za vložitev izvršbe in upajo, da bo bivši partner kljub vsemu začel plačevati preživnino. Nekateri se prav zato nikoli ne odločijo, da bi se spopadli s tem. Določene od tega odvrne tudi to, da z bivšim partnerjem ne želijo imeti nobenega opravka več (kar je pogosto pri nasilnih odnosih¹⁷); s tem se pogosto ne želijo spopadati tudi polnoletni otroci.

---

¹⁵ Za podrobnejši pregled preživnin v mednarodni perspektivi glej Prilogo B.

¹⁶ Uradni list RS, št. 19/15.

¹⁷ Glede na to je zelo pomembno izgrajevati okolja, v katerih se starš počuti varnega, kar je med drugim povezano že s samim odnosom in načinom komunikacije, ki jo vodi bodisi strokovni delavec na CSD bodisi sodnik. Predstavnici Zavoda Ema ugotavljata, da bi predvsem slednji potrebovali dodatna znanja s področja nasilja in predlagata izvedbo brezplačnih izobraževanj in usposabljanj. Podoben dvodnevni seminar so v preteklosti že izvedli, vendar po njunem mnenju to ne zadostuje; poudarjata potrebo po oblikovanju bolj poglobljenih vsebin izobraževanj.

5 UREDITEV PODROČJA PREŽIVNIN V IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAVAH

Izbor treh evropskih modelov preživnin je bil podan s strani MDDSZ in vključuje nabor naslednjih treh držav: Nemčija, Združeno kraljestvo in Švedska. Gre za države predstavnice različnih blaginjskih sistemov, pri čemer Združeno kraljestvo v umeščamo v liberalni sistem blaginje, Nemčijo v konservativno-korporativistični in Švedsko v social-demokratski sistem blaginje.

Podatke za Nemčijo smo pridobili na podlagi analize dostopne literature s tega področja, predvsem zakonodajnih virov. Pri Združenem kraljestvu in Švedski smo omenjeni vir podatkov dopolnili še z informacijami, ki smo jih pridobili s pomočjo poizvedbe, ki smo jo naslovili na pristojne institucije oziroma osebe; na ta način smo lahko dostopali do bolj celovitega in kompleksnega uvida v situacijo izbranih držav, kjer smo »toge« pravne informacije dopolnili z opažanji strokovnjakov, ki so se nanašala na izvajanje zakonodaje v praksi. V nadaljevanju na podlagi tako pridobljenih informacij predstavimo ureditev področja preživnin v različnih blaginjskih sistemih.

5.1 Ureditev preživnin v Nemčiji

Preživnina v nemškem pravnem redu predstavlja pomemben element družinskega prava in temelji na načelu družinske solidarnosti, vzajemne pomoči med družinskimi člani. Pomeni prispevek za preživljanje, ki ga je zavezanec dolžan plačevati upravičencu. Zvezna ustava Republike Nemčije preživnine določa posredno preko roditeljske pravice¹⁸. Starši izvršujejo do svojih otrok roditeljsko pravico, kar pomeni, da do otrok nimajo le pravic, temveč tudi dolžnosti.

Podrobno so preživnine urejene v Civilnem zakoniku¹⁹, ki predstavlja temelj nemškega zasebnega prava. Četrta knjiga vsebuje področje družinskega prava in določbe glede preživnin.

V letu 2008 je bila sprejeta reforma družinskega prava, ki je uvedla pomembne spremembe Civilnega zakonika. V ospredju reform je bilo povečanje zagotavljanja otrokovih koristi. V tem obdobju je prišlo do spremembe vrstnega reda upravičencev do preživnine in do poenostavitve določil glede preživnin. Ena bistvenih sprememb je bila tudi zakonska določitev minimalnega zneska preživnine (Plevnik 2014, 7).

Dolžnost preživljanja med sorodniki v Nemčiji velja v ravni krvni liniji otroci-starši-stari starši.

V nemškem Civilnem zakoniku je zapisano, da imajo starši dolžnost preživljanja otrok, ki še niso dopolnili 18. let in še niso poročeni. Starši pa morajo svoje otroke preživljati tudi po tem ko dosežejo polnoletnost, če niso poročeni in so del gospodinjstva enega od staršev, in če so vključeni v redno šolanje dokler ne dopolnijo 21. leta starosti.

Polnoletni otroci, v starosti do 21 let, imajo pravico zahtevati preživnino, če še redno študirajo ali če so v poklicni izobrazbi ali če so še del splošnega šolanja (na primer gimnazija). Vendar pa slednje ne velja, če se lahko preživnina poravna iz otrokovega lastnega premoženja. Predvsem velja to v primeru, če se starši nahajajo v socialno težkem položaju. V takšnem primeru se lahko zahteva, da si stroške izobrazbe otrok delno krije tudi z lastnim premoženjem, ki si ga pridobi na primer s počitniškim delom oziroma z opravljanjem drugih del, ki jih opravlja ob šolanju in si tako zasluži nekaj denarja. Od otroka, ki se šola, se pričakuje, da bo svoje šolanje opravljal vztrajno in brez prekinitvev. V primeru, da otrok svoje šolanje zanemarja, in sicer brez opravičljivega razloga, kot je na primer bolezen, nima pravice zahtevati od staršev, da mu krijejo stroške njegovega šolanja (Plevnik 2014).

¹⁸ Zvezna ustava Republike Nemčije (Deutscher Bundestag-Grundgesetz); člen 6/2. Dostopno na: www.bundestag.de/grundgesetz (15. 3. 2015).

¹⁹ Civilni zakonik (Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)). Dostopno na: www.gesetze-im-internet.de (15. 2. 2015).

Polnoletni otrok se mora po zaključku šolanja načeloma preživljati sam. Preživnine ne dobi, če se lahko zaposli v kakršnikoli obliki zaposlitve, ki bi mu zagotavljala preživetje, četudi le-ta ne ustreza njegovi izobrazbi.

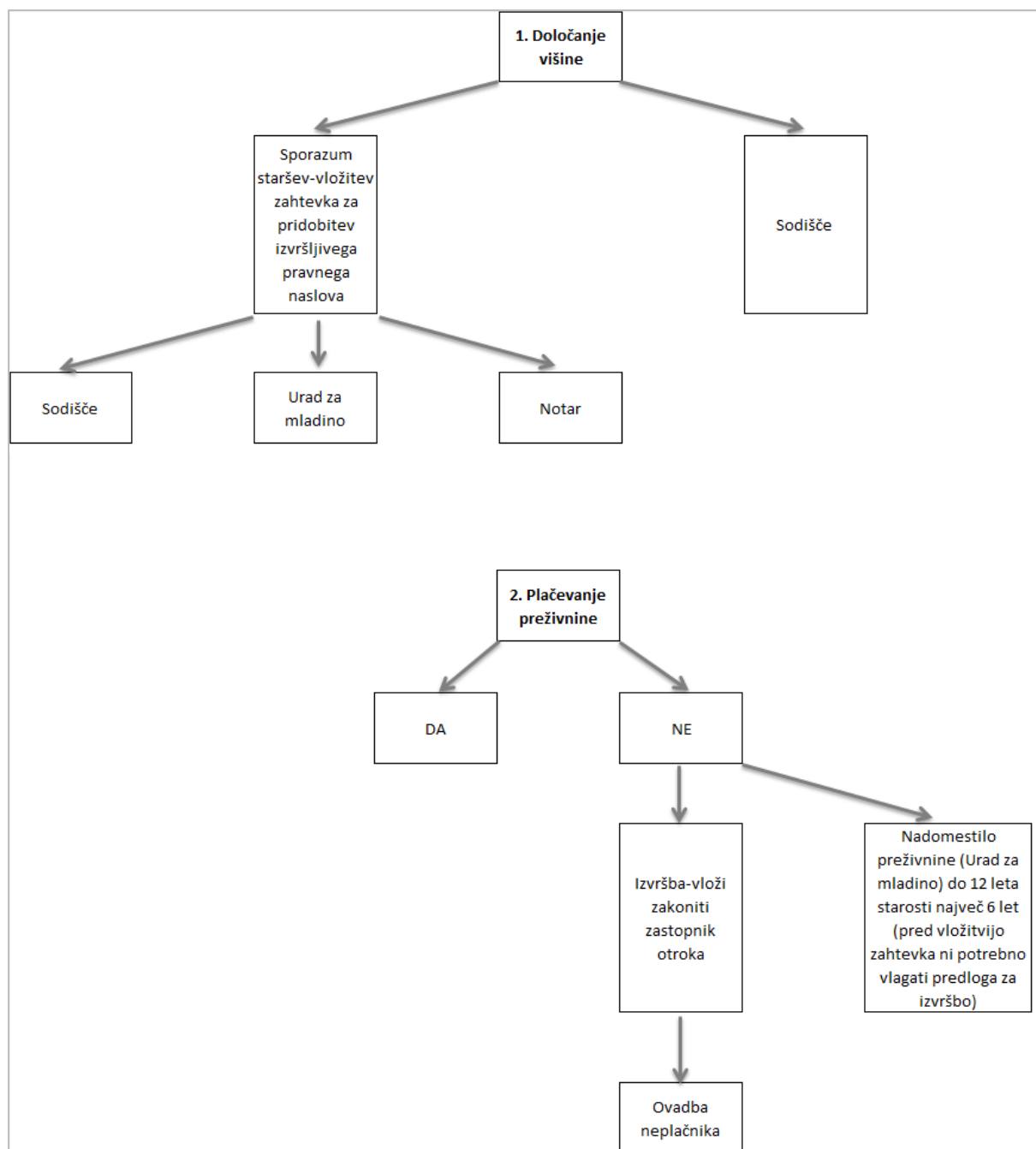
Študenti lahko zahtevajo preživnino, v kolikor preveč ne presežejo povprečne dolžine trajanja študija. Pri tem se upošteva povprečno trajanje glede na področje študija. Na primer študent prava lahko zahteva preživnino tudi za 10. semester študija, saj namreč pri večini študentov študij prava traja tako dolgo.

V nemškem pravnem redu tako dolžnost staršev glede preživljanja otrok ni omejena le na čas šolanja niti ni omejena z zgornjo starostno mejo.

Shematično lahko sistem ureditve preživnin v Nemčiji prikažemo sledeče:

Shema 2: Prikaz sistema ureditve področja preživnin v Nemčiji

5.1.1 Določanje višine preživnine

Starša se o preživnini praviloma dogovorita sporazumno. Dogovor o preživljanju otrok lahko skleneta še v času, ko sta v zakonski zvezi, za primer, da bi prišlo do razveze. Ta dogovor mora biti overjen pri notarju.

Tudi po razvezi lahko starša glede preživljanja otrok skleneta dogovor o preživljanju otrok. Notarska overitev sporazuma v tem primeru ni potrebna²⁰. Če sporazuma o preživnini starša ne skleneta, o tem odloča posebno, družinsko sodišče (European e-justice 2015).

²⁰ Vzdrževalna pogodba. Dostopno na: www.unterhalt.net/ehegattenunterhalt/unterhaltsvertrag.html (2. 2. 2015).

Nemška ureditev določa minimalni znesek preživnine, ki je opredeljen v Civilnem zakoniku (člen 1612a/1), v katerem je zapisano, da je minimalna preživnina določena v deležu od dvakratnika davčne olajšave za otroka (in sicer v deležu, ki zagotavlja eksistenčni minimum). Višina minimalne preživnine se razlikuje glede na starost otroka in znaša:

- 87 % tega zneska za otroka do šestega leta starosti,
- 100 % v starosti od 7 do 12 let in
- 117 % za otroka od 13 do polnoletnosti.

Tako izračunan znesek preživnine zavezanec plača le, če ima zadostne dohodke, sicer se nezadostnost lastnih dohodkov upošteva v določanju končnega zneska preživnine. Vsakemu zavezancu mora ostati vsaj minimalni znesek za pokrivanje lastnih potreb.

V primeru, da zavezanec nima dovolj sredstev, da bi lahko plačal preživnino vsem upravičencem, je določen vrstni red plačila preživnine²¹. Upravičenci višjega ranga imajo prednost pred upravičenci, ki so uvrščeni nižje. Mladoletni otroci in privilegirani polnoletni otroci²², imajo absolutno prednost pred ostalimi upravičenci.

Sicer pa v Nemčiji za določanje višine preživnine uporabljajo düsseldorfsko lestvico, ki določa višino preživnine glede na prihodke staršev in starost otroka. V letu 1962 je prvič pripravilo Višje sodišče v Düsseldorfu in jo sedaj pripravlja že več kot petdeset let. Lestvica ne predstavlja zakonske norme, služi kot pravna smernica, ki se jo poslužujejo sodišča, zavezancem pa zagotavlja tudi informacijo o potencialni višini preživnine, ki jo bodo morali plačevati (glej primer dobre prakse).

5.1.2 (Ne)plačevanje preživnine

Postopke v zvezi z neplačevanjem preživnine določa Zakon o postopku v družinskih sporih²³.

Nalog za preživnino je običajno izvršilni nalog za denarno terjatev, zato mora upravičenec načeloma ravnati v skladu z običajnimi pravili o izvršitvi.

Če dolжник ne plača preživnine, je ena izmed možnosti prisilna izvršitev terjatve. Prisilna izvršitev se opravi v skladu s splošnimi pravili. Obveznost zavezanca je dodatno okrepljena z dejstvom, da se kršitev te obveznosti kaznuje v skladu s kazenskim pravom. Kdor krši preživninsko obveznost je lahko kaznovan z zaporno kaznijo do treh let ali z denarno kaznijo (European e-justice 2015).

Za priznanje preživninske obveznosti mora običajno upravičenec do preživnine pri sodišču, uradu za mladino ali notarju vložiti zahtevek za pridobitev izvršljivega pravnega naslova, na podlagi katerega lahko v primeru neplačevanja preživnine izterja ustrezní denarni znesek. Od leta 2008, ko je bila uveljavljena reforma družinskega prava, se preživnina ne uveljavlja več s tožbo ampak z zahtevkom.

---

²¹ Nemški pravni red ima sedem rangov (Civilni zakonik):

1. mladoletni neporočeni otroci in privilegirani polnoletni otroci,
2. starš, ki je upravičen do preživljanja, zaradi oskrbe otroka in zakonec oziroma razvezani zakonec v primeru zakona, ki je trajal daljši čas,
3. zakonec in razvezani zakonec, ki ne spada v 2. rang,
4. otroci, ki ne spadajo v 1. rang,
5. vnuki in nadaljnji potomci,
6. starši,
7. nadaljnji sorodniki po liniji, prednost imajo tisti, ki so bližji.

²² Otroci, ki so že polnoletni, a se še vedno šolajo in niso poročeni do 21. leta starosti (Civilni zakonik, člen 1603/2).

²³ Zakon o postopkih v družinskih sporih (Gesetz über Verfahren in Familiensachen in der Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG)). Dostopno na: www.gesetze-im-internet.de/famfg/BJNR258700008.html (18. 2. 2015).

O zahtevku se ne izda več sodb ampak sklep, na podlagi katerega se lahko tudi prisilno izterja ustrezen denarni znesek.

Obveznost za izpolnitev zahtevkov se potrdi pri notarju ali uradu za mladino, vendar pri slednjemu le, če se uveljavlja zahtevek za otroka do 21. leta starosti. Na sodišču (družinskih sodiščih) potekajo samo sporni postopki.

Varnostni mehanizmi (predujem preživnine)

Če preživninski zavezanec ne plačuje preživnine, upravičenec pisno pozove zavezanca k plačevanju. Če se slednji ne odzove oziroma ne začne plačevati preživnine, lahko upravičenec vloži zahtevo za izplačevanje predujma preživnine pri pristojnem uradu za mladino²⁴, ki delujejo v vseh zveznih deželah. Predujem preživnine ureja poseben Zakon o predujmu preživnin²⁵.

Predujem preživnine se plačuje do zaključenega 12. leta otrokove starosti za dobo največ šest let. Izplačuje se v minimalni višini, ki jo določa Civilni zakonik²⁶. Predujem preživnine pa lahko otrok prejema tudi v primeru, če preživnina ni določena (ne z aktom sodišča, ne z dogovorom med staršema.) Prejema ga tudi, če ni bilo ugotovljeno očetovstvo. Uradi za mladino vodijo postopke priznanja pravice do predujma preživnine samostojno. V nasprotju z zakonsko ureditvijo v Republiki Sloveniji zakonitemu zastopniku pred vložitvijo zahteve za predujem preživnine ni potrebno vlagati predloga za izvršbo. Z izplačilom predujma preživnine država oziroma dežela pridobi izvršilni naslov za izterjavo izplačanega.

5.1.3 Primeri dobre prakse

Düsseldorfska lestvica

Izhodišča za določanje višine preživnine, ki jih opredeljuje Civilni zakonik²⁷, so vgrajena v düsseldorfsko lestvico, ki temelji na neto dohodku zavezanca za plačilo dohodnine. Višina preživnine se povečuje v skladu z višino dohodkov zavezanca. Lestvica vsebuje 10 stopenj. Če ima zavezanec višje neto dohodke kot je določeno v lestvici, se preživnina določa glede na okoliščine.

V letu 2015 je lestvica opredeljevala naslednje zneske višine preživnin:

Preglednica 2: Düsseldorfska lestvica za leto 2015 (v EUR)²⁸

Neto dohodek zavezanca	Starostna obdobja				Odstotek	Kontrolni znesek potreb zavezanca
	0–5	6–11	12–17	nad 18		
do 1.500	317	364	426	488	100	880–1.080
1.501 – 1.900	333	383	448	513	105	1.180
1.901 – 2.300	349	401	469	537	110	1.280
2.301 – 2.700	365	419	490	562	115	1.380
2.701 – 3.100	381	437	512	586	120	1.480

²⁴ Naloge Urada za mladino so določene v Civilnem zakoniku v členu 1712.

²⁵ Zakon o predujmu preživnin (Unterhaltsvorschussgesetz-UVG). Dostopno na: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf> (20. 2. 2015).

²⁶ Minimalna višina je določena v deležu od dvakratnika davčne olajšave za pokrivanje minimalnih življenjskih stroškov otroka in sicer v višini 87 % za otroka do šestega leta starosti in 100 % za otroka od sedmega do dvanajstega leta.

²⁷ Dvakratni znesek davčne olajšave za otroka v deležu, ki zagotavlja eksistenčni minimum, rangiranje višine preživnine glede na starost otroka.

²⁸ Dostopno na: www.unterhalt.net/duesseldorfer-tabelle (5. 2. 2015).

Neto dohodek zavezanca	Starostna obdobja				Odstotek	Kontrolni znesek potreb zavezanca
	0–5	6–11	12–17	nad 18		
3.101 – 3.500	406	466	546	625	128	1.580
3.501 – 3.900	432	496	580	664	136	1.680
3.901 – 4.300	457	525	614	703	144	1.780
4.301 – 4.700	482	554	648	742	152	1.880
4.701 – 5.100	508	583	682	781	160	1.980
nad 5.100	Po dogovoru				/	/

Za otroke, ki študirajo in ne živijo s starši je določen poseben znesek višine preživnine. Pavšal za slednje znaša 670 EUR mesečno.

Od zneska minimalne preživnine se odšteje polovico otroškega dodatka (Civilni zakonik BGB, 1612b. člen). Ob dokončnem znesku preživnine pa se upošteva tudi število otrok, za katere je zavezanec dolžan plačevati preživnino.

Na ta način je določen znesek preživnine, če zavezanec plačuje preživnino za dva otroke. V primeru, da zavezanec plačuje preživnino le za enega otroka, se v lestvici premakne v naslednji plačilni razred; če pa mora preživljati več kot dva otroke, pa se premakne en plačilni razred nižje.

Če je oseba socialno ogrožena in bi s plačevanjem preživnine ogrozila lastno existenco, ji preživnine ni potrebno plačevati (Civilni zakonik BGB, 1603 člen), vendar na podlagi dostopne literature nismo uspeli ugotoviti, kdo je potem dolžan poravnati dolg.

Če dohodki zavezanca niso tako visoki, da bi ob znesku, ki ga potrebuje za lastne potrebe (kontrolni znesek potreb zavezanca), pokrili celoten znesek za plačilo preživnine, potem razpoložljivi znesek razdeli enakomerno med otroke, za katere je dolžan plačevati preživnino. Zavezanec pa mora storiti vse potrebno, da svojim otrokom zagotovi vsaj minimalni znesek preživnine tudi tako, da si najde dodatno službo.

V primeru otrok, ki študirajo in ne živijo s starši ter prejemajo omenjeni pavšal, se v določanje preživnine upoštevajo dohodki, ki jih študent zasluži z delom, ki ga opravlja daljše časovno obdobje (»minijobs«). Od tega zneska se odšteje del, ki se v osnovo ne všteva. Znašal naj bi vsaj 60 EUR. Občasno študentsko delo pa se ne upošteva pri določanju preživnine.

Düsseldorfska lestvica, ki določa višino preživnin, se valorizira vsako leto, če je to potrebno.

5.2 Ureditev preživnin v Združenem kraljestvu

Sistemska ureditev področja preživnin v Združenem kraljestvu teži k omogočanju fleksibilne in učinkovite obravnave primerov, z namenom, da se na ta način zagotovi največjo korist otrok. Za uresničevanje tega načela je, med drugim, velik poudarek na oblikovanju sistema, ki je do uporabnika karseda prijazen in razumljiv.

V ospredju zanimanja politike s tega področja je posameznik ter naslavljanje njegovih potreb. Ker se družinska situacija od primera do primera razlikuje, je sistem oblikovan tako, da starš lahko izbira med različnimi možnostmi urejanja preživninskih zadev; izbira lahko med štirimi različnimi možnostmi.

V prvi vrsti se lahko odloči za t. i. »**družinski sporazum**« (angl. family-based arrangement). Gre za fleksibilen in zaseben dogovor med staršema, brez vmešavanja tretjih oseb. Starša se sama dogovorita o višini preživnine in načinih plačevanja le-te, pri čemer so jima lahko v pomoč smernice, ki

so dostopne na spletni strani, posebej specializirani za nudenje informacij o tematici preživnin²⁹. Tovrsten sporazum ni pravno obvezujoč (kar pomeni, da ne predstavlja izvršilnega naslova). V kolikor se pojavijo težave s plačevanjem, se starš, ki je upravičen do preživnine, lahko odloči za koriščenje drugih možnosti, kot so storitve javnih služb (angl. Statutory services) ali sodišč, ki jih predstavimo v nadaljevanju. »Družinski sporazum« pride v poštev v primerih, kjer starša kljub razvezi oz. prekinitve zveze ostaneta v dobrih odnosih in sta zmožna doseči sporazum, s katerim se oba strinjata. Prednosti predstavljene možnosti so razvidne v hitrem in enostavnem dogovarjanju, ki ga je možno prilagajati spremenjenim potrebam otrok in okoliščin staršev. Tovrsten pristop naj bi ohranjal dobre odnose med staršema in spodbujal vključevanje drugega od staršev v vzgojo otroka (Cmoptions 2015). Vlada v zadnjih letih promovira »družinski sporazum« kot idealno izbiro za starše (Van den Hende 2015) in do danes že več kot pol milijona otrok v Združenem kraljestvu prejema preživnino določeno na opisan način (Cmoptions 2015). Ne glede na očitno priljubljenost »družinskega sporazuma«, pa kljub vsemu ostaja odprto vprašanje ali so na ta način dejansko zagotovljene pravice otrok, saj nobena zunanja institucija ne preveri, v kolikšni meri dosežen sporazum ustreza kritju otrokovih potreb.

V kolikor dogovor med staršema ni možen, lahko uporabita t. i. **Shemo 2012**. Trenutno so v veljavi tri t.i. »preživninske sheme« (ki predstavljajo skupek pravil, regulativ, procedur in politik) na podlagi katerih je posamezna preživnina izračunana, zbrana in izvršena, in sicer Shema 1993, Shema 2003 in Shema 2012³⁰. Vsaka od naslednjih Shem pomeni nadgradnjo prejšnje. Shema 1993 je bila npr. vpeljana za odpravo nepravilnosti, ki so bile rezultat pristopa, ki je v celoti temeljil na sodniškemu sistemu urejanja preživnin. S pomočjo sheme 2003 je vlada nadalje želela odpraviti tehnične težave in zaostanke, medtem ko je bila shema 2012 pripravljena za oblikovanje bolj preglednega in razumljivega sistema (Van den Hende 2015).

Sheme, ki temeljijo na Zakonu o otrocih (angl. »Children Act 1989») in Zakonu o preživnini (angl. »Child Support Act 1991«), so podlaga za delovanje treh storitev javnih služb: a) Preživninske možnosti otrok (angl. »Child Maintenance Options«), ki ima svetovalno vlogo (staršem predstavi različne možnosti doseganja sporazuma glede preživnine, nudi nasvete o tem, ali je trenutna preživnina najbolj optimalna glede na dane okoliščine. Poleg tega nudijo tudi čustveno oporo in nasvete, kako urediti življenje v novi, drugačni finančni okoliščini. V kolikor je potrebno, stranke napotijo na druge organizacije); b) Agencija za podporo otrok (angl. »Child Support Agency (CSA)«), ki je zadolžena za primere, ki so bili obravnavani v Shemah 1993 in 2003. Ti primeri se sedaj zaključujejo (nekateri so bili preusmerjeni na Shemo 2012) in bodo do leta 2017 povsem zaprti in s tem tudi delovanje CSA; c) Storitve za urejanje preživnin otrok (angl. »Child Maintenance Service (CMS)«). Vsi primeri, ki se umeščajo pod Shemo 2012 so vodeni prek CMS – kar pomeni, da CMS v celoti poskrbi za ureditev preživnine (določi višino preživnine, način plačevanja in tudi vodi postopke v primerih neplačevanja preživnine). Predno se starši obrnejo na CMS, morajo vedno najprej stopiti v kontakt s Preživninskimi možnostmi otrok (Cmoptions 2015; gov.uk 2015).

Starši, ki se odločijo za koriščenje storitev CMS imajo na voljo dve možnosti: takšno, kjer določeno mero avtonomnosti še vedno zadržijo in drugo, ki pomeni, da o vseh pomembnih zadevah odloči CMS (Cmoptions 2015):

- V primeru izbire prve možnosti se starša še vedno lahko sama dogovorita o višini preživnine, le metode plačevanja (kdaj in kako) so podvržene obvezujočemu dogovoru, in sicer t. i. **»Maintenance Direct«** ali pa **»Direct Pay«**. Tovrstno obliko plačevanja CMS uredi približno v

²⁹ Glej npr. <http://www.cmoptions.org/index.asp>. Starši na omenjeni spletni strani lahko najdejo različne informacije, obrazce in smernice, kot so npr. obrazec za urejanje »družinskega sporazuma«, smernice o načinih plačevanja preživnine ipd. Podobno informacije so staršem na voljo tudi na uradni spletni strani pristojnega ministrstva: <https://www.gov.uk/child-maintenance/overview>.

³⁰ Sheme so poimenovane glede na leto, v katerem so stopile v veljavo. Leto, v katerem je starš začel uporabljati Shemo, pogojuje, v katero od navedenih Shem se njegov primer umešča.

roku 6 tednov. V ta namen mora starš plačati pristojbino v višini 20 funtov³¹. Prednost takšnega dogovora je v tem, da še vedno ohranja določeno mero fleksibilnosti, hkrati pa zavaruje plačilo preživnine.

- V kolikor se pojavi problem z neplačevanjem preživnine, se starš še vedno lahko posluži druge možnosti, t. i. »**Collect and Pay**«, za katero mora poleg pristojbine prispevati še dodaten finančni znesek za zbiranje in morebitno izterjavo preživnine, in sicer v višini 20 % vrednosti preživnine (to velja za starša, ki je dolžan plačevati preživnino) oz. 4 % vrednosti preživnine za starša, ki je upravičen do preživnine. Dodatno pristojbino mora starš poravnati ob vsakem nakazilu preživnine. Predstavljena možnost je dobra izbira za tiste starše, ki so že (neuspešno) poskusili z drugimi, manj striktnimi, možnostmi, če obstaja velika verjetnost, da starš, ki je dolžan plačevati preživnine, tega ne bo storil, če se starša ne uspeta dogovoriti glede višine preživnine ali če starš skrbnik ne more priti v stik z bivšim partnerjem. Še posebej je to ugodna rešitev za starše, ki so živeli v nasilnem partnerskem odnosu. Zakonodaja Združenega kraljestva varuje starše otrok tudi tako, da ti lahko napotijo predstavnike, ki v njihovem imenu urejajo preživnino za otroka (za to možnost se najpogosteje odločijo osebe s posebnimi potrebami oz. dolgotrajno bolne osebe, osebe, z oteženim znanjem angleškega jezika ali pa starši, ki so premladi, da bi se z urejanjem preživninskih zadev ukvarjali sami).

Nenazadnje se starši lahko obrnejo tudi na sodišča, kar pa odločanje o preživnini dodatno podraži, (zaradi potrebe po odvetniku) in jo hkrati tudi časovno podaljša (sodišča za odločanje o preživnini običajno potrebujejo čas od enega do treh mesecev). Starši se za slednjo možnost odločijo takrat, kadar so v stiku s sodiščem zaradi obravnavanje drugih zadev (npr. razveze zakonske zveze) ali pa, kadar želijo pravno obvezujoč »družinski sporazum«³².

V kolikor starš, zavezanec za plačilo preživnine, ne živi v Združenem kraljestvu, potem zgoraj opisane SHEME ne veljajo. V tem primeru se starš, upravičenec do preživnine, lahko obrne na združenje REMO (angl. »Reciprocal Enforcement of Maintenance Orders«; velja za države, s katerimi ima Združeno kraljestvo sklenjen recipročni preživninski sporazum, ki vključuje večino držav EU, Severne Amerike in članice zveze), ki v njegovem imenu ureja preživninske zadeve (vendar so kljub temu ti procesi v praksi časovno izjemno zamudni in terjajo ogromno vloženega truda s strani akterjev) (van den Hende 2015).

Starostna meja, do katere so otroci upravičeni do prejemanja preživnine, variira glede na okoliščine. V splošnem velja, da preživnino lahko prejemajo otroci (Zakon o preživnini 1991):

- v starosti do 16 let,
- v starosti do 20 let, če se redno izobražujejo (velja do vključno srednje šole),
- v starosti do 20 let, če živijo s staršem, ki je zaprosil za otroški dodatek.

V izjemnih okoliščinah je možno pravico do prejemanja preživnine podaljšati (npr. sodišča lahko presodijo, da je otrok upravičen do preživnine tudi po dopolnjenem 20. letu starosti, pri čemer upoštevajo specifične povezane z nadaljevanjem šolanja, kot so npr. njegove potrebe povezane s šolanjem, prejemki (predvsem morebitno prejetje študentskega posojila), višina šolnine, finančne sposobnosti starša, ki je dolžan plačevati preživnino ter priznanost izobraževalnega programa, ki ga študent obiskuje) (Zakon o preživnini 1991).

³¹ Ne velja v primeru žrtev družinskega nasilja, v primeru proslincev starih pod 18 let ter v primeru prebivalcev Severne Irske (gov.uk 2015).

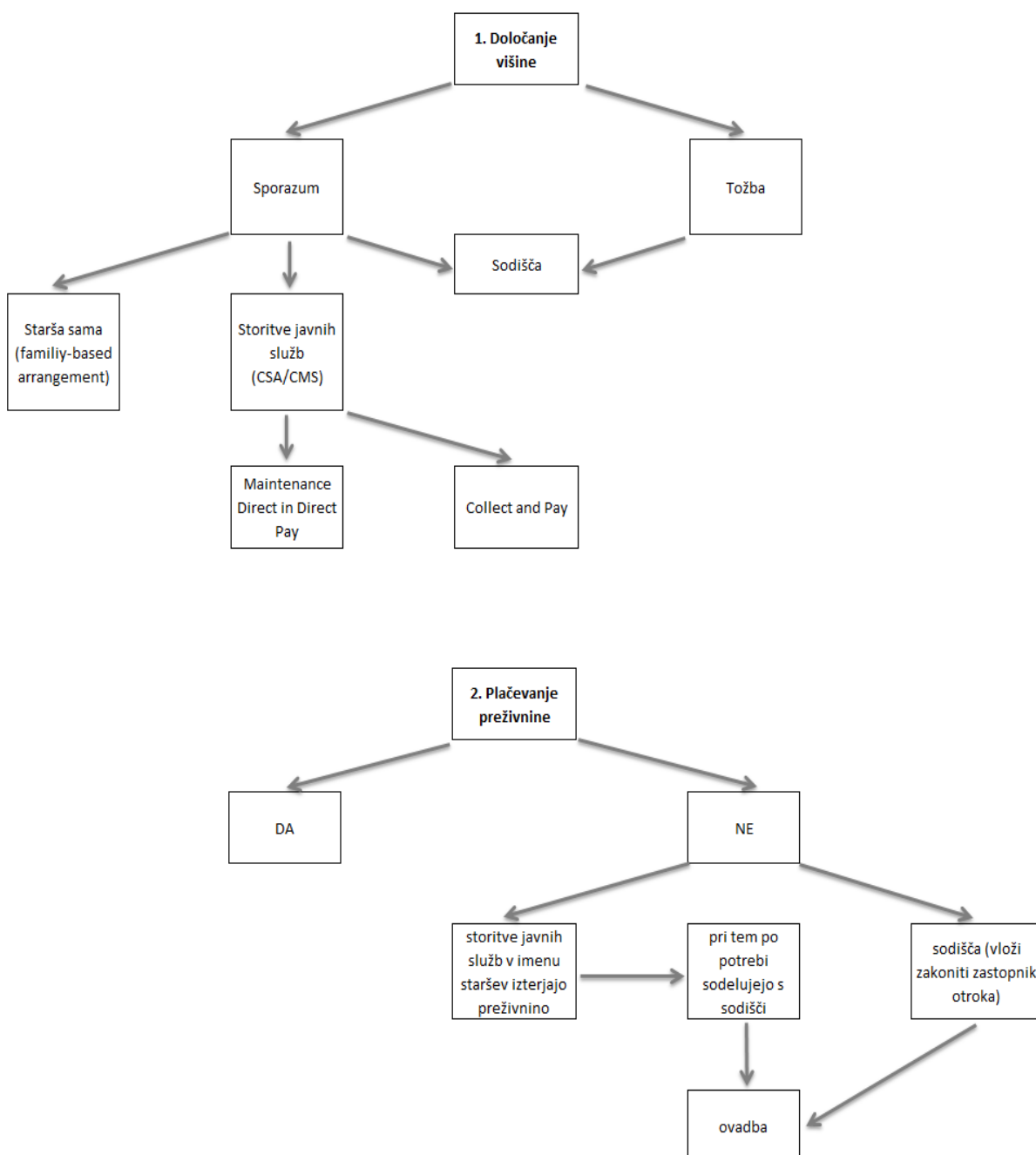
En funt je 1,39 EUR.

³² V Angliji in Walesu se preoblikovanje sporazuma v izvršilni naslov imenuje odločba o soglasju (angl. consent order). Na Škotskem je dogovor lahko legalno obvezujoč brez posredovanja sodišč (Cmoptions 2015).

Upravičenost do prežavnine se lahko predčasno končna, v kolikor otrok, ki je star 16 let ali več, prejema določene socialne prejemke (npr. denarno socialno pomoč) ali če starš, ki prejema preživnino, ni več zakoniti zastopnik otroka. Upravičenost do prežavnine preneha tudi takrat, kadar starš, ki prejema preživnino, le-te ne želi več prejemati ali v primeru smrti enega od staršev (Zakon o preživnini 1991).

Shematično lahko angleški sistem ureditve preživnin prikažemo sledeče:

Shema 3: Prikaz sistema ureditve področja preživnin v Združenem kraljestvu

5.2.1 Določanje višine prežavnine

Višina prežavnine se določi v odvisnosti od tega, katero od možnosti, ki smo jih predstavili v prejšnjem poglavju, starši izberejo.

V kolikor se starši odločijo za »družinski sporazum« je znesek preživnine takšen, da naj bi ustrezal obema stranema. Gre za zelo fleksibilno obliko dogovora, kjer niti ni nujno, da se sporazum staršev nanaša na preživnino, ki je utemeljena v finančnem znesku, lahko se izkazuje tudi v dobrinah (angl. in-kind). To pomeni, da starš, ki je dolžan plačevati preživnino to lahko stori bodisi v obliki nakazila denarja na račun ali »na roko« bodisi kot plačilo položnic za kritje življenjskih stroškov ali v obliki kritja potreb otroka, kar lahko stori npr. s kupovanjem oblačil, šolskih potrebščin in opreme ipd. Pri oblikovanju dogovora je staršema lahko v pomoč obrazec o družinskem sporazumu³³, za konkretno določitev višine preživnine pa lahko uporabita t. i. »preživninski kalkulator«³⁴, ki je dostopen na spletnih straneh ministrstva in drugih pristojnih organizacijah.

Za izračun višine preživnine »kalkulator« uporabljajo tudi sodišča ter CMS. »Kalkulator« temelji na pravilih, ki so opredeljeni v Shemi 2012 in je torej podan s strani vlade (pripravil in vzdržuje ga UK Government Digital Service). Prednosti njegove rabe so razvidne v njegovem informativnem značaju – starši, ki se določijo za »družinski sporazum« si z njim lahko pomagajo pri določanju višine preživnine ter za seznanitev s tem, kolikšen znesek lahko približno pričakujejo, da bodo morali plačati oz. prejeti, v kolikor bi se odločili koristiti storitve CMS. Kalkulator služi zgolj za pridobitev vpogleda v oceno zneska preživnine, saj ne zajema vseh možnih situacij. Njegova uporaba ni obvezujoča, vendar je med starši, zaradi omenjenih prednosti, zelo priljubljena (van den Hende 2015).

Podrobnejša pojasnila, kako »kalkulator« deluje, so podana v poglavju dobre prakse (glej poglavje 5. 2. 3).

5.2.2 (Ne)plačevanje preživnine

Podobno, kot smo zapisali že pri določanju višine preživnine, velja tudi za (ne)plačevanje preživnine – postopki se razlikujejo glede na to, katero od možnih oblik določanja in plačevanja preživnine starš izbere (Cmoptions 2015):

- »družinski sporazum«: ker ne gre za legalno obvezujoč dogovor, se lahko starš v primeru ne prejemanja preživnine obrne na CMS ali sodišča, ki sprožijo postopke za pridobitev neplačane preživnine.
- »Maintenance Direct«: v kolikor starš uporablja to možnost, se lahko odloči za sklenitev »Collect and Pay«, kjer potem CMS (ali CSA, če gre za starejše primere) postopa v njegovem imenu za izterjavo dolga.
- »Collect and Pay«: v kolikor starš, ki je dolžan plačevati preživnino, tega ne stori, CMS ali CSA poskusita izterjati neplačan znesek preživnine. Pri tem izbirata med naslednjimi možnimi ukrepi: a) odvzameta dohodke iz delovnega razmerja³⁵ ali socialnih prejemkov; b) odvzameta prihranke v višini dolga z bančnega računa (t. i. »Lump sum deduction order« in »Regular deduction order«); c) v izterjavo dolga vključita sodišča.
- sodišča: ta imajo prav tako različne možnosti za postopanje v primeru izterjave neplačane preživnine, in sicer lahko napotijo izvršitelja na dom dolžnika³⁶, odredijo zaporno kazen za starša neplačnika, pridobijo denar od tretje osebe, običajno so to banke (t. i. »third party debt order«, katerega pa sodišča le redko uporabijo, saj prednjači uporaba »Lump sum deduction

³³ Vodnik je dostopen na: <http://www.cmoptions.org/en/pdfs/refresh/family-based-arrangement-form.pdf> (18. 4. 2015).

³⁴ Dostopno na: <http://www.cmoptions.org/en/calculator/> (8. 6. 2015).

³⁵ V kolikor delodajalec odkloni sodelovanje, ga CMS ali CSA v to prisilita preko posredovanja sodišč (gov.uk 2015).

³⁶ Sodišče v tem primeru sodeluje s sodnimi izvršitelji, ki so posebej specializirani za preživninske zadeve, kar naj bi pozitivno vplivalo na učinkovitost in uspešnost izterjav (van den Hende 2015).

orders«), odredijo prisilno prodajo dolžnikove nepremičnine³⁷ ali celo odvzamejo vozniški izpit. V primeru posredovanja sodišč, izterjava dolga postopek precej podraži in zahteva sodelovanje odvetnika.

Z vidika staršev, ki so upravičeni do prejemanja preživnine, angleška ureditev predstavlja primer dobre prakse, saj se jim, v nasprotju kot to velja za slovenski sistem, ni treba ukvarjati z zapletenimi postopki, temveč to nalogo prevzamejo drugi akterji. Pomanjkljivost tovrstne ureditve pa vidimo v morebitnem oteženem dostopanju do koriščenja pravic, ker so le-te finančno pogojene.

5.2.3 Primeri dobre prakse

Smernice za izračun primerne višine preživnine

»Preživninski kalkulator« staršu (ki ali prejema preživnino ali jo plačuje) na hiter in enostaven način prikaže primeren znesek preživnine, upošteva njegove specifične okoliščine (dohodek, število otrok, za katere mora zavezanec skrbeti, deljeno starševstvo, v smislu, kako pogosto otrok preživi noč pri drugem od staršev).

Gre za okvirno določeno vsoto, ki se lahko razlikuje od zneska, ki ga določi CMS (pri čemer slednji velja za natančnejše določenega ter tudi za obvezujočega). CMS pri odločanju o primerni višini preživnine običajno sledi šestim korakom, ki so sicer upoštevani tudi v »kalkulatorju« (gov.uk 2015; Cmoptions 2015):

1. Dohodek: CMS poišče o letnem bruto dohodku starša, ki je zavezanec za plačilo preživnine (preko HM Revenue and Customs³⁸) oz. o vsoti morebitnih socialnih prejemkov. Dohodek pomeni finančna sredstva iz zaposlitve, samozaposlitve, pokojnine in socialni prejemki, pri čemer se davčne olajšave in študentska posojila ne všttevajo v dohodek.

Četudi CMS iz različnih razlogov informacije o dohodku starša, zavezanca za plačilo preživnine, ne more pridobiti, kljub temu določi nek znesek preživnine. To lahko stori tako da: a) upošteva zadnjo razpoložljivo informacijo o dohodkih (možnost »best evidence assessment«) in b) določi fiksne tedenske vsote preživnine, in sicer za enega otroka 39 funtov na teden, za dva otroka 51 funtov na teden in za tri ali več otrok 64 funtov na teden³⁹ (možnost »default maintenance decision«); to pomeni, da starš lahko plačuje več, kot bi v resnici moral.

Neposredovanje podatkov o dohodkih ali lažno prikazovanje finančnega stanja je kaznivo dejanje, ki se ga lahko oglobi v višini 1000 funtov.

2. Upoštevanje okoliščin, ki vplivajo na dohodek: CMS lahko zniža razpoložljivi dohodek, ki ga pridobi v prvem koraku, v kolikor starš vplačuje v privatno pokojninsko zavarovanje, zaprosi za upoštevanje določenih izdatkov ali drugih dohodkov in prejema dohodke v drugi denarni valuti; upošteva se tudi število drugih otrok, za katere mora starš plačevati preživnino.

³⁷ Po opažanjih van den Hende (2015) gre pri tem za zelo učinkovit ukrep, predvsem zaradi grožnje, ki jo predstavlja za dolžnika. Zanj se sicer odločijo zgolj v primerih, ko gre za relativno visoke dolgove. Glede nepremičnine lahko sodišče poleg tega tudi onemogoči neplačniku pridobiti hipoteko na nepremičnino (ter tudi druge oblike kredita) ali prodajo nepremičnine.

³⁸ Informacije o dohodkih lahko CMS pridobi tudi od starša, ki je plačnik preživnine, njegovega delodajalca ali tretje osebe (npr. računovodje). V primeru, da se znesek dohodka, ki je podan s strani naštetih oseb razlikuje za več kot 25 %, kot je to razvidno iz podatkov HM Revenue and Customs, potem CMS upošteva njihovo vrednost, v nasprotnem primeru pa vedno uporabi podatke HM Revenue and Customs (Cmoptions 2013).

V praksi, po oceni van den Hende (2015), še vedno ostajajo problemi s pridobivanjem vpogleda v dejansko finančno stanje zavezancev za plačilo preživnine, saj podatki o dohodnini po HM Revenue and Customs ne odsevajo nujno dejanskega stanja. To velja za tiste starše, ki lažno prikazujejo svoje dohodke, kar je pogosto pri samozaposlenih starših.

³⁹ Znesek je na teden in ne na otroka.

Ob zaključku drugega koraka CMS preračuna letni dohodek na tedensko vsoto.

3. Preživninska lestvica: na podlagi tedenskega bruto dohodka, se starša umesti v eno izmed vnaprej določenih kategorij, ki jih uporablja preživninska lestvica, kar predstavlja podlago za nadaljnje odločanje o višini preživnine.

Preglednica 3: Preživninska lestvica UK

Stopnja	Tedenski bruto dohodek starša
Osnovna Plus (Basic Plus)	800.01 £ - 3000 £ (1.111,59 EUR – 4.168,4 EUR)
Osnovna (Basic)	200 £ - 800 £ (277,89 EUR – 1.111,57 EUR)
Zmanjšana (Reduced)	100.01 £ - 199.99 £ (139,09 EUR – 277,88 EUR)
Fiksna (Flat)	7 £ - 100 £ (ali če prejema socialne prejemke (9,73 EUR – 138,95 EUR)
Ničelna (Nil)	7 £ ali manj (9,73 EUR)

Vir: CMS (2013).

4. Otroci, ki se upoštevajo v izračun: gre za otroke, za katere mora starš plačevati preživnino in ki živijo pri staršu, ki je upravičen do preživnine. Prav tako se upoštevajo drugi otroci, ki živijo skupaj z njim, kot tudi dogovori, ki sta jih starša sklenila sama med seboj (npr. »družinski sporazum«).
5. Tedenski znesek preživnine, ki je izračunan na podlagi opisanih prvih štirih korakov.

Osnovna in Osnovna Plus stopnja:

Preglednica 4: Plačilo preživnine po Osnovni stopnji

Število otrok, za katere mora starš plačevati preživnino	Odstotek od tedenskega bruto dohodka
1	12 %
2	16 %
3 ali več	19 %

Vir: CMS (2013).

Preglednica 5: Plačilo preživnine po Osnovni plus stopnji

Število otrok, za katere mora starš plačevati preživnino	Odstotek od tedenskega bruto dohodka do 800 £ (1.111,57 EUR)	Odstotek od tedenskega bruto dohodka med 800 £ in 3000 £ (1.111,57 EUR in 4.168,4)
1	12 %	9 %
2	16 %	12 %
3 ali več	19 %	15 %

Vir: CMS (2013).

Način branja preglednic je pri obeh lestvicah podoben; primer za Osnovno stopnjo: starš, ki je zavezanec za plačilo preživnine za enega otroka, mora plačevati preživnino v višini 12 % bruto tedenskega dohodka.

Zmanjšana stopnja:

V tem primeru sta možni dve opciji:

- a) Starš, ki je dolžan plačevati preživnino, z drugo partnerico nima otrok, ki bi jih bilo potrebno upoštevati v izračun.

Preglednica 6: Plačilo preživnine po Zmanjšani stopnji

Število otrok, za katere mora starš plačevati preživnino	Standardna vsota – za prvih 100 £ tedenskega bruto dohodka	Odstotek preostalega tedenskega bruto dohodka – do 200 £
1	7£ (9,73 EUR)	17 %
2	7£ (9,73 EUR)	25 %
3 ali več (or more)	7£ (9,73 EUR)	31 %

Vir: CMS (2013).

V skladu s preglednico 6, mora starš, v kolikor prejema 100 funtov bruto tedensko, prispevati fiksno vsoto preživnine v vrednosti 7 funtov. V kolikor je njegov dohodek višji od omenjene vsote, pa se višina preživnine določi proporcionalno glede na število otrok. Za enega otroka mora tako npr. plačevati 17 % bruto tedenskega dohodka preživnine na teden.

- b) Če ima starš, ki je dolžan plačevati preživnino, tudi druge otroke, potem pri izračunu preživnine upoštevamo spodnjo preglednico.

Preglednica 7: Plačilo preživnine po Zmanjšani stopnji

Število otrok, za katere mora starš plačevati preživnino	Število otrok, ki jih starš preživlja	Standardna vsota – za prvih 100 £ tedenskega bruto dohodka	Odstotek preostalega tedenskega bruto dohodka – do 200 £
1	1	7£ (9,73 EUR)	14,1 %
1	2	7£ (9,73 EUR)	13,2 %
1	3 ali več	7£ (9,73 EUR)	12,4 %
2	1	7£ (9,73 EUR)	21,2 %
2	2	7£ (9,73 EUR)	19,9 %
2	3 ali več	7£ (9,73 EUR)	18,9 %
3 ali več	1	7£ (9,73 EUR)	26,4 %
3 ali več	2	7£ (9,73 EUR)	24,9 %
3 ali več	3 ali več	7£ (9,73 EUR)	23,8 %

Vir: CMS (2013).

Način branja preglednice ostaja enak kot pri zgoraj predstavljenih lestvicah.

Fiksna stopnja

V tem primeru starš plačuje fiksno določeno preživnino v znesku 7 funtov na teden.

Ničelna stopnja

V kolikor se starš, ki je dolžan plačevati preživnino s svojimi dohodki uvrsti v Ničelno stopnjo, potem mu preživnine ni treba plačevati. Plačilu preživnine se lahko izogne starš, za katerega velja, da: ima tedenski bruto dohodek nižji od 7 funtov, je mlad starš (pri čemer se obenem upoštevajo še druge okoliščine, kot so šolanje in prejemanje socialnih prejemkov), je v zaporu oz. je nameščen v katero drugo institucijo.

6. Deljeno skrbništvo nad otroki, kar pomeni, da otrok v povprečju enkrat na teden preživi noč pri staršu, ki je dolžan plačevati preživnino. V tem primeru se višina preživnine zniža glede na

število noči, ki jih otrok prebije pri staršu, ki plačuje preživnino in glede na preživninsko lestvico:

Osnovna, Osnovna plus in Zmanjšana stopnja preživnine

Preglednica 8: Znižano plačilo preživnine glede na deljeno skrbništvo nad otroki

Število noči »skupnega skrbništva« letno	Odštevke od tedenske vsote preživnine za vsakega otroka v »skupnem skrbništvu«
52 – 103 noči	1/7
104 – 155 noči	2/7
156 – 174 noči	3/7
več kot 175 noči	1/2 plus dodatnih 7£ odštvetka za vsakega otroka

Vir: CMS (2013).

Povprečna stopnja preživnine

Če se starš, ki je dolžan plačevati preživnino, umesti v povprečno stopnjo, ker prejema socialne prejemke in v kolikor si deli skrbništvo nad otroki vsaj v trajanju 52 dni na leto, potem mu preživnine ni potrebno plačati. Če pa se starš, ki mora plačevati preživnino, umesti v omenjeno stopnjo preživninske lestvice, ker je njegov dohodek 100 funtov ali manj na teden, se deljeno skrbništvo nad otroki ne upošteva v izračun višine preživnine (CMS 2013).

V primeru, da starša skrbita za otroka v enakem obsegu, plačevanje preživnine ni potrebno (CMS 2013); to velja za vse primere ne glede na preživninsko lestvico.

Sklenemo lahko, da preživninska lestvica predstavlja uporabno orodje za starše, vendar se zdi, da gre pri tem, podobno kot smo ugotovili že za slovenski sistem, bolj kot za upoštevanje potreb otrok, za usklajevanje zneskov med staršema, pri čemer so otroci in s tem tudi njihovi starši, ki so upravičeni do preživnine, pogosto prikrajšani (to velja predvsem za tiste otroke, katerih starši razpolagajo z izjemno nizkimi dohodki), saj v določenih primerih, otroci preživnine sploh ne prejemo.

Poleg podrobneje predstavljene dobre prakse, ki se nanaša na izračun višine preživnine, angleški sistem omogoča identifikacijo tudi **drugih zgledeov**, ki jih v tem delu zgolj povzamemo, saj smo jih v pričujočem poglavju že omenili, in sicer:

- obstoj akterjev, ki delujejo kot vmesni člen med staršem, ki je upravičen do prejemanja preživnine in staršem plačnikom preživnine. To je še zlasti relevantno, ko je potrebno pridobiti podatke o staršu, ki je zavezanec za plačilo preživnine (npr. podatke o dohodku) in v primeru poravnave dolga, ki nastane zaradi neplačevanja preživnine.
- Nudenje specializiranih storitev različnih akterjev (kot so npr. sodni izvršitelji in CMS), s čimer je zagotovljeno boljše obravnavanje primerov s tega področja in postopanje v primerih neplačevanja preživnin.

5.3 Ureditev preživnin na Švedskem

Preživnina je na Švedskem podrobneje urejena z Zakonom o otrocih in starševstvu (šve. »Föräldrabalk SFS 1949:381«), ki je bil nazadnje posodobljen leta 2014. Ta zakon v 7. poglavju podrobneje opredeljuje dolžnost staršev do plačevanja preživnine. Zakon o socialni varnosti (šve. »Socialförsäkringsbalk SFS 2010:110«) pa ureja upravičenost do preživnine (kdo je upravičenec), izjeme do upravičenosti, kdo dobi plačilo preživnine ter, kako se določi njen znesek.

Pojem preživnine opredeljuje, da je preživnina določen znesek, ki je namenjen zagotavljanju otrokove dobrobiti v primeru, ko se starša ločita oz. ne živita več skupaj. Preživnino plačuje starš, s

katerim otrok ne prebiva stalno. Do prežavnine je upravičen tudi, če ima dvojno prebivališče, torej da nekaj časa živi pri enem in nekaj časa pri drugem staršu. Do prežavnine je upravičen tudi otrok, ki stalno živi z enim ali dvema dodeljenima skrbnikoma. **Čas prejemanja prežavnine** je omejen s polnoletnostjo. Starši so torej dolžni plačevati prežavnino do otrokovega 18. leta starosti. Če se otrok po dopolnjenem 18. letu redno izobražuje na osnovnošolski ali srednješolski stopnji in ni poročen, se upravičenost do prejemanja prežavnine podaljša do dopolnjenega 21. leta (oz. preneha v mesecu juniju 20. leta otrokove starosti⁴⁰) (Zakon o socialni varnosti, 18. poglavje).

Ko govorimo o ureditvi prežavnin na Švedskem, ne moremo mimo dveh pojmov, ki v grobem orisujeta ureditev prežavnin v tej državi:

- **prežavnina** (šve. »*underhållsbidrag*«) – znesek, ki ga plačajo starši oz. eden od staršev in je določen z dogovorom med njima ali z odločbo pristojnega sodišča.
- **Nadomestilo prežavnine** (šve. »*underhållsstöd*«), ki ga v primerih, da se zavezanec in upravičenec ne moreta dogovoriti o prežavnini, da zavezanec prežavnine, kljub temu, da je ta določena, ne plačuje ali, da je ne zmore plačevati, izplačuje Agencija za socialno zavarovanje (šve. »*Försäkringskassan*«) v najvišjem znesku 1.273⁴¹ švedskih kron in neodvisno od dohodkov in potreb otrok.

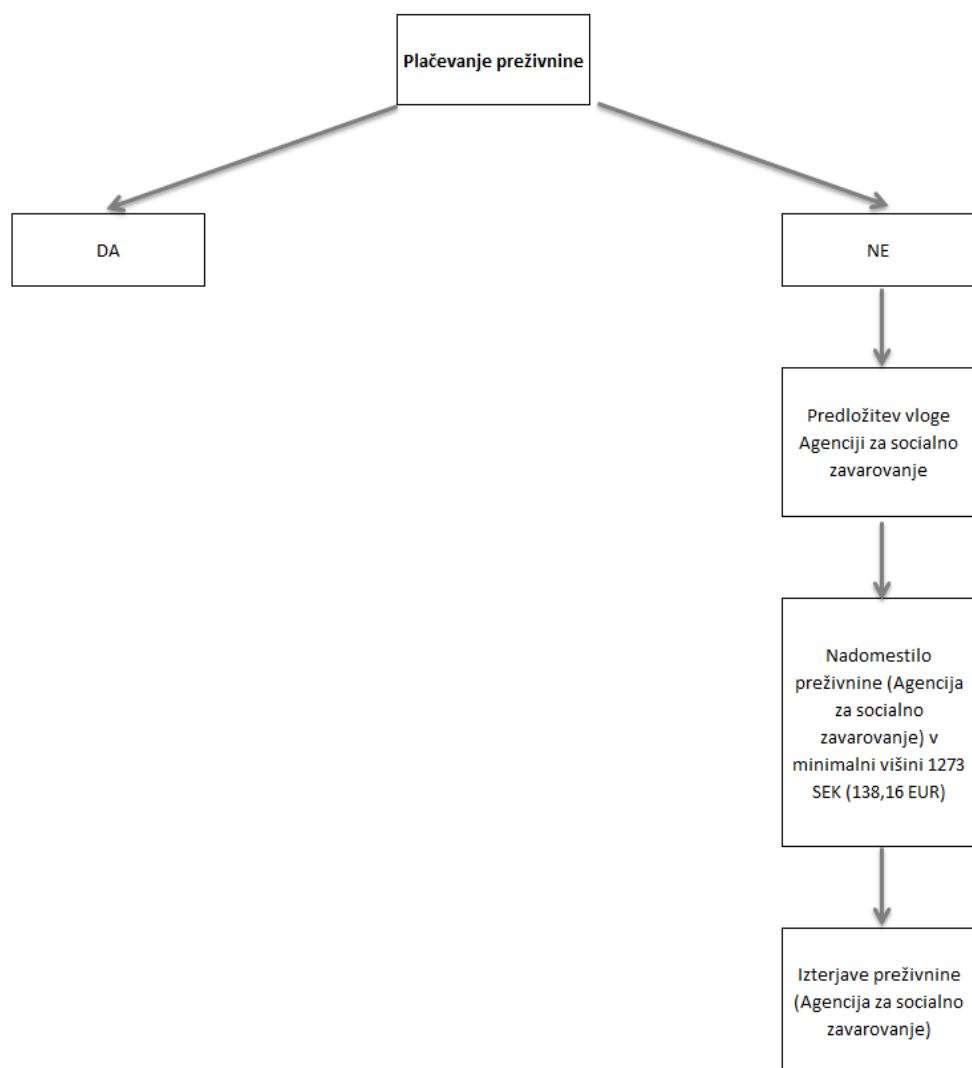
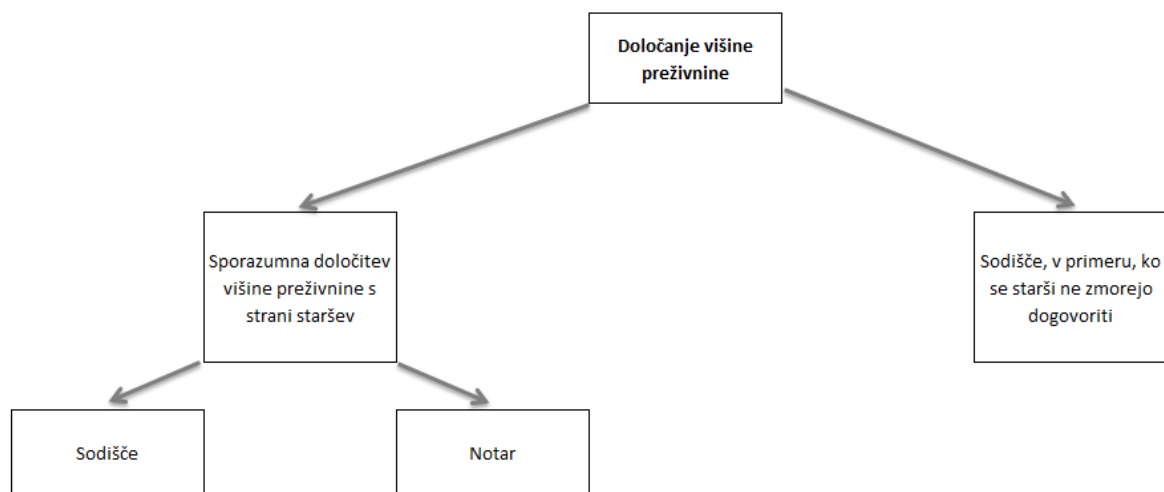
Švedski sistem ureditev prežavnin lahko shematično prikažemo sledeče:

---

⁴⁰ Po 21. letu pa so študenti, če se redno izobražujejo in so državljani Švedske upravičeni do štipendije, v višini 1050 SEK (*Studiestödslag 1999:1395*, poglavje 2).

⁴¹ 138.16 EUR na dan 22. 6. 2015.

Shema 4: Prikaz sistema ureditve področja preživnin na Švedskem

5.3.1 Določanje višine preživnine

Ločeni starši imajo pravico, da sami določijo višino preživnine. V primeru, ko se starši ne morejo sporazumno dogovoriti, znesek preživnine določi sodišče. To poskrbi, da je dogovorjena znesek pravičen.

Kot že zgoraj omenjeno, lahko postopek odločanja o **višini preživnine** razdelimo vzdolž ločnic med dvema vzporednima načinoma izplačevanja preživnine. V **prvem primeru** se pri določanju višine preživnine upoštevata potrebe otroka in dohodek staršev. Starša se lahko dogovorita o »poljubni« višini ali pa jo izračunata glede na pravila, ki so zapisana v Zakonu o otrocih in starševstvu. Na svetovnem spletu je dostopna tudi aplikacija oz. kalkulator, ki omogoča informativni izračun preživnine⁴². Za določanje višine preživnine je oblikovana naslednja formula⁴³.

Formula za izračun:

$$\text{otrokove potrebe} \times \frac{\text{finančni presežek zavezanca za plačilo preživnine}}{\text{finančni presežek obeh staršev}} = \text{višina preživnine}$$

Finančni »presežek« (ang. »surplus«) staršev se izračuna tako, da se od mesečnega neto dohodka starša odšteje vse zneske, do katerih je upravičen, in sicer:

1. pri določanju višine preživnine ima starš pravico, da zadrži določen delež neto prihodka za lastno preživljanje. Sem spadajo tudi stroški bivanja (izračunavajo se kot bruto stroški, zmanjšani s stanovanjskim dodatkom) in drugi stroški bivanja (do letne ravni 120 % neto zajamčene plače).
2. starš ima tudi pravico do zadržanja določene vsote denarja (t. i. rezervne vsote), ki je namenjena za preživljanje trenutnega zakonca. Znesek za ta namen se izračuna kot 60 % neto zajamčene plače (minimalne plače). Če zakonec prejema kakršen koli dohodek, se rezervna vsota zmanjša. Pravica upoštevanja zneska za preživljanje drugega zakonca se upošteva le, če je zakonec starš predšolskemu otroku ali pa je njegova brezposelnost posledica težav pri iskanju dela. Enako velja tudi, če posameznika, ki živita skupaj, nista poročena in imata otroka.
3. starš, ki je odgovoren za plačevanje preživnine lahko določeno vsoto (rezervno vsoto) poveča tudi za preživljanje otrok, ki živijo z njim. To posebno pravilo je garancijsko in je usmerjeno k zagotavljanju ustreznega varstva otrok, ki ne živijo pri obeh starših.

Obseg vsote starševskega finančnega presežka, ki se uporablja za določanje višine preživnine seveda variira in je odvisen med drugim tudi od otrokovih potreb in finančnih sposobnostih starša, s katerim otrok živi. Če mora starš plačevati preživnino več otrokom, je vsaka posamezna preživnina manjša.

Če otrok dlje časa biva s staršem, ki mu je dolžan plačevati preživnino, ta starš poleg preživnine, ki jo plačuje enkrat mesečno, plačuje še za določene stroške in potrebe otroka, zato je upravičen do **zmanjšanja mesečne preživnine**. Če je otrok spal pri staršu, ki je dolžan plačevati preživnino 5 noči

⁴² Spletna aplikacija je dostopna na spletnih straneh Agencije za socialno zavarovanje. Za podrobnosti glej: http://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/separerar/underhallsbidrag/content/tjanster/berakna_underhallsbidrag (4. 2. 2015).

⁴³ Dostopna na [https://www.forsakringskassan.se/wps/portal/sprak/eng/for_families_with_children_\(barnfamiljer\)/if_you_are_divorced_and_have_children](https://www.forsakringskassan.se/wps/portal/sprak/eng/for_families_with_children_(barnfamiljer)/if_you_are_divorced_and_have_children) (7. 3. 2015) in <http://www.scandinavianlaw.se/pdf/38-10.pdf> (7. 3. 2015).

zaporedoma, ali če je spal pri njem 6 noči v enem mesecu, lahko ta starš zaprosi za odštevke od mesečne vsote preživnine. Za vsak dan se odšteje 1/40 celotne preživnine.

Formula za izračun zmanjšanja preživnine:

$$\frac{\text{Število dni, ko je otrok bival s staršem "neskrbnikom" \times celotna preživnina}}{40}$$

Število dni, ko je otrok bival s staršem, ki mu plačuje preživnino, pomnožimo s celotno vsoto mesečne preživnine in delimo s 40 (Försäkringskassan 2015).

5.3.2 Neplačevanje preživnine

Ta zgoraj prikazana določila veljajo v primeru, ko preživnina (ang. šve. »*underhållsbidrag*«) predstavlja znesek, ki ga plačajo starši oz. eden od staršev in je določen z dogovorom med njima ali z odločbo pristojnega sodišča. V primeru neplačevanja dogovorjenega zneska pa stopijo v veljavo določila **Zakona o nadomestilu preživnine** (šve. »*Lag (1996:1030) om underhållsstöd*«), ki je v veljavi od leta 1997 in ureja sistem podpore za vzdrževanje oziroma nadomestila preživnine, ki jo izplačuje država (Bejstam 1999, 227). To je torej »**drugi**« tip preživnine in služi kot nadomestilo preživnine zaradi neplačevanja oz. nezadostnega ali nerednega plačevanja. V tem primeru zagotavlja plačilo preživnine **Agencija za socialno zavarovanje**. Za nadomestilo preživnine se lahko zaprosi tudi v primeru, ko eden od staršev zamuja s plačilom ali v primeru, da se starša ne moreta dogovoriti o zagotavljanju preživnine. Nadomestilo preživnine se uredi tudi v naslednjih primerih:

- ko otrokova biološka starša ne bivata skupaj,
- ko je eden od bioloških staršev že mrtev,
- ko otrok živi z dodeljenim skrbnikom.

Odločba o nadomestilu preživnine se sprejme po predložitvi vloge na Agenciji za socialno zavarovanje. Starš, ki je dolžan plačevati preživnino, a je ne (in jo je namesto njega plačuje država), mora državi povrniti ves ali vsaj delno izplačani znesek za izplačana nadomestila preživnine. Obveznost povračila je prvotno določena v upravnem postopku.

V primeru, ko otrok živi samo z enim staršem, agencija izplača preživnino staršu, s katerim otrok živi. Če pa ima urejeno dvojno prebivališče pri obeh starših, agencija izplača del preživnine enemu staršu, del pa drugemu. V primeru, ko sta otroku dodeljena skrbnika s skupnim skrbništvom, se preživnina izplačuje ženski skrbnici (v primeru prošnje se lahko izplačuje tudi moškemu). V primeru, da sta skrbnika istospolna partnerja, se preživnina izplača mlajšemu skrbniku (v primeru prošnje pa se lahko izplača starejšemu). V primeru starosti upravičenca nad 18 let, se preživnino izplača neposredno njemu ali njej (Zakon o socialni varnosti, člen 15–19).

Pri **nadomestilu preživnine** je najpomembnejše izpostaviti, da je omejena navzgor. Najvišji izplačani znesek znaša že omenjenih 1.273 švedskih kron. Poznamo tri oblike nadomestila preživnine:

- polno nadomestilo preživnine
- dopolnilno nadomestilo preživnine
- nadomestilo preživnine v primeru izmeničnega prebivališča.

Do »*polnega nadomestila preživnine*« so upravičeni tisti, katerih starš, ki bi moral plačevati preživnino, plačuje manj kot 1.273 švedskih kron mesečno ali preživnine sploh ne plačuje oz. tudi v primeru, da preživnina ni pravočasno poravnana. Agencija za socialno zavarovanje v tem primeru neposredno nakazuje vsoto 1.273 švedskih kron mesečno staršu, s katerim otrok živi. Starš, ki bi preživnino moral plačevati, pa mora ta denar povrniti Agenciji za socialno zavarovanje (Försäkringskassan 2015a).

O »dopolnilnem nadomestilu preživnini« govorimo, ko zavezanec preživnine le-te zaradi svojega finančnega stanja ne zmore plačevati v celoti oz. lahko po svojih zmožnostih plača določeno vsoto, vendar manj kot 1.273 švedskih kron mesečno. Zavezanec plača kolikor je finančno zmožen (upoštevajoč izračune Agencije za socialno zavarovanje), razliko do vsote 1.273 švedskih kron mesečno pa krije Agencija za socialno zavarovanje. V tem primeru zavezancu ni potrebno vračati denarja (Försäkringskassan 2015a).

V primeru, da otrok približno isto časa živi z enim in drugim staršem, npr. vsak drugi teden, ni nihče od njiju pravno zavezan, da plačuje preživnino. Vseeno pa lahko starša posamezno zaprosita za »nadomestilo preživnine v primeru izmeničnega prebivališča«. Najvišja vsota nadomestila preživnine v takšnem primeru znaša 636 švedskih kron (67,90 EUR) mesečno na otroka za vsakega starša posebej. Vsota te preživnine je odvisna od otrokovih potreb, višji so dohodki starša, manjša je. Poleg tega je odvisna od tega, koliko otrok posameznik ima. Najmanjša vsota izplačane preživnine enemu staršu je 50 švedskih kron (5,31 EUR) na otroka na mesec. Te vrste preživnine ni potrebno vračati. Višina preživnine je izračunana od februarja do januarja na podlagi odmere davka za prejšnje leto. To pomeni, da je npr. preživnina za obdobje od februarja 2014 do januarja 2015 izračunana na podlagi odmere davka za leto 2013, se pravi za dohodek, ki ga je starš imel leta 2012 (Försäkringskassan 2015a).

Preglednica 9: Višina preživnine na otroka na mesec glede na letni dohodek

Letni dohodek v švedskih kronah (EUR)	1 otrok	2 otroka	3 otroci	4 otroci
100.000 (10.625)	636 (67,6)	636 (67,6)	636 (67,6)	636 (67,6)
120.000 (12.750)	519 (55,1)	540 (57,4)	552 (58,7)	571 (60,7)
140.000 (14.875)	402 (42,7)	444 (47,2)	469 (49,8)	506 (53,8)
160.000 (17.000)	286 (30,4)	348 (37,0)	386 (41,0)	442 (47,0)
180.000 (19.125)	169 (18,0)	252 (26,8)	302 (32,1)	377 (40,1)
200.465 (21.300)	50 (5,3)	154 (16,4)	217 (23,1)	311 (33,0)
210.000 (22.313)	0	108 (11,5)	177 (18,8)	280 (29,8)
222.306 (23.620)	0	50 (5,3)	126 (13,4)	241 (25,6)
230.000 (24.438)	0	0	94 (10,0)	216 (23,0)
240.651 (25.570)	0	0	50 (5,3)	182 (19,3)
250.000 (26.560)	0	0	0	151 (16,0)
281.486 (29.908)	0	0	0	50 (5,3)

Vir: Försäkringskassan 2015b.

Poleg tega obstaja tudi »podaljšano nadomestilo preživnine«. Do te so upravičeni tisti, ki so že dopolnili 18 let, živijo samo z enim staršem in se še redno šolajo (s tem mislimo stopnjo obveznega šolanja in srednjo šolo). Tudi v tem primeru je najvišja vsota preživnine 1.273 švedskih kron, ki jo švedska Agencija za socialno zavarovanje izplača neposredno posamezniku, ki mu pripada (Försäkringskassan 2015c).

5.3.3 Primeri dobre prakse

Znotraj Švedske ureditve preživnin lahko identificiramo vsaj dva primera dobre prakse, ki sicer nista brez pomanjkljivosti (česar se bomo v nadaljevanju tudi dotaknili). Prva praksa je povezana z obstojem **minimalne preživnine**, druga praksa pa je t. i. **kalkulator preživnine**, ki ob upoštevanju različnih parametrov omogoča lažje določanje višine preživnine.

Švedska je primer države, ki zagotavlja vsakemu upravičencu do preživnine mesečni minimum preživnine, četudi zavezanec preživnine, te ne plačuje, je ni sposoben plačevati, ga ni moč najti oz. obstaja kakršen koli drug razlog za neplačevanje. Tako vsak otrok dobi zagotovljeni minimum 1.273 švedskih kron mesečno, pri čemer švedski sistem prevzema nase tveganje za izterjavo preživnine. S tem močno razbremeni starša, ki je upravičen do preživnine.

Da je zagotovljen minimum preživnine sestavni del švedske ureditve preživnin, je sicer pozitivno, vseeno pa je treba izpostaviti nekatere negativne vidike takšne ureditve, še posebej, kot se te kažejo v praksi. Prvič, z vidika zagotavljanja otrokove blaginje je znesek dokaj nizek, še posebej v švedskem kontekstu. Ne pokrije niti polovice dejanskih stroškov. Pogosto Agencija za socialno zavarovanje ne uspe izterjati višjega zneska, ne glede na to, da bi bil do njega upravičenec glede na dohodek zavezanca upravičen. Tako upravičenec dobi le minimum preživnine in ne celotnega zneska do katerega bi bil ob upoštevanju dohodkov staršev in lastnih potreb dejansko upravičen (Stenhoff 2015).

Dobra stran Agencije za socialno zavarovanje in njene vloge v ureditvi preživnin na Švedskem je tudi ta, da prevzema nekatere obveznosti, ki so v nekaterih drugih ureditvah obveznost staršev. Tu še posebej izpostavljamo samo izterjave preživnine, ki je v pristojnosti agencije. Takšen »prevzem« pristojnosti se zdi še posebej smiseln, saj je nemalokrat odnos med bivšima zakoncema/partnerjema problematičen in ne omogoča dogovarjanja o višini preživnine. Pristojnosti Agencije za socialno zavarovanje so precej obsežne, saj vključujejo določanje višine preživnine in izterjavo preživnine od zavezanca. Te pristojnosti vzpostavljajo sistem, ki je relativno prijazen do upravičencev, saj posega v odnose, ki so sicer lahko za upravičenca čustveno zahtevni (Stenhoff 2015).

Glavni problem minimalne preživnine je, po mnenju Stenhoff (2015), da je za upravičence stigmatizirajoča. Če je do leta 1997, ko je bil sprejet nov Zakon o nadomestilu preživnine, veljalo, da znaša višina preživnine polovico mesečnega stroška na otroka skupaj z nekaterimi drugimi družinskimi prejemki, pa gredo glavni očitki novi ureditvi v smeri prenizko določeni minimalni preživnini, ki naj ne bi odražala pravih življenjskih stroškov na Švedskem ter naj zato ne bi opravljala svoje funkcije, tj. zagotavljati pravično materialno osnovo za preživetje otroka, ki bi temeljila na resničnih potrebah otroka. Seveda se lahko starša neodvisno od Agencije za socialno zavarovanje pogodita o višini preživnine (pogodbo overi notar ali pa jo določi okrajno pristojno sodišče), vendar pa je treba izpostaviti, da se je na Švedskem v zadnjem času tudi na sodiščih in v zasebnih dogovorih o višini preživnine uveljavila praksa določanja višine v znesku 1.273 švedskih kron. Stenhoff (2015) ocenjuje, da je ta praksa neprimerna, saj znesek 1.273 švedskih kron temelji na administrativnih stroških Agencije za socialno zavarovanje in ne na potrebah otroka oz. višini dohodkov obeh staršev. Izpostavlja še, da obstaja pri švedskih oblikovalcih javnih politik in političnih odločevalcih pripravljenost, da se to prakso spremeni, in da se trend določanja preživnine skozi Agencijo za socialno zavarovanje obrne v prid zasebnih dogovorov z namenom zvišati višino preživnin. Agencija za socialno zavarovanje pa naj bi prevzela funkcijo osrednje informacijske točke v zvezi s preživninami. Predvidene so tudi druge spremembe ureditve preživnin, ki sicer še niso uradne; vključujejo pa zvišanje minimalne preživnine na 1.573⁴⁴ švedskih kron.

Drugi primer dobre prakse je t. i. spletni kalkulator, ki staršem in drugim deležnikom olajšajo informativni izračun dohodnine (za podrobnosti glej Prilogo B). Parametri, ki so pri izračunu upoštevani so: otrokove potrebe, varstvo otrok, otroški dodatek, število otrok, s katerimi zavezanec živi, ali živi s partnerko tem otrokom, dohodek staršev, davek na delo, premoženje staršev, davek na premoženje, življenjski stroški staršev, finančni presežek zavezanca za plačilo preživnine, finančni presežek obeh staršev, število dni, ko je otrok bival s staršem »neskrbnikom«, stanovanjski stroški in drugi stroški. Stenhoff (2015) ugotavlja, da ima kalkulator, kljub uporabnosti, nekaj pomanjkljivosti, ki jih sicer nameravajo v prihodnosti odpraviti. Ena izmed njih je, da je precej enostaven in ne zmore upoštevati

⁴⁴ 170.43 EUR na dan 23. 6. 2015.

kompleksnosti okoliščin, v katerih se znajdejo starši in njihovi otroci. Poleg tega je mogoče naenkrat izračunati višino preživnine samo za enega otroka, kalkulator ne ponudi dodatnih opcij za pomoč pri mesečnem izračunu (v smislu dodatne razlage zahtevanih zneskov in njihovih pomenov), izračunov ni mogoče shraniti ali jih deliti (npr. z bivšim zakoncem). Sicer pa po mnenju Stenhoff (2015) spletni kalkulator najbolj uporabljajo starši in administratorji v Agenciji za socialno zavarovanje v dogovarjanju s svojimi strankami, manj pa sodišča. Ta se sicer vedno bolj nagibajo k določanju višine preživnine v znesku 1.273 švedskih kron (kot vnaprej neuradno določenem standardu) in vse redkeje urejajo preživninske zadeve.

6 ZAKLJUČEK IN PREDLOGI

Predlogi za izboljšanje ureditve področja preživnin pri nas, ki jih predstavljamo v nadaljevanju, so pripravljeni na podlagi identifikacije primerov dobrih praks iz tujine ter pregleda stanja v Sloveniji.

Glede na to, da preživnine predstavljajo zgolj eno izmed področij družinske politike, ta pa je del širšega blaginjskega sistema, se za razumevanje področja preživnin uporaba konceptualnega okvirja, ki je opredeljen v blaginjskih sistemih in s tem raba »trikotnika blaginje« izkaže za manj relevantnega. Analiza različnih preživninskih modelov je namreč pokazala, da ima v vseh izbranih primerih država osrednjo vlogo na področju urejanja preživninskih zadev za otroke, kot je to razvidno iz preglednice 10. Interpretacijo razlik med različnimi blaginjskimi sistemi je zato bolj kot s pomočjo rabe omenjenega »trikotnika blaginje« (pomembnost različnih akterjev pri zagotavljanju blaginje) možno podajati skozi načela konceptov sistema blaginje (univerzalizem, horizontalna solidarnost, enakopravnost na najvišjih možnih standardih, enakost minimalnih potreb in redistributivna moč države).

Na **Švedskem** se vloga države npr. kaže z obstojem določene in zagotovljene minimalne preživnine v višini 135,9 EUR, kar je v skladu s principom socialno-demokratskega sistema blaginje, kamor se umešča Švedska in, ki se nanaša na dostopnost do univerzalnih socialnih pravic (na ta način je posrbljeno za različne skupine otrok, ki se v drugih sistemih izkažejo za posebej ranljive, kot so npr. otroci, katerih starši, zavezanci za plačilo preživnine, prebivajo v tujini). Pri tem je zanimivo, da je minimalna preživnina za švedsko okolje postavljena relativno nizko in kot taka ne zagotavlja uresničevanja načela enakopravnosti na najvišjih možnih standardih. Trenutno se na Švedskem pripravlja reforma preživninskega sistema, ki med drugim predvideva tudi povišanje minimalne preživnine. Drug problem, ki se v praksi pojavlja v povezavi z določeno minimalno preživnino, pa je ta, da ga različni akterji (starši, sodišča) uporabljajo za privzeti znesek in tako določena preživnina ne odraža dejanskega stanja (tako dohodkovnega in premoženjskega stanja zavezanca, kot tudi ne potreb otroka), ki se od primera do primera razlikuje. Vloga države se na Švedskem kaže tudi prek delovanja nacionalne Agencije za socialno zavarovanje, ki opravlja vlogo sklada za izplačevanje nadomestila preživnine. Poleg izplačevanja nadomestil za preživnino, agencija v imenu starša obenem vodi postopke izterjave ter v celoti krije nastale stroške. Stopnja angažiranosti starša je torej v švedskem modelu minimalna, saj se v urejanje preživninskih zadev vključuje druge institucije. Sistem je oblikovan celo tako, da v obzir vzame starše, ki minimalne preživnine ne zmorejo plačevati, saj omenjena agencija v tovrstnih primerih zagotovi kritje razlike in jo od starša, zavezanca za plačilo preživnine, ne terja nazaj.

Država ima pomembno dominantno vlogo tudi v **nemškem** preživninskem modelu, kjer prav tako obstaja določena minimalna preživnina, ki se giblje v višini od 317 EUR do 426 EUR (oz. zmanjšana za polovico višine otroškega dodatka, v kolikor ga prejema otrok). Za razliko od švedskega primera pravica do minimalne preživnine ni univerzalna, zagotovljena je zgolj za otroke do 12. leta starosti (t. i. predujem). Pri določanju višine preživnine, oblikovane na podlagi progresivne dohodkovne lestvice (ki upošteva dohodkovni položaj zavezanca), nemški preživninski sistem omogoča ohranjanje relativno pridobljen družbeni položaj, kar je značilno za konservativno-korporativistični sistem blaginje, kamor se uvršča Nemčija. Podobno kot to velja za Švedsko tudi v Nemčiji poznajo t. i. preživninski sklad. To nalogo opravljajo uradi za mladino (delujejo na podoben način kot pri nas CSD), ki v imenu starša, upravičenca do preživnine, izterjajo dolg v primeru neplačevanja preživnine in vodijo postopke izterjave. Stopnja angažiranosti posameznikov je v Nemčiji nekoliko večja, kot na Švedskem. Starš, upravičenec do preživnine, mora npr. za zadeve povezane z neplačevanjem najprej pisno pozvati starša neplačnika in nato izpolniti zahtevek za predujem, od tukaj naprej pa nato postopke ureja pristojni urad za mladino. Na drugi strani pa mora starš, zavezanec za plačilo preživnine, storiti vse, kar je v njegovi moči, da zagotovi kritje minimalne preživnine (v kolikor je potrebno, mora opravljati tudi dve zaposlitvi hkrati). Podobno velja za mlade, v starosti nad 21 let (ti lahko le v izrednih primerih zaprosijo za podaljšano pravico prejemanja preživnine), ki si morajo za lastno preživljanje najti dodatne vire zaslužka (t. i. »minijobs«).

Vloga države je očitna celo v **Združenem kraljestvu**, ki se umešča v liberalni sistem blaginje, za katerega je sicer značilno, da za zagotavljanje blaginje državljanov v prvi vrsti skrbi trg. Starši lahko koristijo storitve javnih služb (kot sta Child Support Agency in Child Maintenance Service), ki v imenu staršev določijo višino preživnine in vodijo postopke izterjave, v sodelovanju s sodišči; v kolikor starš, zavezanec za plačilo preživnine, prebiva v tujini pa to nalogo prevzame REMO (angl. »Reciprocal Enforcement of Maintenance Orders«). Rezidualna vloga države, ki je značilna za liberalni sistem blaginje, pa je kljub vsemu opazna in se kaže v tem, da: so a) storitve omenjenih javnih služb plačljive; b) v kolikor starša sama skleneta dogovor o preživljanju, vpletenost tretje stranke ni potrebna, s čimer obstaja dvom, ali so sklenjeni dogovori dejansko v korist otrok; c) sklada za izplačevanje nadomestil preživnine ne poznajo in d) je minimalna preživnina postavljena precej nizko (za starše, ki na teden zaslužijo od 7 do 100 funtov bruto oz. prejemajo socialne prejemke velja, da morajo plačevati 7 funtov preživnine na teden). Nekateri starši so plačila preživnine celo oproščeni (npr. v kolikor razpolagajo z dohodkom, ki je nižji od 7 funtov bruto na teden, so mladi starši, v zaporu ali so nameščeni v drugo institucijo), pri čemer otroci v tem primeru niso upravičeni do nobenega dodatka (npr. do povišanja otroškega dodatka, zaradi neprejemanja preživnine). Posameznik je v precejšnji meri sam odgovoren za to, kako ima urejene preživninske zadeve, saj lahko izbira med različnimi možnostmi (starša lahko npr., kot že rečeno, sama skleneta sporazum o preživljanju otrok, lahko jima pri tem pomagajo javne službe, lahko pa se obrnejo tudi na sodišča), pri čemer je odločitev, katero od ponujenih možnosti bo izbral, v celoti prepuščena posamezniku samemu. Zakonodaja Združenega kraljestva tudi ne pozna dolžnosti vzajemnega preživljanja med starši in otroki, kot je to npr. značilno za slovenski in nemški sistem.

Upoštevanje pravice in koristi otrok se zdi, da sta najbolj uspešna švedski in nemški model z določeno in zagotovljeno minimalno višino preživnine, s čimer sistem obvaruje določene ranljive skupine otrok, ki bi v nasprotnem primeru ostale brez zaščite v neugodnem položaju (npr. otroci, pri katerih izterjava dolga ni možna in niso upravičeni do nadomestila iz preživninskega sklada). Oba sistema, tako švedski kot nemški, s poudarjeno vlogo javnih institucij tudi ohranjata nadzor nad sklenjenimi preživninskimi dogovori, pri čemer je pri obeh možno zaslediti tako pozitivne kot negativne poudarke (z vidika univerzalne dostopnosti do uveljavljanja pravice do preživnine švedski model prednjači pred nemškim, medtem ko je, z vidika same višine preživnine, bolj pozitivna nemška ureditev področja preživnin).

Preglednica 10: Primerjava različnih prežिवninskih modelov

	Slovenija	Nemčija	Združeno kraljestvo	Švedska
obstoj orodja oz. "kalkulatorja" za izračun višine preživnine	/	√ Izhodišča za določanje višine preživnine, (dvakratni znesek davčne olajšave za otroka v deležu, ki zagotavlja eksistenčni minimum, rangiranje višine preživnine glede na starost otroka), so vgrajena v düsseldorfsko lestvico. Ta temelji na neto dohodku zavezanca za plačilo dohodnine. Višina preživnine se povečuje v skladu z višino dohodkov zavezanca. Lestvica vsebuje 10 stopenj. Če ima zavezanec višje neto dohodke kot je določeno v lestvici, se preživnina določa glede na okoliščine.	√ kalkulator upošteva različne okoliščine (dohodek zavezanca za plačilo preživnine - progresivno upoštevanja dohodka, število otrok, za katere mora ta plačevati preživnino, deljeno skrbništvo, pridržani dohodek zavezanca; ne upošteva pa dohodka starša, ki je upravičen do preživnine, starosti otrok in potreb oz. življenjskih stroškov otroka).	√ Kalkulator upošteva različne okoliščine (otrokove potrebe - stroške življenja, otroško varstvo, druge stroške, otroški dodatek, štipendije; finančno sposobnost zavezanca - dohodek iz dela, davki na delo, stroški dela, premoženje, davek na premoženje, lastni stroški življenja, posebni stroški; finančna sposobnost upravičenca - dohodek iz dela, davki na delo, stroški dela, premoženje, davek na premoženje, lastni stroški življenja, posebni stroški).
zagotovljena minimalna preživnina	/ v primeru izjemno slabe finančne situacije zavezanca lahko višina preživnine znaša tudi 0 EUR; po informacijah podanimi s strani strokovnih delavcev CSD, pa se v praksi pogosto dogaja, da je višina preživnine določena na podlagi lestvice, ki jo uporablja preživninski sklad in v skladu s tem morajo tudi tisti starši, ki prejemajo denarno socialno pomoč, plačevati preživnino (običajno je znesek preživnine določen v višini 80 EUR, vendar pri tem ne gre za poenoteno sodniško prakso, temveč se odločanje v tovrstnih primerih razlikuje glede na območje).	√ Nemška ureditev določa minimalni znesek preživnine, ki je opredeljen v Civilnem zakoniku (člen 1612a/1), v katerem je zapisano, da je minimalna preživnina določena v deležu od dvakratnika davčne olajšave za otroka (in sicer v deležu, ki zagotavlja eksistenčni minimum). Višina minimalne preživnine se razlikuje glede na starost otroka. Znaša: 87 % tega zneska za otroka do šestega leta starosti, 100 % v starosti od 7 do 12 let in 117 % za otroka od 13 do polnoletnosti.	/ v angleškem sistemu ureditve preživnin zagotovljena minimalna preživnina ne obstaja, obstaja pa fiksno določena najnižja preživnina, ki jo otrok oz. starš upravičenec lahko dobi, in sicer v znesku <u>7 funtov na teden</u> .	√ Pri nadomestilu preživnine je najpomembnejše izpostaviti, da je omejena navzgor. Najvišji izplačani znesek znaša 1273 švedskih kron (135,90 EUR).

	Slovenija	Nemčija	Združeno kraljestvo	Švedska
ranljive skupine otrok	otroci, ki prejemajo izjemno nizko preživnino otroci, ki preživnino prejemajo neredno otroci, ki preživnine ne prejemajo, ker bodisi a) preživnine ni možno izterjati do nadomestila iz preživninskega sklada pa niso upravičeni bodisi b) se starš, ki je upravičen do preživnine, ne odloči za izpeljavo postopka izvršbe polnoletni otroci, ker jih zakonodaja posebej ne štiti.	Ker je v nemški ureditvi pomembno, da mora vsakemu zavezancu ostati vsaj minimalni znesek za pokrivanje lastnih potreb, plača zgoraj določen znesek le, če ima zadostne dohodke. Sicer se nezadostnost lastnih dohodkov upošteva v določanju končnega zneska preživnine. V primeru, da zavezanec nima dovolj sredstev, da bi lahko plačal preživnino vsem upravičencem, je določen vrstni red plačila preživnine (upravičenci višjega ranga imajo prednost pred upravičenci, ki so uvrščeni nižje).	otroci, ki prejemajo izjemno nizko preživnino (bodisi zaradi nizkih dohodkov starša zavezanca za plačilo bodisi zaradi "navidezno" nizkih dohodkov le-tega, kar je pogosto pri tistih, ki opravljajo samostojno podjetniško dejavnost; reforme angleškega preživninskega sistema so sicer šle v smeri doseganja boljšega vpogleda v dejansko finančno stanje, saj tovrstne podatke o zavezancih pridobijo preko dohodnine, vendar je lažno prikazovanje realnega finančnega stanja še vedno kljub temu možno) otroci, ki preživnine ne prejemajo (zavezanci so plačila preživnine oproščeni v primeru, ko se na preživninski lestvici umestijo v ničelno stopnjo, so mladi starši, v zaporu ali nameščeni v katero drugo institucijo).	Ker je minimalna preživnina vsem zagotovljena, lahko sklepamo, da posebne ranljive skupine otrok v tem oziru ne obstajajo.
stopnja angažiranosti starša pri:				
a) določanju višine preživnine	odvisno, možni so različni načini določanja višine preživnine: starša lahko sporazum dosežeta sama ali s pomočjo CSD oz. sodišč.	odvisno, možni so različni načini določanja višine preživnine: starša lahko sporazum dosežeta sama ali s pomočjo sodišč.	odvisno od želja in situacije - lahko se odloči za a) "family-based arrangement" (kar pomeni, da se starša sama dogovorita o vseh preživninskih zadevah, brez vmešavanja drugih akterjev) ali pa b) o višini preživnine v njegovem imenu odločijo storitve javnih služb (CSA ali CMS) ali sodišča.	Znesek, ki ga plačajo starši oz. eden od staršev, je določen z dogovorom med njima ali z odločbo pristojnega sodišča.
b) v primeru neplačevanja preživnine	v postopku izterjave se morajo starši, upravičenci do preživnine, znajti sami.	Postopek sprožijo upravičenci sami. Pisno pozovejo zavezanca k plačevanju. Če se slednji ne odzove oziroma ne začne plačevati preživnine, lahko upravičenec vloži zahtevo za izplačevanje predujma preživnine pri pristojnem uradu za mladino. Uradi za mladino vodijo postopke priznanja pravice do predujma preživnine	običajno se starš v tem primeru odloči za koriščenje storitev javnih služb (CSA in CMS), ki v njegovem imenu in po potrebi v sodelovanju s sodišči urejajo izterjavo dolga.	V primeru neplačevanja Agencija za socialno zavarovanje izplačuje t.i. nadomestilo preživnine. Nadomestilo preživnine se izplačuje tudi v primerih, da se zavezanec in upravičenec/upravičenka ne moreta dogovoriti o preživnini, da zavezanec preživnine, kljub temu, da je ta določena, ne plačuje ali, da je ne zmore plačevati.

	Slovenija	Nemčija	Združeno kraljestvo	Švedska
		samostojno.		
stroški v primeru neplačevanja preživnine	v primeru neplačevanja preživnine običajno nastanejo relativno visoki stroški, ki so povezani s koriščenjem storitev, ki jih nudijo izvršitelji in odvetniki (v primeru izterjave iz tujine se tem stroškom pridružijo še stroški prevodov dokumentov); glede na izpostavljeno se kot pozitiven premik znotraj slovenskega modela preživnin kaže pred kratkim sprejeta novost, ki se nanaša na upravičenost do brezplačne pravne pomoči v primeru urejanja preživninskih zadev.	Uradi za mladino.	koriščenje storitev javnih služb poteka proti plačilu, pri čemer je višina zneska odvisna od tega, katero možnost starši izberejo: a) za "Maintance Direct" morajo plačati pristojbino v višini 20 funtov (plačila so oproščeni starši, žrtve nasilja v družini, prosilci mlajši od 18 let in prebivalci Severne Irske); b) za "Collect and Pay" morajo poleg pristojbine plačati še dodaten finančni znesek v višini 20 % preživnine (velja za starša, zavezanca za plačilo preživnine) oz. 4 % vrednosti preživnine (velja za starša, upravičenca do preživnine), ki ga morajo starši poravnati ob vsakem nakazilu preživnine.	Stroške krije Agencija za socialno zavarovanje.

V **slovenskem** sistemu je prav tako možno identificirati pomen in vlogo države, ki se kaže prek delovanja javnih institucij, kot so npr. CSD (ki so prva formalna opora, na katero se starši v tem primeru obrnejo), sodišča (ki predstavljajo akterja, ki ima edini možnost odločati in potrjevati ustreznost preživninskih dogovor) ter preživninski sklad za izplačevanje nadomestil prežvinnin. Po naših ugotovitvah je za slovenski sistem ureditve prežvinnin problematično predvsem pomanjkanje ustrežne podpore, ki jo različni akterji potrebujejo pri urejanju prežvinninskih zadev:

- slovenski sistem, podobno kot nemški (in tudi angleški) sledi načelu ohranjanja relativno pridobljenega družbenega položaja, vendar pri nas, v nasprotju z ostalimi omenjenimi primeri, ne razpolagamo z orodjem oz. lestvico ali »kalkulatorjem«, ki bi konkretno določal in sistemsko opredeljeval navodila za izračun višine prežvinnine. Glede na pridobljene informacije pri nas obstaja potreba po tovrstnem oprijemljivem orodju, ki bi poenotil prakso določanja višine prežvinnine, tako med starši samimi, kot med strokovnimi delavci s centrov in sodišči.
- Pomanjkanje podpore je najbolj očitno pri postopkih izterjave prežvinnin, saj se mora v primeru izterjave dolga starš, zavezanec za prežvinnino, znajti tako rekoč sam (izpolniti in vložiti mora obrazec za izterjavo prežvinnine, sodelovati v postopkih in procesu izterjave na sodišču, pridobiti podatke o staršu neplačniku, zagotoviti prevode dokumentov, v kolikor starš zavezanec za plačilo prežvinnine prebiva v tuji državi – vse to, pogosto, zaradi zahtevnosti postopkov, brez pomoči pravnega svetovalca ni možno izpeljati). Na tem mestu bi tako nujno potrebovali institucijo, ki bi v imenu starša urejala potrebne zadeve, podobno kot je to urejeno v vseh prikazanih primerih dobre prakse.

V posameznih fazah procesa prežvinninskega sistema smo torej identificirali naslednje težave, za katere menimo, da bi bilo v prihodnje smiselno pripraviti predloge za izboljšanje:

1. Z vidika zagotavljanja koristi otrok ugotavljamo:

- Neupoštevanje dejanskih potreb otrok, in sicer pri:
  - izračunu višine prežvinnine:
Zakonodaja sicer eksplicitno poudarja, da mora biti višina prežvinnine določena tako, da odgovarja potrebam otroka, vendar se v praksi dogaja, da je bolj kot primerno višino prežvinnine pomembno doseči sporazum, ki je v prid obema staršema oz. se uveljavljajo pavšalno določeni zneski, ki v obzir ne vzamejo individualnih potreb otroka, kot tudi ne zmožnosti zavezanca (kar velja predvsem za sodišča). Deležniki (starši, CSD, sodišča) bi zato potrebovali orientacijsko orodje (t. i. »kalkulator«) za izračun višine prežvinnine, ki natančneje določa potrebe otrok (oz. življenjske stroške otrok) ter tudi zmožnosti zavezanca. Takšno orodje bi moralo biti modificirano glede na starost otroka in število otrok, ki jih mora preživljati zavezanec.
  - Pri izplačevanju nadomestila iz prežvinninskega sklada:
Nadomestilo, do katerega je upravičen otrok iz prežvinninskega sklada, je lahko nižje od določene višine prežvinnine za posameznega otroka. Pri lestvici prežvinninskega sklada gre za fiksno določene vsote, ki so navzgor omejene.
- Neupoštevanje heterogenosti otroštva oz. spregled določenih ranljivih skupin otrok:
Zakonodaja posebej ne opredeljuje dolžnosti preživljanja otrok, katerih starši so se odločili za sostarševstvo, nad katerimi imajo starši podaljšano roditeljsko pravico in v primeru izrečenega ukrepa (ko so otroci nameščeni k drugi osebi v rejništvo, zavod ali ko je otrok postavljen pod skrbništvo).

V skupino otrok, ki so v najslabšem položaju sodijo:

- tisti, ki prejemajo izredno nizko prežvinnino,

- tisti, ki jo prejemajo neredno,
- tisti, ki prežavnine ne prejemajo, ker bodisi a) prežavnine ni možno izterjati do nadomestila iz prežavninskega sklada pa niso upravičeni bodisi b) se zakoniti zastopnik otroka ne odloči za izpeljavo postopka izvršbe,
- polnoletni otroci, ker jih zakonodaja posebej na ščiti (problemi se pojavljajo npr. pri izvršljivih notarskih zapisih, kjer se stranke običajno dogovorijo za nižje zneske, kot sicer; v primeru neplačevanja mora polnoletni otrok sam tožiti starša; polnoletni otroci niso upravičeni do nadomestila prežavninskega sklada ipd.).

2. Z vidika zagotavljanja koristi zakonitega zastopnika otrok ugotavljamo:

- Neustreznost obstoječega sistema v primeru neplačevanja prežavnine zaradi obremenjujočih postopkov, s katerimi se morajo upniki spopasti sami:

Postopek izvršbe je za starša upnika izredno zahteven, težko razumljiv in finančno obremenjujoč. V izrazito neugodnem položaju so bili pri tem še do nedavnega starši, ki si niso mogli oziroma so si težko privoščili pravno pomoč, do brezplačne pravne pomoči pa niso bili upravičeni. Še vedno so na tem mestu med najbolj ranljivimi tisti starši, ki sprožijo postopek za izterjavo iz tujine.

Na podlagi zbranih ugotovitev smo za potrebe naloge pripravili **dve skupini predlogov za izboljšanje obstoječe ureditve področja prežavnin**. Prva skupina (A) zajema manjše popravke, druga (B) pa terja razmislek o spremembi konceptualne zasnove celotnega sistema ureditve prežavnin. Za omenjeni pristop smo se odločili, ker se zavedamo, da druga skupina predlogov predstavlja radikalnejše spremembe sistema, ki odpirajo zahtevnejše vsebinske in organizacijske dileme za odpravo, katerih bi bilo potrebno zagotoviti večja finančna sredstva in bi poleg tega zahtevale daljše časovno obdobje odločanja in usklajevanja končnih sistemskih rešitev:

1. Predlogi skupine A:

- Ker temeljni zakon spregleda določene skupine otrok, predlagamo da se pravno formalno natančno opredeli dolžnost preživljanja otrok:
  - v primeru izrečenega ukrepa (ko so otroci nameščeni v rejništvo, zavodsko oskrbo ali pod skrbništvo), npr. po vzoru DZ;
  - nad katerimi imajo starši podaljšano roditeljsko pravico (v obravnavanih primerih dobrih praks iz tujine koncepta podaljšane roditeljske pravice ne poznajo in so odpravili odvzem poslovne sposobnosti. Morajo pa starši, zavezanci za plačilo prežavnine, v kolikor gre za otroka s posebnimi potrebami, plačevati dodaten finančni znesek za kritje stroškov povezanih s preživljanjem otroka s posebnimi potrebami; v Nemčiji tako npr. starši plačujejo pavšalno določen znesek oziroma dodatek k prežavnini, ki je izračunan glede na to, katere dohodke prejema otrok – najvišji dodatek znaša 54,97 EUR. Ni sicer povsem jasno, na kakšen način je v Nemčiji določen omenjeni pavšalni znesek, predstavlja pa količnik v vrednosti 0,17 od najmanjše vrednosti prežavnine, ki jo mora plačevati zavezanec z neto dohodkom do 1.500 eur za otroka v prvem starostnem obdobju); za slovensko področje bi bilo po vzoru Nemčije smiselno določiti dodatek k prežavnini za vzdrževanega otroka, ki potrebuje posebno skrb in nego oz. izračunati količnik povečanja višine prežavnine v tem primeru.
  - v primeru sostarševstva (opredeliti bi bilo potrebno npr. način določanja prežavnine, način plačevanja prežavnine ipd.); npr. po zgledu švedske ali angleške ureditve, ki upoštevata število dni (oz. noči), ki jih otrok preživi pri zavezancu za plačilo.
- Zaradi ohlapne zakonodajne določbe, ki se nanaša na časovno opredelitev dolžnosti preživljanja otrok, ki se šolajo, predlagamo postavitev natančnejših okvirov na tem mestu. Npr. po zgledu DZ.

- Ker so strokovni delavci, v okviru skupinskega pogovora, kot problem izpostavili dolžnost vzajemnega preživljanja med starši in otroki, z vidika nezadostne osveščenosti slednjih, predlagamo, da se v prihodnje pripravijo ukrepi za dvig le-te.
Element recipročnosti poznajo tudi v nemškem sistemu, kjer njegova izvedba v praksi poteka na podoben način kot pri nas, s to razliko, da v nemškem primeru lahko zasledimo večji poudarek na osveščenosti posameznikov o tej tematiki. Kot dobro prakso nemškega sistema bi v tem oziru izpostavili spletno stran⁴⁵, ki vsebuje različne informacije o dolžnostih preživljanja staršev, med njimi tudi informacije, ki se dotikajo vprašanj o vzajemnem preživljanju med starši in otroku v primeru neprejetanja preživnine s strani zavezanca za plačilo. Na omenjeni spletni strani so dostopni podatki o: sodbah sodišč, seznamu pravnikov, ki se ukvarjajo s to tematiko, na voljo je spletna aplikacija, s pomočjo katere lahko uporabnik izračuna, koliko je dolžan plačevati za ostarelega starša, uporabniki lahko svoje mnenje delijo na spletnem forumu in postavijo vprašanja v za to predvidenem okenčku. V kolikor na spletni strani ne dobijo zadostnih informacij imajo na voljo telefonsko številko, kamor se lahko obrnejo po pomoč in nasvet. Spletna stran nadalje ponuja povezave na družabno omrežje in nakup literature, s pomočjo katere se lahko zainteresirani bolj poglobljeno seznanijo s tematiko, ki jih zadeva.

- Analiza je pokazala na nepoenoteno prakso dela CSD na področju urejanja preživnin (npr. pri določanju višine preživnine, pri nudenju pomoči strankam, ki se odločijo za vložitev postopka za izvršbo, pri postopanju v primerih, ko otroci, upravičenci do preživnine, ne sporočajo sprememb povezanih s šolanjem itd.). Z namenom, da bi se praksa med strokovnimi delavci CSD poenotila, predlagamo oblikovanje smernic za delo CSD na področju urejanja preživnin, ki bi jih pripravila v za ta namen ustanovljena delovna skupina. Smernice bi morale pokrivati naslednja tematska področja:
  - pomoč pri doseganju sporazuma o primerni višini preživnine. Predlagamo pripravo instrumenta za izračun višine preživnine, ki bi upošteval potrebe otroka in zmožnosti upravičenca.
Tovrstni »kalkulatorji« so uveljavljeni v številnih drugih evropskih državah (poznajo jih npr. na Švedskem, v Angliji in v Nemčiji) in so lahko v pomoč različnim ciljnim skupinam (staršem, strokovnim delavcem s CSD, sodnikom). Menimo, da bi moral »kalkulator« združevati pozitivne vidike, ki veljajo za posamezne primere dobrih praks, in sicer bi moral vsebovati minimalno določeno preživnino, pridržani dohodek zavezanca (oz. kontrolni znesek) ter upoštevati načelo relativno pridobljenega družbenega statusa in število otrok za preživljanje (kot je to značilno za vse obravnavane tuje blaginjske sisteme). Po vzoru švedskega sistema ureditve preživnin pa bi moral »kalkulator« ob tem upoštevati tudi potrebe otrok (z vidika minimalnih življenjskih stroškov otrok glede na starost otroka).
Znesek preživnine pridobljen s pomočjo »kalkulatorja« pomeni informativni izračun (in ne fiksno določene vsote), katerega je potrebno preveriti s skladnostjo vsakega individualnega primera posebej (npr. v kolikor starš, zavezanec za plačilo preživnine, ne zmore plačevati minimalno določene preživnine ipd.).
Z namenom omogočanja dostopnosti do informacij o izračunu višine preživnine, predlagamo pripravo »kalkulatorja«, ki bi bil lahko dostopen na svetovnem spletu.
  - Natančno opredelitev vloge CSD na tem področju.
  - Način določanja preživnine v primerih sostarševstva in pri otrocih, nad katerimi imajo starši podaljšano roditeljsko pravico.
  - Potrdila o šolanju: določiti obliko potrdil o šolanju, kar še zlasti velja za potrdila o šolanju v tujini; opredeliti, kako naj strokovni delavci ravnajo v primeru, ko otrok, upravičenec do preživnine, ne sporoča sprememb povezanih s šolanjem ipd.

⁴⁵ Glej povezavo: <http://www.elternunterhalt.org/> (5. 6. 2015).

- Preživnine in uveljavljanje socialnih prejemkov (treba bi bilo jasno in natančno opredeliti, zakaj in na kakšen način sta oba vidika povezana med seboj, saj ugotavljamo, da različni CSD njuno soodvisnost različno interpretirajo).
- Menimo, da bi bilo podobne smernice primerno pripraviti tudi za starše, ki se srečujejo s problematiko urejanja preživnin, saj gre za čustveno obremenjujoč proces, ki je obenem precej zahteven, v določenih okoliščinah celo nejasen in tudi finančno obremenjujoč. Tovrstne smernice so npr. dobra praksa v Združenem kraljestvu⁴⁶.
- Glede na to, da so polnoletni otroci pri urejanju preživnin na določenih mestih izrazito ranljivi (možnost določanja preživnin v obliki izvršljivih notarskih zapisov, ki praviloma dosegajo nižje vrednosti preživnin, kot sicer; polnoletni otrok mora sam tožiti starša neplačnika ipd.), bi bilo morda smiselno premisliti o zaščiti, ki bi veljala tudi za to skupino otrok.
- Sodniki opozarjajo na neustrezen in neuporaben obstoječi obrazec za izvršbo, ki bi ga bilo potrebno na novo oblikovati. Omenjeni predlog se sicer dotika pravosodnega resorja, vendar ga kljub vsemu izpostavljamo, saj je področje preživnin medsektorsko in zahteva komunikacijo in sodelovanje med različnimi ministrstvi.

2. Predlogi skupine B:

- V kolikor želimo na področju preživnin z uvedbo sprememb dejansko zagotoviti uresničevanje potreb otrok in njihovih koristi, bi bilo treba redefinirati pojem preživnine, z vidika dostopa in tega, kaj znesek preživnine predstavlja. Predlagamo, da se sprejme opredelitev, po kateri pomeni preživnina znesek, ki pokriva potrebe otroka, v kolikor pa to zaradi nezmožnosti zavezanca ni možno, pa vsaj kritje minimalnih življenjskih stroškov otroka (v višini 30 %). Pri tem bi bilo z vidika zagotavljanja pravic otrok najbolj optimalno, da bi bil v primeru razpada zakonske zveze ali zunajzakonske skupnosti do minimalne preživnine upravičen vsak otrok (oz. njegov starš).
- Nadalje, bi bilo za postavitev minimalne višine preživnine potrebno določiti znesek minimalnih življenjskih stroškov otroka glede na določene starostne razrede otrok. Minimalna višina preživnine naj se po zgledu nemškega modela zakonsko opredeli (npr. v ZZZDR), s čimer bi preživnina postala pravica otroka, zagotovljena vsaj v minimalnem znesku.
- Za primere, ko zavezanec s preživnino ne more zagotoviti kritja minimalnih življenjskih stroškov otroka, se ustanovi sklad oz. fond, iz katerega se črpajo sredstva za poplačilo razlike med zneskom, ki ga je zavezanec zmožen plačati in zneskom, ki predstavlja minimalne življenjske stroške otrok glede na starost (to funkcijo bi morda lahko prevzel obstoječi preživninski sklad). V ta namen bi bilo potrebno določiti kriterije za identifikacijo zavezancev, ki niso zmožni pokriti minimalnih življenjskih stroškov otrok. Ti bi bili tako oproščeni izvršbe, za tisti del, ki ga financira država iz sklada oz. fonda. Predlagana rešitev s strani otrok oz. njihovih staršev odpravlja problem izrazito nizkih preživnin ter neprejemanja preživnin, poleg tega pa se s tem izognemo težavam, povezanimi z neizvršljivimi primeri neplačevanja, ki finančno bremenijo državni proračun.
- Ker ugotavljamo, da je proces izterjave neplačane preživnine za upnika preobremenjujoč, predlagamo da se v ta namen ustanovi specializirana institucija, ki bi v imenu staršev opravljala postopke izterjave in jim nudila vso potrebno podporo (v vseh predstavljenih primerih tujih praks obstaja določena javna institucija, ki v imenu staršev ureja zadeve povezane z izterjavo dolga (na Švedskem je to Agencija za socialno zavarovanje, v Nemčiji urad za mladino in v Združenem kraljestvu CSA oz. CMS). Morda bi to vlogo lahko prevzel preživninski sklad, za kar bi bilo

⁴⁶ Glej npr. <http://www.sortingoutseparation.org.uk/en/browse/children-parenting> (22. 6. 2015).

potrebno na novo določiti njegove naloge in pristojnosti. Ob izpostavljenem poudarjamo, da je bil velik korak storjen že z uvedbo brezplačne pravne pomoči za upnike, ki želijo izterjati dolg, za katerega menimo, da bo v veliki meri opolnomočil starše, ki se spopadajo s težavami neplačevanja.

7 LITERATURA

- Beaumont, Karolina in Peter Mason. 2014. *Child maintenance systems in EU member States from a gender perspective. In-depth analysis for the FEMM Committee*. Brussels: European Parliament. Dostopno na: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/474407/IPOL-FEMM_NT%282014%29474407_EN.pdf (22. 6. 2015).
- Bejstam, L. 1999. *Social Benefits and Families with Children – The Family Concept*. Dostopno prek: <http://www.scandinavianlaw.se/pdf/38-10.pdf> (20. 5. 2015).
- Bizjak, Jaka. 2015. *Nadomestilo preživnine*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije, gradivo s seminarja (3. 2. 2015).
- Breznik, Maja. 2015. *Izziv del in nalog centra za socialno delo na področju preživnin*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije, gradivo s seminarja (3. 2. 2015).
- *Bürgerliches Gesetzbuch*. 2002 BGB1. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738; zadnja sprememba z Art. 4 Abs. 5 G, 2013, BGB1. I S. 3719.
- Caharijaz-Ferme, Nada. 2012. Rejništvo in preživnina. *Pravna praksa* (30): 17–20.
- *Child Maintenance Service* (CMS). 2015. <https://www.gov.uk/child-maintenance/nonpayment-what-happens> (22. 4. 2015).
- Cmoptions (Child Maintenance Options). 2013. *Family-based arrangement form: a child maintenance decisions guide*. Dostopno na: <http://www.cmoptions.org/en/pdfs/refresh/family-based-arrangement-form.pdf> (18. 5. 2015).
- Cmoptions (Child Maintenance Options). 2015. Dostopno na: <http://www.cmoptions.org/> (15. 5. 2015).
- CMS. 2013. *How we work out child maintenance. A step-by-step guide*. Dostopno na: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/325219/how-we-work-out-child-maintenance.pdf (18. 5. 2015).
- Črnak-Meglič, Andreja in Tatjana Rakar. 2009. The Role of the Third Sector in Changing the Welfare System. *Teorija in praksa*, 46 (3): 237–254.
- Črnak-Meglič, Andreja. 2000. *Vpliv (tipov) države blaginje na obseg in vlogo neprofitnovolonterskega sektorja v sodobnih družbah*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Deacon, B. 2000. Eastern European Welfare States: the Impact of the Politics of Globalisation. *Journal of European Social Policy*, 10 (2): 146–161.
- Družinski zakonik (DZ). Dostopno na: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8P6OWcLdcEAJ:www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/word/DZak-sprejet-16-6-11.doc&cd=4&hl=sl&ct=clnk&gl=si (5. 3. 2015).
- Esping-Andersen, Gøsta. 2002. *Why We Need a New Welfare State*. New York: Oxford University Press.
- European e-justice. 2015. *European Judicial Network in civil and commercial matters: Germany*. Dostopno na: <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=sl&action=home> (12. 4. 2015).
- Försäkringskassan. 2015a. General information about maintenance support. [underhållsstöd] [Allmänt om underhållsstöd]. Dostopno prek: https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/c35a4578-0469-4ad8-a4e2-791716c4969b/4079a_allmant_om_underhallsstod_eng.pdf?MOD=AJPERES (17. 5. 2015).
- Försäkringskassan. 2015b. *Maintenance support [Underhållsstöd] in the case of alternate residence [Underhållsstöd vid växelvis boende]*. Dostopno prek: https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/d5bade12-118b-4d16-8bae-0bdb13eb6ba8/4079c_underhallsstod_vaxelvis_eng.pdf?MOD=AJPERES (17. 5. 2015).
- Försäkringskassan. 2015c. Extended maintenance support [underhållsstöd] [Förlängt underhållsstöd]. Dostopno prek: https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/9d543b47-1de5-4a5e-b990-5637ef1c8d51/4079b_forl%C3%A4ngt_underhallsstod_eng.pdf?MOD=AJPERES (17. 5. 2015).

- Gesetz über Verfahren in Familiensachen in der Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG). 2008. BGB1. I S. 2586, 2587; zadnja sprememba z Art. 4 G, 2014, BGB1. I S. 786. Dostopno na: www.gesetze-im-internet.de/famfg/BJNR258700008.html (18. 2. 2015).
- Gov.uk. 2015. *Use the Child Maintenance Service or Child Support Agency (CSA)*. Dostopno na: <https://www.gov.uk/child-maintenance/overview> (15. 5. 2015).
- Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad Republike Slovenije (JPI) 2015. *Preživninski sklad*. Dostopno na: <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/> (15. 2. 2015).
- Jelovšek, Tadeja (predstavnica sodstva Ljubljana). 2015. E-mail korespondenca, 16. 6. 2015.
- Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo)
- Kolarič, Zinka, Črnak-Meglič, Andreja in Maja Vojnovič. 2002. *Zasebne neprofitno-volonterske organizacije v mednarodni perspektivi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kolarič, Zinka, Rakar, Tatjana in Anja Kopač Mrak. 2009. Slovenski sistem blaginje v procesu postopnega spreminjanja. V: Hlebec, V. (ur.): *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Založba Aristej, str. 45–75.
- Marolt, Nadja. 2015. *Izvršba zaradi izterjave preživninskih terjatev*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije, gradivo s seminarja (3. 2. 2015).
- MDDSZ. 2015. *Preživnine*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/prezivnine/ (15. 3. 2015).
- MDDSZ. 2015a. *Statistični podatki o preživninah*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/uvcljavlanje_pravic/statistika/prezivnine/ (15. 3. 2015).
- MNZ. 2014. *Število otrok in mladoletnih oseb, žrtve kaznivih dejanj po posameznih poglavjih Kazenskega zakonika – neplačevanje preživnin*. Dostopno na: <http://www.irssv.si/index.php/baza-podatkov-o-otrocih> (5. 2. 2015).
- Myles, John in Jill Quadagno. 2002. Political Theories of the Welfare State. *Social Service Review* (marec 2002): 36–57. The University of Chicago.
- Plevnik, Slavica. 2014. *Preživljanje otrok – primerjava med slovensko in nemško pravno ureditvijo*. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru: Pravna fakulteta.
- Rakar, Tatjana, Boškič, Ružica in Metka Kuhar. 2012. Družinski centri v različnih sistemih blaginje. *Socialno delo*, 51 (4).
- Skupnost CSD. 2014. *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo*. Dostopno na: http://www.scsd.si/tl_files/scsd/dokumenti/katalog_1_6_1.pdf (8. 2. 2015).
- Stenhoff, Anna (strokovnjakinja švedske Agencije za socialno zavarovanje). 2015. E-mail korespondenca z avtorjem, junij 2015.
- SURS. 2014. Kazalniki dohodka in revščine, Slovenija, 2013 – končni podatki. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/glavnavigacija/podatki/prikazistaronovico?ldNovice=6490> (5. 8. 2015)
- SURS. 2015. *Podatkovni portal SI-STAT, Demografsko in socialno področje, Stopnja tveganja revščine – Stopnja tveganja revščine glede na tip gospodinjstva, Slovenija, letno*. Dostopno na: http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/08_zivljenjska_raven/08_silc_kazalniki_revsc/10_08672_stopnja_tveg_revscine/10_08672_stopnja_tveg_revscine.asp (15. 4. 2015).
- Ustava RS (URS). Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148 in 47/13 – UZ90,97,99).
- Van den Hende, Robin. 2015. E-mail korespondenca, 14. 4. 2015.
- Varuh človekovih pravic. 2014. *Letno poročilo varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2013*. Dostopno na: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Devetnajsto_redno_letno_porocilo_Varuha_CP_RS_za_letno_2013.pdf (2. 3. 2015).
- Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ). Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 93/07, 37/08 – ZST-1, 45/08 – ZArbit, 28/09, 51/10, 26/11, 17/13 – odl. US, 45/14 – odl. US, 53/14 in 58/14 – odl. US.

- Zakon o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS). Uradni list RS, št. 78/06 – uradno prečiščeno besedilo in 106/12.
- Zakon o nadomestilu preživnine (šve. »Lag (1996:1030) om underhållsstöd«). Dostopno prek: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-19961030-om-underhallss_sfs-1996-1030/ (15. 4. 2015).
- Zakon o predujmu preživnin (Unterhaltsvorschussgesetz-UVG). Dostopno na: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf> (20. 2. 2015).
- Zakon o preživnini (angl. »Child Support Act«). 1991. Dostopno na: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/48/pdfs/ukpga_19910048_en.pdf (10. 5. 2015).
- Zakon o socialni varnosti (šve. »Socialförsäkringsbalk SFS 2010:110«). Dostopno prek: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381/ (15. 4. 2015).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o brezplačni pravni pomoči (ZBPP-C). Uradni list RS, št. 19/15.
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR). Uradni list RS, št. 69/2004 - UPB1, 101/2007– Odl. US, 122/2007–Odl. US; ZZZDR.
- Zakonom o otrocih in starševstvu (šve. »Föräldrabalk SFS 1949:381«). Dostopno prek: http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381/ (15. 4. 2015).
- Zemljak, Sandra (predstavnica CSD MS). 2015. E-mail korespondenca, 16. 4. 2015.
- Zvezna ustava Republike Nemčije (Deutscher Bundestag-Grundgesetz). Dostopno na: www.bundestag.de/grundgesetz (15. 3. 2015).

PRILOGE

A – Vprašanja za intervju

- Na kakšen način pri določanju višine preživnine določite in ovrednotite, kaj so potrebe otrok (se oprete na kakšno orodje, lestvico)?
- Kako postopate v primeru določanja preživnine v »posebnih« primerih:
  - o Podaljšana roditeljska pravica
  - o Sostarševstvo
  - o Rejništvo
- Kako pogosto in v kakšnem primeru sodišča zavrnejo sporazum, ki ga dosežeta starša?
- Kako določajo preživnino pri tistih, ki prejemajo denarno socialno pomoč? Ali pri tem morda prihaja do različne obravnave glede na spol starša, ki je zavezanec za plačilo preživnine?
- Glede na informacije, ki smo jih pridobili na fokusni skupini s CSD, obstaja problem »odprtih preživnin« (to pomeni, da imajo nekateri otroci lahko celo tri različne preživnine odprte, v smislu da se na novo določi višino preživnine, medtem ko se prejšnji primer za istega otroka ne zapre; po navajanju strokovnih delavcev s CSD je to najpogosteje pri romskih družinah)?
- V kakšnih primerih odločijo izjemno nizke višine preživnine?
- Kako v praksi tolmačite zgornjo starostno mejo, ko preneha dolžnost preživljanja (kaj pomeni za vas, če se otrok redno šola; npr. ali se pod redno izobraževanja umešča tudi ponavljanje razreda ali letnika).
- Zakaj glede na vaše izkušnje prihaja do neplačevanja?
- Kako poteka postopek v primeru neplačevanja preživnine z vidika starša, ki mora vložiti zahtevek za izvršbo?
- S predstavnikom preživninskega sklada smo opravili intervju, kjer je bilo izpostavljeno, da sodišča nikoli ne odločijo, da je bila izvršba neuspešna – bi lahko, prosim, podrobneje pojasnili, kaj to pomeni in zakaj je temu tako?
- Ali menite, da je na tem področju praksa med sodišči po Sloveniji poenotena?
- Kje se, po vašem mnenju, kažejo poglobljeni problemi sistemske ureditve preživnine v Sloveniji?
- Vaši predlogi za izboljšavo ureditve področja preživnin pri nas (z vidika zagotavljanja pravic otrok in upoštevanja interesov staršev, ki so v imenu otrok upravičeni do preživnine).

B – Primer dobre prakse: »kalkulator« Švedska

[Statistics & Analysis](#) | [Sign](#) | [Customize](#) | [Svenska](#) | [Other languages](#) | [Contact](#)

Försäkringskassan

Fyll i dina sökord här... Search

Private person
Employer
Dental care
Healthcare
Authorities & partners
Press
About Insurance Agency

Log on to My Pages ➔

Parent

- ▶ Waiting children
- ▶ When the baby is born
- ▶ Adopt Children
- ▶ If the child becomes sick
- ▶ If the child has a disability
- ▶ Housing allowance for parents
- If you separate
- ▶ The child lives alternately with both parents
- ▶ The child lives with me
- ▶ The child does not live with me
- ▶ Sick
- ▶ Disabilities

Calculation of alimony

Step 1 ➔ Step 2 ➔ Step 3 ➔ Step 4

The child's needs

The parents decide together what the child costs to support.
Enter the cost per month.

The child's living	+	0	
Childcare	+	0	
Other expenses	+	0	
Child benefit or scholarships	-	0	Calculate
The child's needs			0 / month

Contributions Bring parent relationship

Do you have your own children, you permanently live with? Yes No
Do you live with the other parent to the child at home? Yes No

Cancel
Proceed

i
Service and Support

You will find more information if you click on the symbol.

[Statistics & Analysis](#) | [Sign](#) | [Customize](#) | [Svenska](#) | [Other languages](#) | [Contact](#)

Försäkringskassan

Fyll i dina sökord här... Search

Private person
Employer
Dental care
Healthcare
Authorities & partners
Press
About Insurance Agency

Log on to My Pages ➔

Parent

- ▶ Waiting children
- ▶ When the baby is born
- ▶ Adopt Children
- ▶ If the child becomes sick
- ▶ If the child has a disability
- ▶ Housing allowance for parents
- If you separate
- ▶ The child lives alternately with both parents
- ▶ The child lives with me
- ▶ The child does not live with me
- ▶ Sick
- ▶ Disabilities

Calculation of alimony

Step 1 ➔ Step 2 ➔ Step 3 ➔ Step 4

Contributions Guilty parent's financial ability

Parents should agree on the amount that is reasonable to take into account.
Enter the cost per month.

Income from work etc.	+	0	
Taxes on labor	-	0	
Costs for acquiring income	-	0	
Capital	+	0	
Tax on capital	-	0	
Own living expenses	-	0	
Specific costs	-	0	
Housing Costs	-	0	Calculate
Excess			0 / month

Back
Cancel
Proceed

i
Service and Support

You will find more information if you click on the symbol.

[Statistics & Analysis](#)
[Sign](#)
[Customize](#)
[Svenska](#)
[Other languages](#)
[Contact](#)

[Private person](#)
[Employer](#)
[Dental care](#)
[Healthcare](#)
[Authorities & partners](#)
[Press](#)
[About Insurance Agency](#)

Log on to My Pages

Parent

- ▶ Waiting children
- ▶ When the baby is born
- ▶ Adopt Children
- ▶ If the child becomes sick
- ▶ If the child has a disability
- ▶ Housing allowance for parents
- ▼ **If you separate**
  - ▶ The child lives alternately with both parents
  - ▶ The child lives with me
  - ▶ The child does not live with me
- ▶ Sick

Calculation of alimony

[Step 1](#) → [Step 2](#) → [Step 3](#) → [Step 4](#)

Boförälders economic capacity

Parents should agree on the amount that is reasonable to take into account.

Enter the cost per month.

Income from work etc.	+	<input type="text" value="0"/>
Taxes on labor	-	<input type="text" value="0"/>
Costs for acquiring income	-	<input type="text" value="0"/>
Capital	+	<input type="text" value="0"/>
Tax on capital	-	<input type="text" value="0"/>
Own living expenses	-	<input type="text" value="0"/>
Specific costs	-	<input type="text" value="0"/>
Housing Costs	-	<input type="text" value="0"/>
Excess		0 / month

Service and Support
 You will find more information if you click on the symbol.

[Statistics & Analysis](#)
[Sign](#)
[Customize](#)
[Svenska](#)
[Other languages](#)
[Contact](#)

[Private person](#)
[Employer](#)
[Dental care](#)
[Healthcare](#)
[Authorities & partners](#)
[Press](#)
[About Insurance Agency](#)

Log on to My Pages

Parent

- ▶ Waiting children
- ▶ When the baby is born
- ▶ Adopt Children
- ▶ If the child becomes sick
- ▶ If the child has a disability
- ▶ Housing allowance for parents
- ▼ **If you separate**
  - ▶ The child lives alternately with both parents
  - ▶ The child lives with me
  - ▶ The child does not live with me

Calculation of alimony

[Step 1](#) → [Step 2](#) → [Step 3](#) → [Step 4](#)

The calculation is now complete. The parents deem themselves about the displayed amount is reasonable having regard to the child and the parents' situation. Child support is calculated by the child's needs are distributed between the parents in proportion to each one's calculated surplus according to the formula $a^2 b / c = d$. If maintenance is less than SEK 1 273 per month is the opportunity to seek maintenance support from Försäkringskassan.

Monthly Amount

a. The child needs	0 / month
b. Contributions Guilty parent's excess	0 / month
c. Parents' total surplus	0 / month
d. Total maintenance	0 / month

Service and Support
 You will find more information if you click on the symbol.

C – Preživnine v mednarodni perspektivi (zakonodajni vidik)

Pravosodno sodelovanje na področju preživnin med državami članicami EU lahko združimo v naslednje splošne, a ključne elemente (Beaumont in Mason 2014):

- med državami članicami obstaja medsebojno priznavanje pravnih in zunajsodnih odločitev in poenostavitev njihovega izvrševanja. To omogoča razvezanima ali ločenima staršema, ki živita v različnih državah, uveljavljanje sodnih odločb v zvezi s skrbništvom in ureditvijo vzdrževanja otrok tudi v državah, v kateri živi zavezanec za plačevanje preživnine.
- V veljavi je čezmejna izmenjava sodnih in zunajsodnih dokumentov, kar omogoča prosti pretok informacij med državami članicami v primerih, ko starši živijo ločeno in v različnih državah.
- V veljavi je sodelovanje med državami pri zbiranju dokazov, potrebnih v preživninskih postopkih. Tako je v primeru konfliktov med bivšima zakoncema ali partnerjema (npr. ko upravičenec sumi, da ima zavezanec višje dohodka, kot jih ta priznava) dolžnost držav, v kateri zavezanec prebiva, da upravičencu pomaga v postopkih dokazovanja teh trditev.
- Enakost v dostopu do pravnih sredstev. V primeru, ko starša po ločitvi ne živita v isti državi, mora biti postopek za izterjavo preživnine enako učinkovit, kot če bi živel v isti državi.

V EU pa obstajajo tudi specifični predpisi, ki se nanašajo na preživnine in sicer (Beaumont in Mason 2014):

- Uredba Sveta (EU) št. 1259/2010 z dne 20. decembra 2010 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju prava, ki se uporablja za razvezo zakonske zveze in prenehanje življenjske skupnosti.
- Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000.
- Uredba sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah.

Poleg tega so bile posebne določbe vzpostavljene tudi zato, da olajšajo pogajanja in vzpostavitev sporazumov med državami članicami EU in t. i. tretjimi državami na področju urejanja preživnin. starševsko odgovornostjo (Beaumont in Mason 2014):

- Uredba Sveta (ES) št. 664/2009 z dne 7. julija 2009 o uvedbi postopka za pogajanja in sklenitev sporazumov med državami članicami in tretjimi državami o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb in sklepov v zakonskih sporih, zadevah v zvezi s starševsko odgovornostjo in zadevah v zvezi s preživninskimi obveznostmi ter pravu, ki se uporablja v zadevah v zvezi s preživninskimi obveznostmi.

Poleg tega pa je EU ratificirala tudi **Konvencijo o mednarodni izterjavi preživnine otrok in drugih oblik družinskih preživnin** (sklenjena 23. novembra 2007), katere namen je izboljšati sodelovanje med državami glede mednarodne izterjave preživnine otrok in drugih oblik družinskih preživnin, zagotoviti dostopne, hitre, učinkovite, stroškovno učinkovite, prilagodljive in pravične postopke in uveljavitev najboljših rešitev veljavnih haaških konvencij in drugih mednarodnih instrumentov, zlasti Konvencije Združenih narodov o izterjavi preživninskih zahtevkov v tujini z dne 20. junija 1956 (Beaumont in Mason 2014).

Podpisnice Konvencije o mednarodni izterjavi preživnine otrok in drugih oblik družinskih preživnin sta med drugimi tudi Bosna in Hercegovina in Albanija.